

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Madelung, Aage.

Opbrud.

København : E. Jespersen, 1909

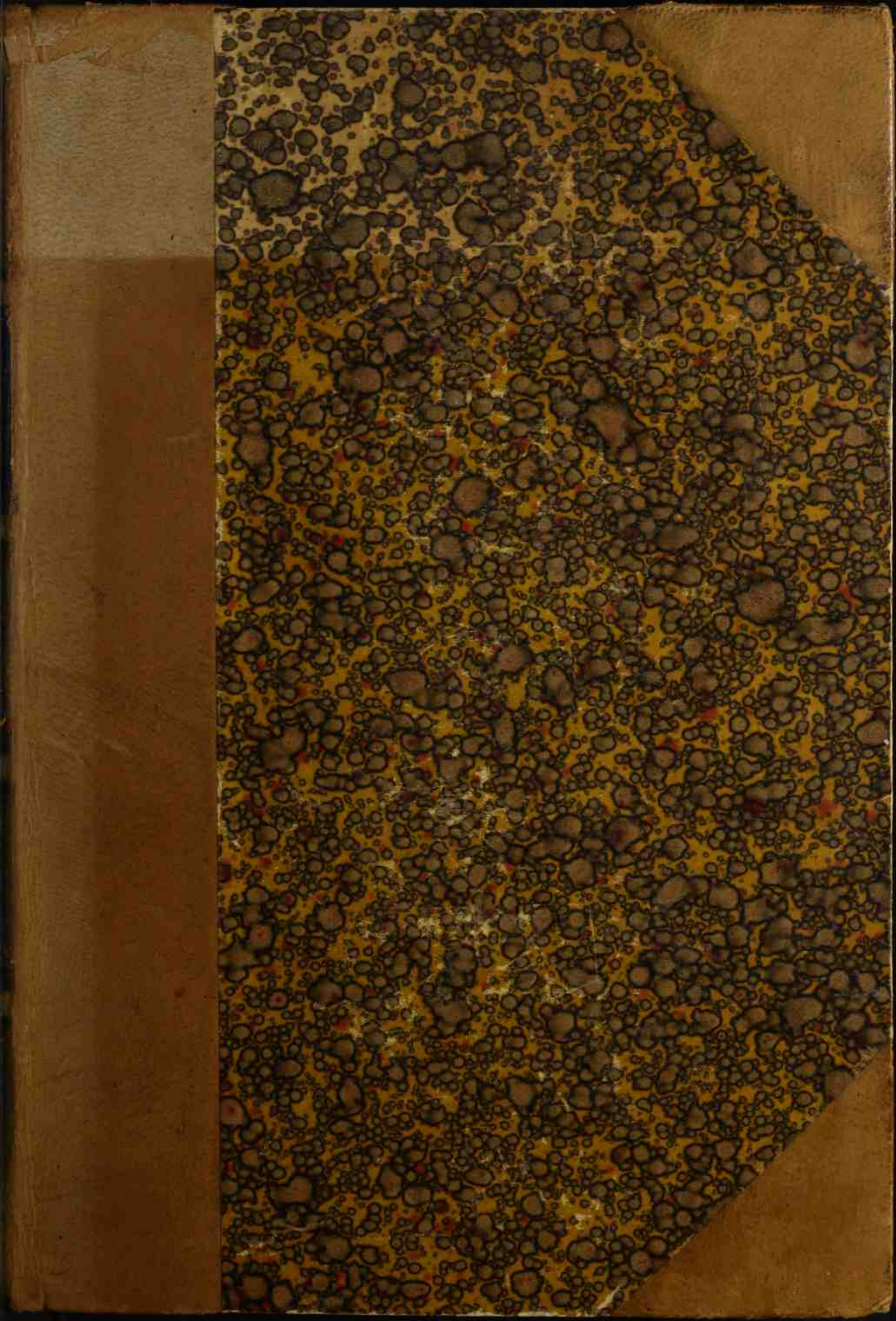
142 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

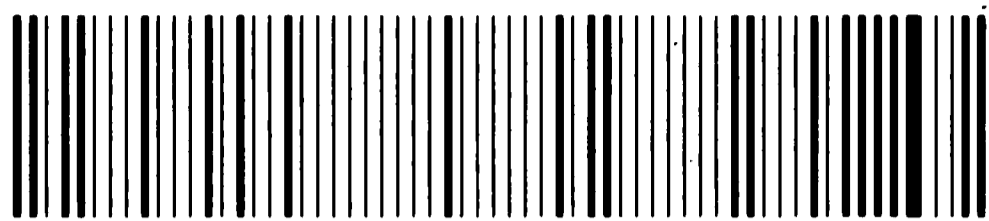
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

52-96

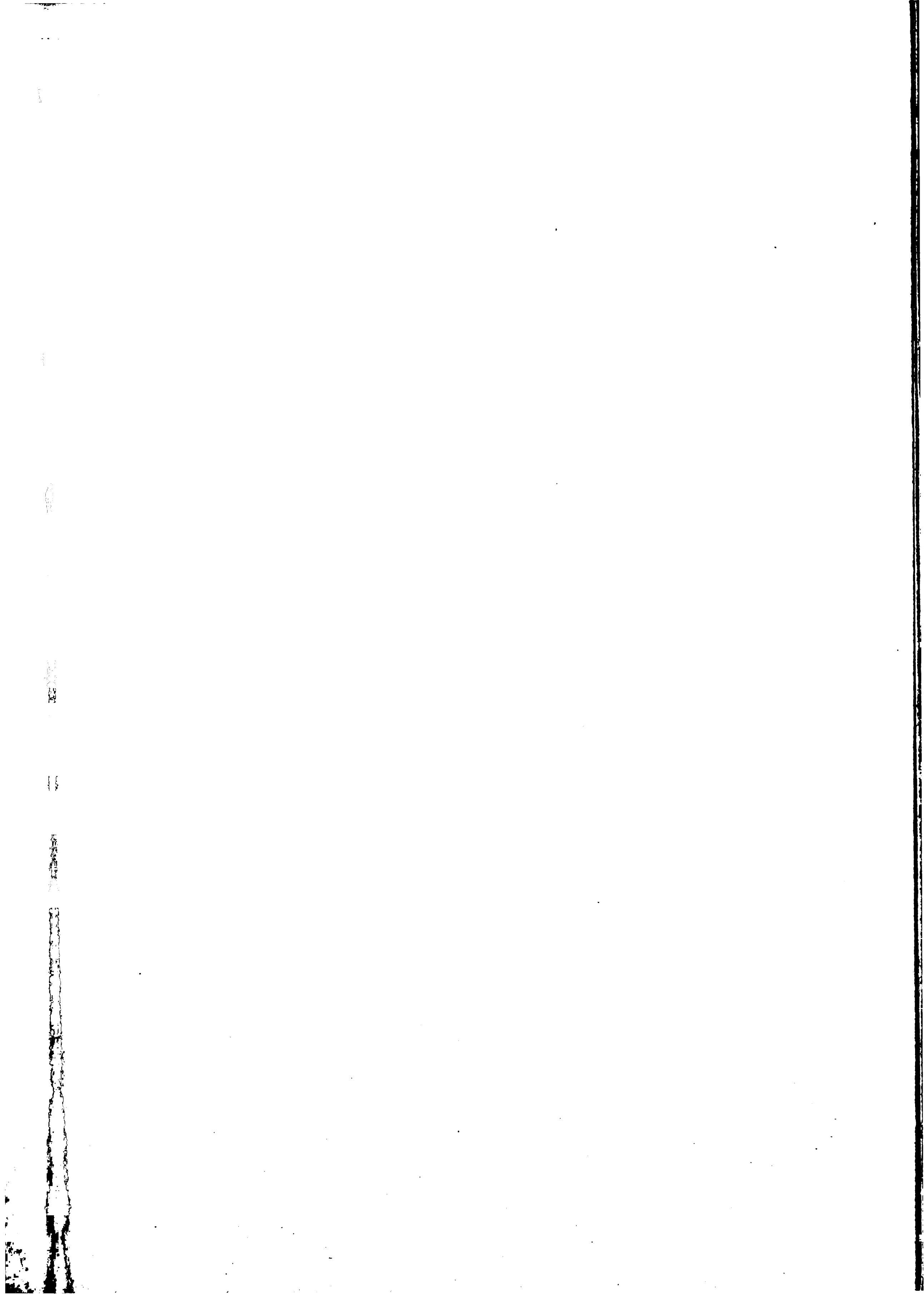
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 52 8°

1 1 52 0 8 04306 4

+ REX

FACE MADELUNG

TOP BRUD

AAGE MADELUNG

OPBRUD

107. 2403

Published 1/2 1909.

*Privillge of Copyright in the Unitet States reserved
under the Act approved March, thr 3rd. 1905 by
Aage Madelung, Copenhagen.*

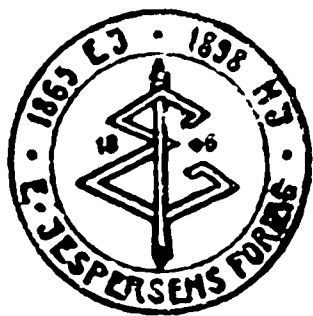
Omslaget tegnet af Edouard Saltoft.

*Trykt i 1150 Ekspl. i
A. Rosenbergs Bogtrykkeri.*

AAGE MADELUNG

OPBRUD

E. JESPERSENS
FORLAG

KØBENHAVN
MCMIX

GEORG BRANDES OG DE UNDER-
TRYKTE FOLK

FRA REVOLUTIONSTIDEN

DANSKE TILSTANDE

DET EROTISKE PROBLEM

DET XX AARHUNDREDES RENAISSANCE

*S*om Svar paa de Angreb, der i Danmark er blevet rettede mod mig, offentliggør jeg herved mine Foredrag.

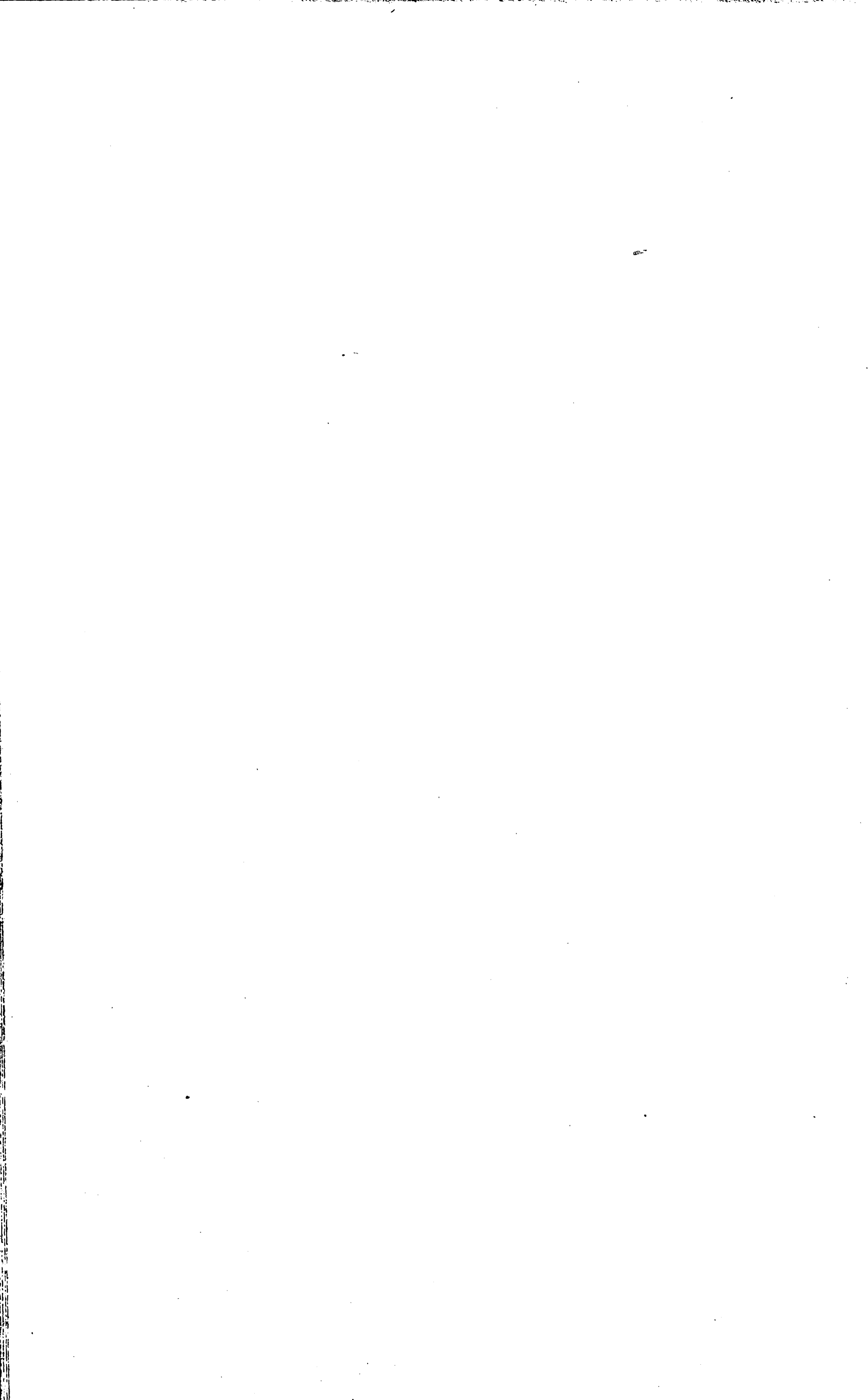
Jeg véd jo, at flere end én af mine Opponenters ikke har hørt, hvad de skriver og taler imod.

København, Januar 1909.

Aage Madelung.

GEORG BRANDES OG DE UNDERTRYKTE FOLK. - TALE I „FRISINDET UNGDOM“ PAA 35 AARS DAGEN FOR DEN FØRSTE FORELÆSNING OM EMIGRANTLITERATUREN. 3 Nov. 1871 - 3 Nov. 1906.

Der staar i et af Georg Brandes' Ungdomsdigte:
— — — — —

Saalænge Uret en Kæmper har,
jeg ikke fik overmande;
saalænge i Danmark som udenlands
Hæderens mørke Laurbærkrans
snoer sig om Uslingers Pande.

Saalænge har min Sjæl ikke Fred,
den vandrende Ridder maa vandre.
Ve mig, der behøver en Evighed
og dog maa dø som de Andre!

Og det, der den Gang sang sig frem i Stemning og Digt, blev sidenhen Mandens dybe Aandedrag og hans Hænders haarde, kampopfyldte Livsværk.

Hele Georg Brandes' Liv er viet til de Undertrykte.

Han staar den Dag i Dag midt i Kampen for deres Ret — ude blandt Folkene som her i sit eget.

Man har tilskrevet ham alle store og smaa Svagheder, men man har aldrig kunnet tilskrive ham den Svaghed: at forraade en Sag, han kæmpede for.

Faa kan sige det samme.

Endnu færre har noget at kæmpe for.

Men mange er de, som har villet slaa deres egen middelmaadige Halvhed op ved at stinge ham ned.

Dog har de ikke kunnet finde det Sted hos ham, der var aabent og ømt for Kniven.

Saa stingede de da løs paa hele Kroppen, til han blev usaarbar og tilhørte Verden.

Han er for stor til Danmark alene og for hed til at tage og føle paa med Hænder, der kun er vante til det lunkne.

Og dog skal han dø som de Andre —

Mange smaa Myrer faar nok en Gang travlt med at slæbe rustne Naale sammen for at fylde den Plads op, han stod paa.

Men det vil ikke lykkes; thi Georg Brandes' Navn har vokset sig ud over Danmark og har slaaet dybe Rødder i alle undertrykte Folks Hjærter.

Herhjemme skal det ogsaa nok med Tiden blive klart baade for „den sorte og hvide Bande“,

at han var en god, dansk Mand og et sandt Menneske, hvem intet menneskeligt var fremmed.

Thi han er mellem de Faa, der har flyttet Danmarks Grænsepæle vidt ud i Verden, til Trods for, at det i hans Levetid mistede to Hertugdømmer.

Ingen Conquistador vandt mere Ære og Jord for sit Fødeland, og dog var han altid med de Faa mod de Mange. —

Han tav aldrig, naar nogen led Uret!

Den danske Mand Georg Brandes underlagde sig alle sin Tids undertrykte Folk og rejste Mindesmærker for de Frihedshelte, der hører Fortiden til

Se dér, midt i Irlands bitre Trængselstid for over et Aarhundrede siden, rejser Robert Emmet sig, levendegjort af Brandes' inderlige Prosa.

Han taler foran Skranken.

Det er den paa Forhaand Dødsdømtes sidste store Tale, hvor han kun kræver Tavshed om sit Navn, indtil Sandheden fuldt ud kan siges om det.

Saa dør han i Galgen uden et eneste Øjeblik Svaghed. Ung og elsket dør han for sin grønne Ø og dens mørke Kvinder og sindsbevægede Mænd.

Blandt dem, som gav ham en Gravskrift, var Georg Brandes.

Ingen Irlænder kunde have gjort det kærligere.

Ogsaa Danskerne har følt, hvad det er at miste Land og Brødre.

Og da det maatte opgives at kæmpe med blanke Vaaben for den Storhed, der kun maales paa Landkortet, blev der vundet andre Slag for „Danskheden i Sønderjylland“.

Da blev det vist, at der i dansk Kultur er en Vekselvirkning mellem Sønderjylland og det øvrige Danmark, og at den vil vedblive trods de Grænser, der droges højere mod Nord.

Ingen af Georg Brandes' Fjender har villet være med til at erobre Sønderjylland tilbage paa den Maade — den eneste Maade, der kan forsvares og ikke lader Haabet ude.

Men der er andre Lande, hvis Grænsepæle er væltede over Ende — ikke for at flyttes mod et Verdenshjørne, men for at tjene til Slagtebænk for Landets egne Børn.

Og naar Tyrken slagtede løs paa Armeniens Mænd og solgte dets Kvinder, naar Rumæniens forpinte Jøder laa døende af Sult langs Landevejene, da skar Georg Brandes' harmdirrende Stemme ind i den europæiske Middagsro . . .

Han har kendt Finlands bedste Mænd og talt deres Sag, indtil han sammen med dem har kunnet hilse et frit Finlands gryende Morgen.

Hans Brev ifjor til Polens begejstrede Skoleungdom har gjort hans Navn til en Fanfare for et helt polsk Slægtled.

Men han var vel kendt i Polen, før den russiske Revolution brød løs.

Han har levet i Polen og i et stort Værk skildret dette betrængte Land med dets ildfulde og slebne Mennesker, glødende Patrioter og indbyrdes stridige Borgere . . .

Ogsaa i Rusland har Georg Brandes været, og Værket derfra viser, hvor dybt han er trængt ned i den slaviske Folkesjæl.

Thi den, der sammen med Dostojewski's Ras-kolnikow har bøjet sig forstaaende — ikke for det enkelte Menneskes Fald og Ulykke, men for Menneskeslægtens hele Lidelse, han har hørt det slaviske Hjertes særegne, smærtefyldte Slag.

Blandt de russiske Venner, han vandt sig, er Krapotkin — Forskeren, Tænkeren, Anarkisten Krapotkin, Fyrsten blandt Mennesker, omend hans Fyrsterang i den russiske Adelsbog blev slettet af Fyrster, der ikke var Mennesker.

Ja, han har jo kendt alle de store Forviste og Landflygtige som: Lawrow, Vera Sasulitsch, Stepniak . . . og skrevet Fortaler til de berømte Bøger, der i Hundredetusindevis læses i og udenfor Rusland.

Mange andre bad ham om at offentliggøre Breve og Aktstykker, der i grelle Farver skildrede Forholdet mellem Folket og Selvherskeren.

Et saadant Brev var Maria Zebrikowas til Alexander III, som Georg Brandes offentliggjorde herhjemme.

Det var en Tjeneste, som man saa sandt ikke faar noget Stanislauskors for, skønt de ellers har regnet fedt nok over Danmark — for fedt . . .

Og da Danmark virkelig sank ned til at blive Agent i Ruslands internationale Politi, arresterede japanske Diplomater og forsynede de russiske Dødssejlere med Kul og andet, da trøstede Georg Brandes den renlige Del af andre Landes Befolkning med, at alle Danske endnu ikke havde taget mod dette Underhold.

Der snuses i Smug efter enhver Russer her i Landet, som ikke har Lejdebrev fra det hemmelige Politis Hule ved Newaen —.

Ja, der gøres saa meget i Smug! . . .

Men aabenlyst gik man til Værks, da den russiske Flygtning, Kastan blev grebet her i Landet og hjemsendt med et dansk Skib.

Da var det, at Brandes hensynsløst nævnede Tingen ved sit rette Navn:

— Danmark synker ned til at blive Ruslands Rakkerknægt! — raabte han.

Og det var en Lindring for de Danske i Rusland, som søger godt Selskab, at Georg Brandes ikke tav, da det at være dansk blev saa lidt værd, at man maatte fornægte sin Byrd for at være i Stue med andre.

Hvem kan som Brandes slynge Nedrigheden det Smædenavn i Synet, der svider som et Piske-slag og standser som det hvasse i en Egg.

Han har Styrken og Navnet til at værne om

de Danskhedens Grænser, som er rødere, dyrebarere og evigere end dem, der blev sat derovre ved Grænsen . . .

Det er i alle Folkeslag som i det enkelte Menneske de eneste Grænser, Fremtiden vil regne med, og overalt, hvor der staar Strid om dem, vil man finde Georg Brandes i de første Rækker..

. . . Man kan ved en Lejlighed som denne kun give et saa uhyre Livsværk i løse Rids, men der er dog endnu et undertrykt Folk, som de færreste tænker paa, men som Brandes mindes paa den skønneste Maade.

Det er „Litteraturens Oversete og Glemte, de literære Kampes Savnede og Døde“.

Naar man læser den sælsomt betagende Gravskrift, dette Digt, som Georg Brandes tilegner den franske, romantiske Skoles „Oversete og Glemte“, da forstaar man, hvor nær den store Kritiker er i Slægt med de Digtene, han skriver om.

Han har forstaaet, hvorfor „kun to eller tre af de Hundrede, som træder ind paa Rendebanen, naaer til Maalet“.

Han har forstaaet dette undertrykte Folk — undertrykt i alle Tider og til alle Tider, fordi de altid higer mod det Nye og — som han siger — „har en Tørst efter Liv, efter rige og fine Indtryk, som ikke læskes, som fortærer Brystet eller Marven, og som Verden da kalder Tæring eller Galskab“.

Skønt maa det være at skifte Sol og Vind

lige, naar man kan hilse de Faldne med saa sært klingende og forsonende Hymner

Og naar Georg Brandes selv hører til de Faa, der har naaet Maalet paa den Rendebane, han betraadte, forstaar man maaske, hvad et saadant Løb har kostet ham, naar man ser, hvilke Følelser der allerede ved dets Begyndelse kunde komme til Udbrud i Vers som dette:

— Du bitre Latter! kom og trøst mig nu!
I Ord at tolke Kval, jeg aldrig mægted,
og Sangens milde Velklang blev mig nægted.
Latter! jeg trænger til dig, kom da Du! —

Kunde det ikke ses paa Georg Brandes, at den bitre Latter tidt har været hans Trøster.

Ført af den er han sikkert ofte steget ned i de Afgrunde, hvor Krampegraaden vrider sig efter Lindring og lurer paa et Bytte til at kryste og græde sig sammen med ind i en tung og øde Haardhed.

Men han er ikke faldet for denne frygtelige Trøsterske.

Hans Latter blev aldrig saa haardt spændt, at den skreg og brast i Hulken.

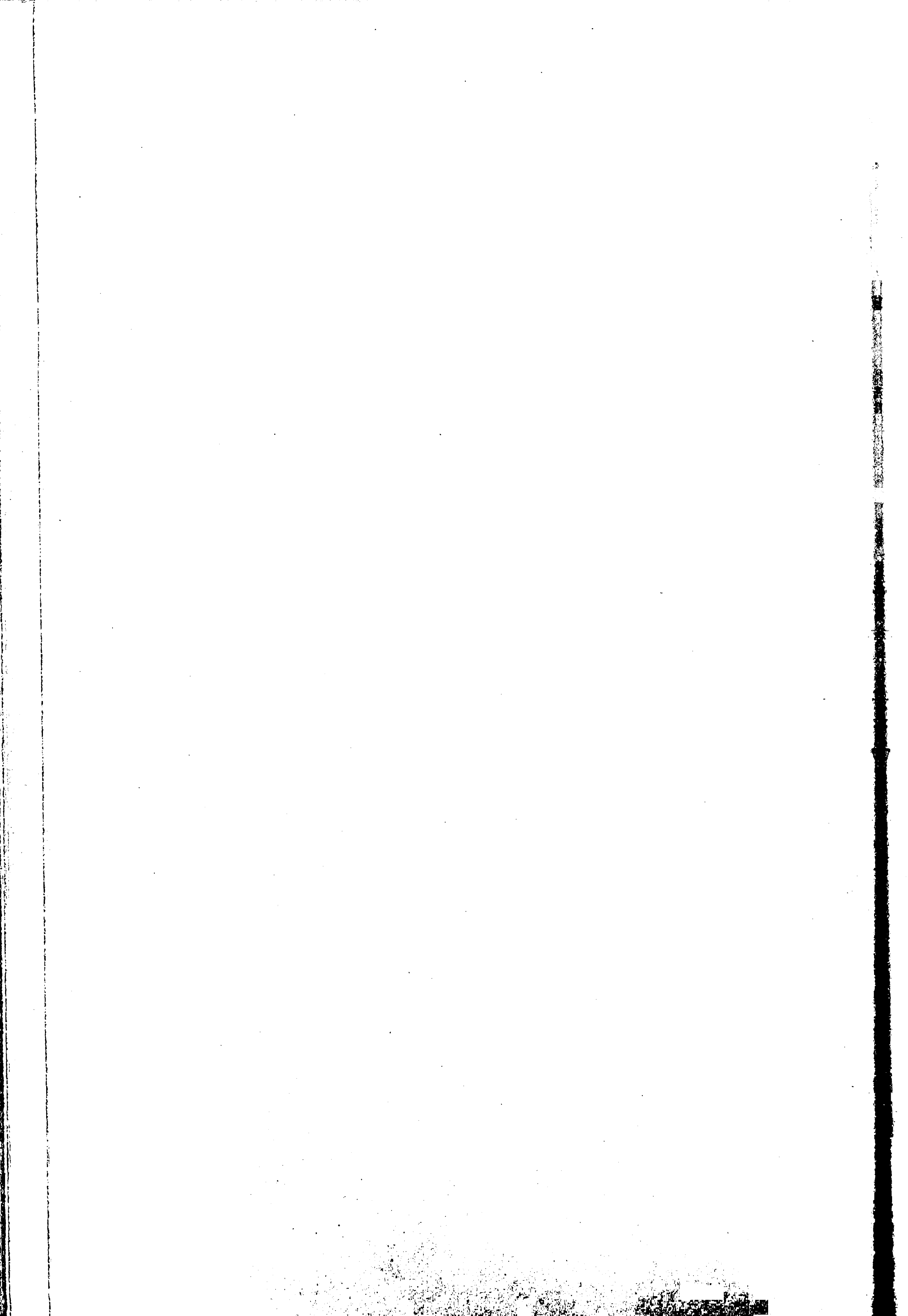
Han lo sig ud til en bitter, æggende Trods og smilte sig ind i en sejt og bestandig Uovervindelig, hvor hans Smil kunde blive saa vemodigt som kun dens, der vandt store Sejre over sig selv og andre.

Hans Vemod er Mandens!

Der er ingen Taarer i den, kun det dybe
Pust og en Skælven, som naar Hjærter forbløder.

Der rinder ingen Kilde, hvor hans Hjærte
en Gang forbløder.

Nej! . . . der vil brænde Ild som Tegn for
alle dem, der lider og søger Dag i Menneske-
aandens Nat.

FRA REVOLUTIONSTIDEN -
„FRISINDET UNGDOM“, 23-1-06. - FOR-
SAMLINGSSALEN I RØMERSGADE, 31-1-06.
- OPLYSNINGSSKABET „GODTHAAB“, 16-
2-06. - SOCIALISTISK UNGDOMSFØRENING,
21-2-06. DELVIS TRYKT I „DET NY AAR-
HUNDREDE“, FEBRUAR 06.

Det har sine store Vanskeligheder at tale aabent om Rusland i Rusland, men det har maaske endnu større Vanskeligheder at tale om Rusland udenfor Rusland . . . Det er, som om der manglede en Bro mellem dem, der føler og tænker russisk og Vestens Folk. I Vesterlandene kender man kun Sensationsartiklerne i Bladene, der pranger med saa og saa mange Bomber, Ruiner og lemlæstede Lig. Og man vænner sig til disse Dynger af Lig og føler tilsidst, naar man er blevet mæt, Afsky ved den revolutionære Pøbels Udskejelser, ved dens Fordringer ud over alle Grænser, som man ynder at sige. Videre end til disse Følelser, fremkaldte ved Pressens Behandling af Begivenhederne, kommer man som Regel ikke. Thi den vesterlandske Presse mangler som Helhed Forstaaelsen af, hvad der virkelig foregaar i Rusland, hvad der ligger inderst inde. En af Grundene er Korrespondenternes Mangel paa Kendskab til det russiske Sprog, og hvad der er endnu værre, Mangel paa Forstaaelse af Mi-

lieuet. Der kunde berettes talløse Anekdoter herom. Navnlig viser Opdagelsesrejsende, der fra Evropa trænger ind for at udforske „Det mørkeste Rusland“, en rørende Naivitet. Men det er ikke blot Mangel paa Evne, men ogsaa paa ærlig Vilje. Man lever jo her i Vesten i saa høj Grad paa alle mulige Kurssvingninger, ikke mindst Pressen. Der er jo noget, der hedder personlige eller lad os sige, diplomatiske Hensyn.

Mange er de Tilfælde, hvor slige mere eller mindre bestikkende Grunde har gjort sig gældende, ikke mindst i den fri Republik, Frankrig... Forøvrigt ved vi jo, at der ogsaa er andre Lande, som har mødt russiske Agenter med den mest udsøgte Slaviskhed og største Hjærtelighed.

Og man hører og læser jo ved enhver given Lejlighed, med hvilken Kærlighed Spionerne omfattes af de bærede Nationer.

Intet Under, at alle mulige Detektivromaner efterhaanden er blevet de højere Klassers mest afholdte Læsning. Selv de meget faa Forfattere, der undtagelsesvis sympatiserer med Forbryderen og fordyber sig i Aarsag og Virkning, læser man, som Fanden læser Bibel; man tror ikke sine egne Øren og er ligeglad og lykkelig og tryk derved.

Bourgeoisiets Presse er indstillet nøjagtig paa samme Maade. Samfundet skal bestyrkes i sin Tro paa Dydens Sejr og Klasseforrettighedernes Ukrænkelighed. Den der forbryder sig mod den

bestaaende Tingenes Orden og Fordeling eller ved et „forargeligt Levned“ besudler den officielle Morals kalkede Grave, skal slaas ned, og han bliver det!

— Naar blot alting bliver ved det gamle, og Børsen bevares for Panik, saa er alting godt. — Hjærterne er kolde og matte! Men et bankende Hjærte er dog den eneste og stærkeste Bro til Forstaaelse, selv om dets bankende Uro synes aldrig saa usikker.

Den Tid, der tales om i det følgende, er Tiden lige før det kejserlige Manifest af 17/30 Okt. 1905, og Rigsdumaen er det Misfoster, som Ministeren Bulygin fødte til Verden til liden Baade for sig selv og andre

Den hundredeaarige Kamp mod Selvherskerdømmet, som Ruslands bedste Mænd og Kvinder Slægt efter Slægt havde ofret sig for, var en Afgørelse nær.

Den uovervindelige, etiske Værdi, der ligger i Læren om Menneskenes Broderskab, havde grebet Sindene som en ny Tro, der river alt med sig. Og som enhver ny Tanke i Menneskeheden skal fødes til Verden i Blod og Lidelse, saadan maatte ogsaa den russiske Frihedstanke skabe sine Martyrer, før den blev et Evangelium for de Mange.

Ingen Tid og intet Land kan opvise en mere heltemodig og ubrødelig Troskab i Kampen for de Undertryktes Frigørelse. Som en endeløs Kæde

har Ruslands Ungdom og de Gamle, der blev den og sig selv tro, vandret gennem Fængsler og Forvisning lige op til Bjælken i Galgen. Og de, der ikke en tidlig Morgen fra Skafottet i Fængselsgaarden for sidste Gang mødte deres Bødlers fremmede og udeltagende Øjne, raadnede i Fængslerne, mistede Forstanden, sygnede hen paa fjærne, menneskeøde Forvisningssteder og sneomføgne Tundraer.

Til Tider i denne Kamp syntes det vel, som om Maalet var fjærnere end nogensinde. Magthaverne havde Heldet med sig, og det lykkedes dem ved Overrumpling, Forræderi og ubegrænset Hensynsløshed at overmande de revolutionære Organisationer og terrorisere Samfundet. Men efter disse Mandefald rejste nye Kæmper sig i de Faldnes Sted, og Terroren besvaredes med Terror som Raab i Skoven. Regeringens Terror og Diktature gjorde mere for Revolutionen end dennes bedste Apostle. Revolutionen blev legaliseret i Folkets Øjne, der skabtes ved Forfølgelser nye Tilhængere og Fodfæste for Terroren fra neden.

Og hvad er nu „Terror“, spørger De maaske? Hvem er de Mænd, som vover Livet for deres egen Overbevisning og andres Frigørelse?

Det er Digtere og Drømmere, som ved en uundgaaelig Følge af Aarsag og Virkning i den russiske Virkelighed kommer til at drømme vaagne Heltegerninger, der, forberedte af de svage

mod de stærke og udførte af den enkelte mod den enkelte, Fjende mod Fjende, rammer ogsaa andre med sin nerverystende Kraftudfoldelse som Ringene fra en Sten, der kastes i Vandet. Snigmord er det ikke, thi de undsiger deres Fjender aabent. Det er de ædleste og bedste Mennesker, som Skæbnen gjør til Terrorister. Et forbryderisk og hensynsløst System bringer dem Skridt for Skridt til at gribe Svøben, hidser dem med Vold og Krænkelser, indtil de kaster Bomben.

I roligere Dage skal Historien prøve de dræbte Magthaveres Gerninger, men selv midt i Striden kan det siges trygt og aabent, at det var de mildeste Mennesker, der blev Terrorister. De møder livslangt Fængsel og Døden i Galgen som Mennesker, der ofrer sig med Glæde og er sig sin Retfærd bevidst. Kommende Slægter skal opsøge og smykke deres skjulte og navnløse Grave i Fængeslsgaardene . . .

Hele Rusland blev efterhaanden forvandlet til ét stort Fængsel. Galgetræerne bar rig og forfærdelig Frugt. Dem, der ikke var Plads til dør, sabledes ned, redes over Ende, flænsedes af Kosakkerne eller myrdedes med Rifler og Kanoner. Og da heller ikke det forslog, da Broderblodet begyndte at raabe fra de plettede Bajonetter til selve de forraaede Soldaters Samvittighed, hidse man Borgerne løs paa hinanden ved at vække Racehadet og paadutte „de indre Fjender“, at de havde besudlet det hellige Ruslands Altarkar.

Rædselen og Lidelsen blev det almindelige. Man vænnede sig til dem og tilpassede sig efter Omgivelserne. Fængslerne og Galgerne tegnedes paa Postkortene og tabte deres Nyhed. Selv Børnene i Polen skød ved højlys Dag ned paa Politi og Gendarmer. Loven og de menneskelige Straffedomme ophørte at være det bestemmende

For den, der ikke har oplevet de sidste Maa-
neders Begivenheder i Rusland, staar det uklart,
hvad der egentlig er sket. Jeg vil give et Indtryk
deraf ved at skildre Begivenhederne i en lille
russisk By, der er en af Stationerne paa de For-
vistes Vej.

Her foregik i det Smaa, det samme som i
de større Byer. Kun var det lettere at overse den
politiske Bevægelses Brydninger i de smaa For-
hold.

Alle Landets Partier var repræsenterede, Em-
bedsmændene og Borgerne paa den ene Side og
de Forviste paa den anden. De sidste havde altid
staaet det liberale Semstwo nær, da det i de
mange Undertrykkelsens Aar havde været den
eneste officielle Opposition mod Regeringen; men
nu syntes det, at en Skilsmisse var nær forestaa-
ende, da hele den moderate Fløj af Semstwoet
havde besluttet at modtage Valg til den buly-
ginske Rigsduma.

Semstwodelegerede fra alle Egne af Rusland,
der havde kommunalt Selvstyre, havde drøftet
denne Sag i Moskwa. Glade og forhaabningsfulde

kom de hjem fra deres Kongresser og aflagde Beretninger om, hvad der var udrettet og endnu mere, hvad der var talt, og tilsidst sammenkaldte de for at aabne Valgkampagnen først i Oktober en indledende Partidag, hvortil alle interesserede fik Indbydelse. Det var de konstitutionelle, demokratiske Monarkisters første Møde med Offentligheden deroppe, og fuldt lovligt var det endnu ikke, politimæssigt set; men det tog man selvfølgelig ikke Hensyn til.

Ved fastsat Tid var den store Sal i Semstowbygningen fuld af Mennesker, men naar man kastede Blikket ud over Tilhørerskaren, søgte det forgæves efter det indbydende Partis Meningsfæller. De var der ikke eller holdt sig i Skyggen. Embedsmændene i Administrationen havde naturligvis ikke givet Møde. Forsamlingsfriheden var jo endnu ikke givet eller givet i en Form, der gjorde Regeringen og Politiet fuldstændig til Herre over den kommende Valgkampagne. Og denne Forsamling havde foretrukket ikke at søge Tilladelse og Politiet manglede og var heller ikke blevet taalt, selv om det havde mødt af egen Indskydelse. Den laveste Bybefolkning og Bønderne i Norden var endnu ikke klare over, hvad de vilde eller ønskede af de forskellige Partier og holdt sig fjærnt fra Intelligensens Meningsudvekslinger.

I ivrigt talende Grupper stod og sad Byens Intelligens rundt om i Salen. Der var forskellige Retninger indenfor den; men i et var de enige:

ikke under nogen som helst Omstændighed at gaa med til Regeringens Kompromisforslag.

De Forviste var mødt fuldtalligt, og deres bedste Talere var beredt til paa ethvert Punkt at imødegaa de liberale Semstvomænd. Der var en fremtidssvanger Sikkerhed over disse forviste Doktorer, Advokater, Studenter, socialdemokratiske Arbejdere og socialrevolutionære Agitatorer. De var Midtpunktet i denne Forsamling, Syren hvormed Regeringen Aar efter Aar havde syret Ruslands fjerneste Egne.

Enhver kendte dem.

Byraadsmedlemmerne af Byens Købmandsstand, Ungdommen fra Skolebænken, Studenterne, der kom hjem, naar Universiteterne lukkedes, Dyrkerne af de frie Professioner, de radikale Kontorister og Bodsvende, alle havde de set dem komme marscherende under Eskorte fra Jernbanen til Fængslet og fra Fængslet til Politistationen for saa at spredes over Byen i dens fattige og nøgne Værelser. De var Samtaleemnet i Byen ved mange Lejligheder. Alle Kræfter blev sat i Bevægelse, naar en ny „Sending“ indtraf for at formaa Gouvernøren til at lade dem blive boende i Gouvernementets Hovedstad istedetfor at sende dem videre ud i Smaabyerne og Flækkerne dybt inde mod Ural, hvor Posten kom en eller to Gange om Maaneden, og hvor Befolkningen betragtede dem som virkelige Forbrydere — ikke bedre end Tyve og Røvere. Det afgang

af Gouvernøren. De var jo ikke for ingenting administrativt forviste, og de af dem, der ikke havde nogen hjælpende Haand, drog videre ud i den russiske Ødemark for at leve af de seks Rubler om Maaneden, som Regeringen betalte dem for deres røvede Frihed. Der var jo enkelte, som fik noget hjemmefra eller selv havde lidt. Men hvad ejer et Menneske, naar han er rykket op af den Jord, han voksede i, og kastet med de nøgne Rødder ud i Nordens uendelige Vinter eller den korte Sommers gøglende Sol. Hvad ejer et Menneske, der afskæres fra at arbejde derude i Sumpen og Skoven med sine spredte, golde Agre, hvor de haardeste Næver kun tjener en sort og karg Stump Brød, og Arbejde med Hjernen sulter sin Mand til Døde. Han ejer intet, ikke en Gang Haabet om en ny Dag, hvis hans Hjærte ikke kan taale at banke langsomt i den store Ensomhed, hvis hans Vilje bøjes af Fattigdom og Menneskers Tvang. Men herude i denne Ensomhed og Tvang har Ruslands største Digtere og Tænkere fundet sig selv, herude er Modet og Trodsen blevet hærdet af nordlysklare Isnætter til fornyet Kamp for det unge Ruslands Livssag.

Overfor disse Menneskehedens Forviste har det russiske Semstwo gjort sin største Gerning i hine Egne. Det har efter Evne værnet Ruslands bedste Ungdom, de klareste og stejleste Viljer og bevaret dem til sin egen Fornyelse, til Opposition mod sig selv.

Navnlig i Gouvernementets Hovedstad fandt, trods al Modstand fra Administrationens Side, de trængende Forviste et Tilflugtssted og Beskæftigelse.

Der var ogsaa Modsætninger indenfor de Forvistes Rækker, men i dette Øjeblik havde Socialdemokraterne og de Socialrevolutionære glemt deres indbyrdes Familiestridigheder. Forskellen i Programmerne var jo ikke saa stor, skønt de to Grupper underjordiske Presse førte en aarelang og destoværre ofte for bitter Kamp om disse Spørgsmaal.

Ordføreren for de Semstwodelegerede rejste sig. Det var en yngre Mand med diplomatisk Uddannelse fra Statens mest eksklusive Skole. Han hørte til en Familie fra Iwan den Grummes Tid, men havde trods det Levedygtighed nok til at være blandt de ærligste og mest radikale indenfor sit Parti. Han pukkede ofte skæmtende paa, at hans Forfædre havde været med til at vælge den første Romanow, saa han havde vel ogsaa Lov til nu at afgive sin Stemme i den Sag. Men forøvrigt syntes han, at den, der pukkede paa sine Aner, lignede Kartoffelen, som ogsaa har den bedste Del under Jorden.

— Indenfor den herværende Gruppe af Partiet, — sagde han, — har jeg haft den Ære at være Ordfører, men jeg beder Forsamlingen, der jo endnu staar fremmed overfor os, at lade mig træde tilbage for i Dag og vælge en anden til dette Mødes Formand.

— Arsenjew! Arsenjew! — raabte flere Stemmer fra Salen.

Efter nogen Tøven rejste en høj, blond Mand sig op. Han bøjede det kloge og skarptformede Hoved takkende mod Forsamlingen og indtog Formandspladsen. Det saa ud, som om han vilde sige noget, men han betænkte sig, og da han satte sig, tog han meget omstændeligt en Cigaret frem af sit Etui.

Arsenjew havde i mange Aar været en af de mest afholdte Semstwomænd baade i og udenfor sin Hjemstavn. Om ham havde de Liberales Stemmer Gang paa Gang samlet sig, og Gang paa Gang havde Ministeren i St. Petersborg kasseret Valget. Han stod paa den sorte Tavle som en af de mest begavede Modstandere, og Politiet havde paa given Foranledning rapporteret, at Byen befandt sig i stadig Uro paa Grund af Arsenjews Indflydelse paa Sindene. Det var nu den Maade, Administrationerne udtrykte sig paa for at blive denne kloge og koldt beregnende Modstander kvit. Det var lykkedes, men Arsenjew indtog en afventende Holdning og beholdt Semstwoets Traade i sin Haand. Og da nu Begivenhederne førte hen imod Valgene til den første Rigsduma, begyndte han langsomt at gaa i Stilling for at sikre sig en af de liberale Pladser i den. Men det raske Tempo i det politiske Liv skulde dog overraske ham og tvinge ham til et Tilbagetog fra den Stilling, han nu offentlig vilde forsvare. Livet og Strømning-

gerne i et Folk lader sig ikke beregne, ikke en Gang af den klogeste . . .

En lille nærsynet Mand, der havde bladet nervøst i en stor Bunke Papirer foran sig, skottede til de andre og rejste sig pludseligt:

— Jeg har efterkommet Indbydernes Ønske at gøre Forsamlingen bekendt med deres Program — begyndte han. Det er ikke uden moden Overvejelse, jeg har indvilliget deri, da mine Anskuelser ikke helt falder sammen med de konstitutionelle, demokratiske Monarkisters

— Saa var det bedre ikke at gøre det Lad dem klare for sig selv Man maa ikke sælge sin Klinge! — faldt Stemmer i fra Tilhørerpladsen.

— Ikke destomindre har jeg, — fortsatte Taleren med et Blik ud over Salen, — ment at burde gøre det. Grundene er forskellige. En skulde jo gøre det, og det var derfor heldigst, om det blev gjort saa udførligt som muligt for at give Lejlighed til en indgaaende Diskussion paa alle Punkter. Desuden mente jeg, at det Program, som Partiet samler sig om, var saa temmeligt fyldestgørende

— Det er det ikke mere!

— Og det var det aldrig nogensinde!

Formanden ringer svagt og skifter Benene over Knæet.

— Jeg synes, at det vilde være uretfærdigt ikke at kalde Partiet et demokratisk Parti . . .

— Det gør det jo ogsaa selv!

— Det mente Provokatoren William Stead ogsaa! Formandsklokken lyder skarpere.

— Jeg har aldrig gaaet Regeringens Ærinde, og jeg gør det heller ikke nu. Jeg gentager, at mine Anskuelser afviger fra det konstitutionelle Partis. Jeg forsvarer det ikke, men jeg finder ikke noget til Hinder for at give en objektiv Redegørelse.

Taleren bladede i sine Papirer. Han var en prøvet Mand i al Slags Diskussion og havde i Sinde at føre sit Hverv til Ende, selv om han sikkert i dette Øjeblik følte, at hans Plads ikke var dér, hvor han stod. Han havde Aars Cellefængsel med Tvangsarbejde og paafølgende Forvisning bag sig. Han havde, som han selv holdt af at sige, faaet en udmærket socialdemokratisk Opdragelse. Men Tiden, der var gaaet siden da, og den fremskudte og økonomisk sikrede, sociale Stilling, han nu indtog, havde faaet ham til at stille sig skeptisk overfor de yngres og mere ubøjeliges Fordring om at boykotte den første Rigsduma.

Der hører megen Styrke til efter en lang og tilsyneladende haabløs Kamp ikke at tro paa den første lille Sejr, og Jakubowski, Byens første Læge, havde troet paa den. Maaske var han ikke mere sikker paa sine hidtidige Kampfæller, maaske havde han ikke forstaaet at beregne den tiloversblevne Energi i dem.

Men Taleren og Polemikereren gjorde sig

pludselig gældende. Han rettede sig op og gav i et, hvad Formen angaar, udmærket Foredrag det konstitutionelle Partis Program. De løse, vage Linier kunde han naturligvis ikke trække op med skarpe, røde Rids, og Oppositionen lod sig ikke vildlede. Man havde jo Referaterne fra Semstwokongresserne ved Haanden, og det ahang af god Vilje og Fantasi efter Ønske at forstaa, hvad der lovedes i dem.

Indlederen salte sig under en Dødsstilhed i Salen, som maatte falde den tungt, der ikke havde behøvet at føle dens Kulde.

I Løbet af et Øjeblik maatte Arsenjew indtegne en hel Række Talere af Oppositionen. Det tegnede ikke til en forsonlig Forhandling, men til en stor Kamp.

Først rejste Simantschuk, en af de socialrevolutionære Forviste sig. Han var i rød, russisk Skjorte og lange Skaftestøvler. Der var Trækninger i hans Ansigt. Han strøg det lange Haar fra Panden og løftede Hovedet højt.

— Har De hørt, hvad man byder vort Folk efter Aarhundreders uafbrudte Forfølgelser, efter en Kæde af uhørte Forbrydelser, — raabte han ud over Salen. — Man skulde tro, at Indbyderne til dette Møde ikke var kommet videre end Dekabristerne, at Tiden var gaaet sporløst hen over dem! Det, Dekabristerne kæmpede for, behøver vi ikke idag at lade os byde, som man byder en Tigger en Brødskorpe . . . Dertil har vi lidt formeget, dertil er Hævnfølelsen i os blevet for

voldsom. Kast et Blik tilbage over vor Historie, følg dens Vej gennem Strømme af Blod, gennem de mugne Fængsler, hvor vore store Idealer lagdes i Lænker og begravedes som skindøde! Ser I dem ikke række de blodige Hænder mod Eder, raabende paa Hævn.

— Vilde De ikke være saa venlig ikke at fjærne Dem for langt fra Emnet, — sagde Formanden i en uvillig Tone.

Simantschuk saa et Sekund tomt og uforstaaende paa ham. Saa fortsatte han.

— Ethvert Parti, der indlader sig i Handel med det gamle, dybt forhadte Regime, er Forræder mod det russiske Folk og maa stemples med det mest nedværdigende Navn, maa mødes med kold Foragt

Formanden vilde afbryde, men Jakubowski rystede misbilligende paa Hovedet og løftede Haanden afværgende. Arsenjew trak paa Skuldrene med en træt Bevægelse, der nærmest udtrykte, at han havde hørt det samme mange Gange.

— Og denne Foragt er De sikker paa, mine Herrer, — vendte Taleren sig til Indbyderne, — hvis De trælsk efterkommer Regeringens første Fløjten, hvis De gaar over til den! Kender De Overløbernes Skæbne? Foragt og Skændsel bliver Deres Lod baade hos de gamle og nye Venner! . . . Men maaske har man affodret Dem for godt ved Hove, da De gik til Zaren med deres vandle Bøn-

skrifter og taarevædede, allerunderdanigste Ansøgninger om Skinreformer!

Der blev Uro om Bordet, og det gav et Sæt i Formanden.

— Lad ham tale! — lød det fra Tilhørerne. — De har ikke Ret til at afbryde! — Ordet er frit her! — Maa vi være fri for Censur!

— Ja, det har maaske lokket Dem, mine Herrer, — vedblev Simantschuk, — at være Gæst ved Zarens Bord mere end en Gang. Ved De ikke, at Folket har døbt ham med et Navn, der ogsaa skriger rødt ligesom Purporet, men pletter den, der kommer det nær! Den blodige Zar! ! Det er Folkets Navn for den, I vil give en Haandsrækning, for at endnu mere russisk Blod skal kunne dampe om ham. Intet Hersker navn i Ruslands Historie har kostet saa meget Blod. Hans Krone flød i Blod, da han satte den paa Hovedet i Moskwa. Han og hans Kreaturer kvæler det russiske Folk i dets eget Blod! Vi vader alle i det til Halsen! Har I glemt Eders Brødre paa Mantschuriets Slagmarker? Eller I vil maaske ogsaa kalde ham Fredsfyrsten og bære Eders Guld til ham krybende paa Bugen som Evropas Aagerkarle og Bourgeoisi? For Folket rækker I det ikke! . I giver det heller ikke den Jord, som vor ludfattige Bondestand behøver for ikke at sulte ihjel. Hvor er de vidtgaaende Agrarreformer for ikke at tale om Nationaliseringen af al russisk Jord? Eller I

skælver for Eders Godser! Glem da ikke, at de er røvede fra Folket, rejste ved Folkets tunge Tvangsarbejde, og at de kan tages tilbage af det samme Folk, der ikke vil levne Bjælke paa Bjælke af Eders høje Huse! I tænker kun paa Eder selv og glemmer de endnu tiende Fylkinger, der staar bag, beredte til at tage Ordet, naar I har sagt Eders sidste. Og Eders Parti kræver I, at vi skal støtte! Aldrig! Det sværger vi! Vi sværger at boykotte Eders Rigsduma med alle menneskelige og umenneskelige Midler! Vi sværger at kæmpe til vort sidste Aandedræt mod Selvherskerdømmet og alt, hvad deraf er, indtil det styrter i Gruset! Ned med Selvherskerdømmet! Leve Revolutionen!! —

Der brød et extatisk, endeløst Bifald løs, da Simantschuk bleg og rystende sluttede sin voldsomme Tale. Over denne Sal svævede Revolutionens Aand. Ansigterne var fortrukne og Hænderne knyttede. Det var haabløst at tænke paa at skabe en forsonligere Stemning hos Tilhørerne.

Ikke desto mindre gjorde en anden af Semtwomændene et Forsøg derpaa. Men alle vidste jo, at Jordspørgsmaalet berørte den lille Mand med det unaturligt store og stiftsiddende, graa Haar paa den pinligste Maade.

Saposchnikow var en af Egnens største Jordbesiddere, og selv af Købmandsslægt, drev han desuden en vidtforgrenet Tuskhandel med Bønderne, hvilken ingenlunde kunde siges at være

til deres Fordel. Det sociale Spørgsmaal kunde altsaa kun ses under et bestemt Synspunkt af ham, og naar han gennem mange Aar havde staaet det liberale Semstwowparti nær og talt med som Radikal, var det mere som teoretisk „Kultur-bærer“ end som en Mand, der beviste sine Ord af sine Gerninger.

— Jeg kan aldeles ikke forstaa —, sagde han og rømmede sig famlende efter Ordene —, at de yderliggaaende Partier frakender os al Hæder og Ære. Det kan jeg som sagt ikke forstaa. Jeg vil kun erindre Dem om, at vi i de forløbne Aar altid krævede meget vidtgaaende Reforme og forsvarede dem saa oprigtigt, som det var muligt i den snævre Ramme, der blev os tilskaaret. Ja, det ved De jo ogsaa meget godt, mine Herrer. Vort Program er desuden ikke endnu fastslaaet i en endelig Form, men vi har jo set af Referatet, at Semstwokongressen har taget alle Spørgsmaal op til Behandling. Der er baade Valgretten og Agrarspørgsmaalet, og jeg tvivler ikke om, at disse Spørgsmaal i den nærmeste Tid vil blive løste paa en for alle Parter tilfredsstillende Maade. Det tvivler jeg ingenlunde om. Man maa jo have Taalmodighed. Saa store Reforme kan ikke gennemføres paa én Dag, og det kan ikke nytte at maale alt med sin egen Alen, som de yderliggaaende Partier gør. Man maa jo søge at naa det rette for alle ved en sindig Udvikling. Vi har alt paa vort Program, som ligger indenfor Mulighedens

Grænse, og mere kan man da ikke forlange, saa jeg kan sandelig ikke forstaa den uforsonlige, ja, hadefulde Stilling, som de andre Partier til venstre indtager mod os. Det er uretfærdigt og ikke dikteret af en rolig og nøgtern politisk Opfattelse. Det er let nok, mine Herrer at rive ned, og vi ved jo, at ikke saa lidt skal rives ned, men man maa jo have noget at sætte isteden, og det er ikke saa let . . . Det kan jeg forsikre Dem om. Og naar De raaber! „Ned med Selvherskerdømmet“, saa glemmer De, at Zarismen endnu er en levende, en meget levende Idé hos Folket eller den overvejende Del af det

Der lød Hyssen og en misbilligende Mumlen, og Formanden ringede.

— Vi har, gentog Saposchnikow mat — baade Agrarspørgsmaalet og den almindelige Valgret paa vort Program, saa jeg forstaar sandelig ikke, at De stiller Dem saa bittert overfor os . . . Det forstaar jeg ikke

En af Tilhørerne sprang op rød i Hovedet af Raseri og fægtede med Armene:

— Hvad forstaar De ikke! . . . Agrarspørgsmaalet! Den almindelige Valgret! Hvad er det for en almindelig Valgret? Der er ikke Spor af den almindelige

Arsenjew ringede heftigt, og en af Indbyderne greb Referatet fra Semtwokongressen og svingede det i Luften:

— De kender ikke Programmet og taler al-

ligevel med. De skulde vide, hvad De taler om! . . .

— Ikke Spor af den almindelige, raabte den anden hæs af Ophidselse. — Er det en almindelig Valgret, naar hele den kvindelige Befolkning, Halvdelen af hele Rusland bliver udelukket af Deres Valgret! Det er Dem, der ikke ved, hvad De selv taler om! Gaa hjem og skændes med Deres Kone!

Arsenjew afbrød fra Formandssædet:

— Spørgsmaalet om Kvindernes Valgret lod den sidste Kongres foreløbig staa aabent. Det var under Behandling, uden at man dog kom til et positivt Resultat. —

Den næste indtegnede Taler rykkede i Marken. Det var en Socialdemokrat — Arsenjews Søn. Han var lige kommet hjem efter et halvt Aars Varetægtsfængsel, som havde afbrudt hans Studier og efterladt en sygelig Bleghed paa hans Ansigt. Han tørrede Panden med sit Lommetørklæde, og hans og Faderens Øjne mødtes et kort Øjeblik, da han rejste sig:

— Vi er idag —, sagde han med sin smukke, skolede Stemme —, indbudt til et nyt Partis Daab, og vi har hørt dets Trosbekendelse. Ja, ikke blot for os, men for hele Rusland er den i disse Dage fremsagt Det vilde være uretfærdigt ikke at regne med de Vanskeligheder, der altid gør sig gældende ved Formuleringen af ethvert Program og navnlig da dem, der fra første Færd bestræber sig for at tjene to Herrer. Vi Socialdemokrater staar paa en Grund, der er lagt dybt

i det arbejdende og udnyttede Folks Retsfølelse og muret urokkeligt fast i dets Bevidsthed og Vilje af et Aarhundredes første Tænkere og hele sociale Aandsbevægelse. Hos os er der ingen Tvivl om Veje og Maal, og derfor er vi stærke, saa stærke, at vi uden frygtsom Mistænksomhed og unødvendig Uforsonlighed kunde have mødt et demokratisk Parti til højre for os. Der kunde maaske have været fælles nære Maal, som vi med forenede Kræfter havde stræbt at naa, som vi havde kunnet styre henimod i Fællesskab for saa, hvis det gjordes nødvendigt, igen at gaa hver til sit. Men denne Mulighed har det konstitutionelle Parti stænget enhver Dør for. Ikke vi beklager det. Nej, selv skal De komme til at sørge derover, naar en nær Fremtid aabner sine Porte for os andre! . . . I en Tid, hvor der er Brug for hvert et russisk Hjærte, hvor hver eneste spildt Time, hvert eneste vagt Ord synker i Vægtskaalen til Fordel for vore Fjender, havde vi kunnet vente, at Semstwomændene havde været paa Højde med Situationen og var traadt frem paa Fædrelandets Arena med et klart og tillidsvækkende Budskab. I har ment at burde benytte Eder af det kejserlige Manifest for i samlet Trop at gaa ind i den første Rigsduma. I lovede os, dér at erklære Eder for en konstituerende Forsamling og give den Frihed, som ethvert demokratisk Parti først og fremmest kræver. Men hvem lover os, at I bliver kaarne ved de Valg, I saa hovedkulds styrter Jer

ind i, og hvem lover os, at I faar Lejlighed til at holde Eders gyldne Løfter, naar I først sidder overfor en kompakt Reaktion i en Duma, som Reaktionen selv har benaadet Edere med. Valgene er i Bureaukratiets Hænder. Enhver Politikonstabel kan opløse Eders Møder og jage Eder fra hinanden med Kosakkernes Nagaikaer. Det er Tanken i det sidste Manifest om Forsamlingsfriheden. Og naar saa endelig et Mindretal af Eder tog Sæde i Dumaen, da skulde Reaktionen nok vide at tøjle Eder, og I vilde da, men for sent, angre, at I svigtede Oppositionen og gik ind paa et forsmædeligt Kompromis. Eders Navne vilde blive strøgne af de Partiers Lister, der i lange Kampe for den russiske Frihed ikke bøjede sig efter den Kobberslant, der blev slængt som Bureaukratiets Løsepenge. Kun ved at boykotte denne Duma, kan I tilintetgøre Respekten for den i og uden for Landet, og det vil føles, naar Regeringen faldbyder sine Reformer paa Evropas og Amerikas Børser, at Ruslands Intelligens ikke er med i Handelen Vi kan aldrig række noget Monarki selv det mest indskrænkede Haanden; men I støtter Selvherskerdømmet. Vi har løftet det op fra Jorden og holder det fast for at kvæle det, men I løsner vort Tag, for at det kan faa Fodfæste og Styrke igen af den Jord, som vi har berøvet det, og som det ingen Ret har til. Det er Forræderi mod os og Eder selv, mod vort Folk og den Jord, som er vor og kun vor

Nu er det sagt Eder, og I ved det! Det kan ikke nytte, at I kommer bagefter og siger, at I ikke vidste det og ikke forudsaa det! I kalder Eder et demokratisk Parti. Ved I da heller ikke, at et demokratisk Parti maa have Kravet om almindelig, lige, direkte og hemmelig Valgret paa sin Fane? . . . I benytter Eder af de kejserlige Manifesters Sprog, men Proletariatet ved, hvad der ligger bag de store, svævende Fraser. Vi har haft Tid til at lære det og tror Eder ikke, uden at Tingene nævnes ved deres rette Navn. I peger paa Ederes Programmer, men vi ved, hvad I forstaar ved almindelig Valgret. Den gælder ikke Proletariatet, der idag har løftet Eder paa sin Bølge, men imorgen slynger Eder i Dybet! Den gælder ikke Ruslands Kvinder, der har staaet Side om Side med os i vor Frihedskamp, der har solgt deres Fletninger og ødt deres Ungdom, naar de flokkedes om Universiteterne og sultede sig til den Kundskab, der var Brød for vort Folk. De har ofret sig i vore Bygder for at mildne Nøden og Befolkningens raa Sæder, for at tage Braadden af den Gift, som Selvherskerdømmet med Vilje giver det ved sin monopoliserede Drukkenskab og kanoniserede Uvidenhed. Og om dette Selvherskerdømme siger I, at det er „levende“ i Folket! I dækker Eder bag dette Selvherskerdømme, som man altid dækker sin Nøgenhed bag Symboler, man ikke selv tror paa. Eller tror I, at Zarismen er levende hos Bøn-

derne, der med Magt sætter sine Plove paa Eders Jord, og brænder Eders Huse? Eller er den maaske levende paa samme Maade som hos Frankrigs Bønder, der begyndte Revolutionen med Raabet: „Vive le roi!“ Tror I, at Potemkins Matroser kæmpede for Zarismen, eller at vore Brødre, der blødte i Mantschuriet for fremmed Jord under tyske Generaler, betalte med Frankrigs Penge, at de kæmpede for Zarismen. Det var Meningen, at de skulde have styrket Zardømmet med deres Blod, men Blodet kom over dets eget Hovede. Og er Ideen om Zarismen levende nogetsteds i Folkene, da er det kun som en Idé, som en Kultus af Magten, der er fælles for Menneskeheden; men den gælder ikke den Enkelte, ikke et bestemt Parti, ikke Nikolaj den II! Et demokratisk Parti har andre Løsener end dem, I forkynder os idag, og det er forgæves, at I haaber paa Støtte fra vor Side! Regeringens og Eders Rigsduma erklærer vi i Ban! Den Bro, I søger at bygge mellem os, sprænger vi bort! . . Vi kan undvære Eder, men de bedste af Eder vil komme til os, vil ryste Eders Støv af sine Fødder for at løfte Proletariatets røde Fane, naar den bæres frem i en Kamp, der skal give Gny Verden over og faa Fyrstehjærter til at skælve! . . . Leve den konstituerende Forsamling og den demokratiske Republik! !

Tilhørerne sprang op fra deres Stole, klappede og raabte „Bravo“. Kvinderne viftede med Lomme-

tørklæderne. I den tætte Cigaretrøg, der laa som graa Lag i det gule Lampelys, farvede Revolutionens Aand dem røde.

Taler fulgte efter Taler, men det konstitutionelle Partis Program var revet i Stumper og Stykker. Slaget var tabt, og det kom nu kun an paa at slaa sig igennem for at undgaa panisk Flugt. Men heller ikke det lykkedes. Historiske Henvisninger til en lille Oppositions Indflydelse og endelige Sejr efter Aartier blev tilbagevist. Der var ikke Tid eller Stemning for at vente ti Aar.

Endelig rejste en over hele Rusland kendt socialdemokratisk Fører sig og foreslog en Resolution. Han havde hele Tiden holdt sig i Baggrunden som en Feltherre, der manøvrerer med sine Kolonner. Men i samme Øjeblik rejste Indbyderne sig paa én Gang som efter fælles Aftale fra Bordet og hastede uden at se sig om til Udgangen.

— Hvad!? — De indbyder til et politisk Møde og undslaar Dem for en Resolution — raabte Socialdemokraternes Fører ironisk.

— De frelser Dem ved fejj Flugt! — lød det. Man peb og miavede, men borte var de.

Det var i denne By de konstitutionelle, demokratiske Monarkisters første og sidste offentlige Forberedelse til den bulyginske Rigsduma . . .

Forsamlingen gik i tætte Klynger, Skulder mod Skulder ned ad de brede Trapper mod Udgangen, og pludselig lød en dyb Stemme som en Opsang, der kalder andre til at falde i med. Den

grebes af de nærmeste, gik videre og videre som en Tonebølge, indtil mange Hundrede Stemmer slog sammen i én Sang, der gav Genlyd fra den mægtige Semstwobygnings Stenhvælvinger. Det var den russiske Marseillaise:

. Rejs Dig, rejs Dig til Kamp, du
russiske Folk!

Rejs Jer til Kamp, I sultne Brødre!
Myrd, slaa dem ned de fordømte Tyranner!
Fremad, Fremad!

Den tætpakkede Menneskemasse, der bevægede sig i Takt med Sangen som et mangehovedet, bredtvraltende og vuggende Væsen paa usynlige Fødder, levede ét Liv, følte ét fælles Hjærte banke igennem sig. De fortrukne Ansigter og aabne Munde talte om en fanatisk Lidenskab, der havde glemt Selvopholdelsesdriften og døvet Nervernes Følsomhed. Det var et nyt Trossamfund, der var beredt til at se Underet og selv gøre det . . . Det var Proletariatet!

Og ud over den sovende By, som den første hvide Sne havde lagt sig over, lød Proletariatets vilde, hadefulde Hymne. Den bares over Floden og slyngedes skurrende mod de høje Huses Vinduer, bag hvilke Dommere og Vicekonger og Archimandritter sov, beskyttede af en Lov, der kun lever paa sit Papir, naar Politiet blæser Aande i det, det Politi, som ikke aandede den Nat . . .

Proletariatets Høvdinge havde Ret. De erklærede Selvherskerdømmet Krig ved alle Midler. To Dage efter var Generalstrejken udbrudt. Livet holdt op med at fungere. Civilisationen forsvandt, bygget som den er paa Tekniken og Samfærdselsmidlerne. Revolutionen viste et nyt og ukendt Ansigt. Post, Telegraf, Telefon og Aviser, der er blevet en anden Tale for Menneskene, forstummede, Lyset slukkedes, Vandet holdt op at flyde, Levnedsmidlerne slap op. Alle tjenende Aander lagde Hænderne i Skødet.

Selv Rigsbankens Embedsmænd smed deres Penneskafter og peb Ministeren ud. Lokomotiverne udaandede deres Damptryk med hede Suk. Proletariatet slap sit Tag om Kulturens Løftestang, og i den pludselige, uhyre Tavshed lød det: — Slut Eder sammen al Verdens Proletarer!

Strejken varede Dag efter Dag. Mange tavse, uudgrundelige Dage gik hen. Og mange var de, der lyttende stirrede paa dette nye og ubevægelige Stenasigt, mange — baade Konger og Slaver og deres Fogeder.

Folket sultede, men det brød ikke Strejken, og det vilde ikke bryde den, før Timen kom.

Og saadan gik det til, at de største Modsætninger, Historien kender, skulde mødes i Rusland. Ingensteds stod et Selvherskerdømme overfor et saa enigt Proletariat. Aldrig før har et Folk ydet en saa stærk aktiv Modstand som den russiske Terrorisme og samtidig med en saa stærk passiv som den store, russiske Generalstrejke.

Og her har Dybderne i den russiske Folkesjæl aabenbaret en af sine største Hemmeligheder.

.....

Den Tid, jeg her har søgt at give et Billede af, ligner meget Tilstandene før Grev Wittes Duma.

Den overvejende Del af de frisindede Vælgere holder sig borte eller bliver holdt borte fra Valgurnerne.

Det kunde maaske derfor have sin Interesse at underkaste „Tilfældet Sergius Witte“ en lidt nærmere Undersøgelse:

Straks efter det historiske Blodbad paa Gapons Arbejdere var det klart, at Witte havde kaaret sig selv til Førsteminister i Ruslands første, parlamentariske Kabinet.

Den ærgerrige og forfarne Mand søgte Populariteten og stillede sig Ansigt til Ansigt med den i hine Dage endnu saa letkøbte Aplaus.

Konjunkturerne bar svært med. De gridskeste Magtstræbere med Plehwe i Spidsen faldt for deres Gerninger. Witte havde kun at konstatere Døden og glæde sig over det friere Albuerum.

Den tillidsvækkende Swatopolsk-Mirski kunde nær være bleven farlig, men han var ikke Situationen voksen. Paa Blodsøndagen lukkede han sig inde og nægtede sig hjemme, da Gorki og andre søgte hans Bistand mod de løsslupne Soldater.

Bulygin førte underholdige Varer og blev trængt i Baggrunden, medens Witte præsiderede ved Bordet, hvor Ruslands „Længsel mod Øst“

bortsolgtes ved Tvangsauktion af Amerikanerne.

Prisen var sat i Forvejen. Der havde ikke været Grund til at spille Komædie, hvis man ikke havde bejlet til Galleriet og frygtet det russiske „Sousterre“

Witte kunde personligt notere en absolut Succes, skønt Stykket i sig selv var daarligt. Men det var lagt godt til Rette. Hvad saa, om Udstyrelsen havde kostet lidt rigeligt, og Japanerne sad ved Kassen.

Witte havde vundet alle, da han stillede sig i Spidsen for den voksende russiske Frihedsbevægelse og gjorde de indledende Forarbejder til sit liberale Ministerium.

Det var af ham, man ventede sig det Store, den fredelige, historiske Løsning, som skulde føre Personerne og Værdierne uskadte ud af Krisen.

Men han var ikke denne Opgave voksen, og det lykkedes ham ikke at forudgribe Begivenhedernes Gang.

Først den store Generalstrejke smedede det Vaaben, hvormed han fravristede Selvherskerdømmets Vogtere Manifestet af 17/30 Oktober, styrtede Pobjedonoszew og truede Trepow.

Det var en lille Mislyd i Glæden over Manifestet, at Pressefriheden var glemt, men Witte forklarede, at den var indbefattet i Begrebet: Ytringsfrihed, og dermed slog i hvert Tilfælde Pressen sig til Taals.

Men da Politidepartementets ti Tusinde Agen-

ter, der truedes af at blive brødløse, førte Pøbelen og de sidste Slavefogeder mod Jøderne og slog Studenterne og den frisindede Intelligens ned ved højlys Dag, medens store og smaa Poper, Gouvernører og Generaler velsignede Morderne og kysedes med dem paa aaben Gade, da burde Witte have vovet sit Liv. Han burde da, hvis han havde været den store historiske Personlighed og mere end Børsjobberen, have arresteret Reaktionenens Ledere og Voldsmændene i Administrationen, der nægtede at efterkomme den samme Kejsers Vilje, som de saa allerunderdanigst havde efterkommet, da det passede i deres eget Kram.

Istedetfor begyndte Witte at forhandle med det liberale Semstwoparti. Det var nødvendigt ufortøvet at danne et Ministerium. Hvert Minut var kostbart. Begivenhederne fik et voldsommere og voldsommere Tempo. Forskydningen af alle Fordringer til venstre var rivende under Presset af de yderliggaaende Partier. Og her viste Witte sig ikke en Gang som den erfarne Børsmand, der med den sikre Stigning lige for sig burde have vovet sin Stilling ved at give den forlangte Pris, inden den blev endnu højere og saa høj, at den oversteg hans Købeevne. Han bød, men Prisen var for lav, og han bestemte sig da til at spekulere i en nedadgaaende Periode og købte andre Papirer, men værdiløse for ham selv og Rusland.

Havde Witte været den store Statsmand, da havde han sat alt ind paa at vinde Semstwomæn-

dene, selv om deres Fordringer var stegne i Samklang med Folkestemningen og havde med sin Afskedsbegæring i Haanden, for Alvor, paa Trods af Etikette og alt andet, krævet, at Tronen opfyldte disse Fordringer.

Men Rutinen i hans bureaukratiske Opdragelse gjorde sig gældende, og han betænkte sig for længe, mens det flygtige Øjeblik svandt unyttet hen. Han burde have forudset den Katastrofe, der uundgaaeligt fulgte af hans Karakterløshed.

Det er kun almindelige dødelige, der staar famlende i slige Tilfælde, og Witte viste sig at være et ganske almindeligt Menneske og saa nærsynet, at han ikke kunde skelne Omridsene i det historiske Perspektiv, der kun flimrede forvirrende rødt for hans Øjne i Revolutionens Morgensol.

Bourgoisiets Presse i Vesterlandene har her som overalt maalt med sin egen forslidte Alen paa kryds og tværs istedetfor at gaa i Dybden, jage Sonden i Saaret for at finde Kuglen. Det var, som om den frygtede istedetfor ærligt Bly at finde den Guldkugle, den selv havde støbt.

Vestens kloge Politikere dadlede i faderlige Ord Semstwomændene, fordi de ikke greb Wittes udstrakte, men tomme Hænder for derved at redde det mest mulige ud af Situationen baade for ham og dem selv. Men Semstwopartiet havde ikke saa stærk en Stemning bag sig, at et halvt Aarhundredes liberale Traditioner kunde ofres for en Witte,

der Side om Side med sig havde Diktatoren Trepow, hvis Ord: — „Jeg vil oversvømme Rusland med en Strøm af Blod“, — genlød fra de sorte Bander Landet over.

At ofre disse Traditioner havde været Selvmord. Men Semstwomændene begik en anden Fejl og den samme som Witte mod sin anden Front. De manglede Fasthed og de revolutionære Partiers ubøjelige Handlekraft.

Da Witte stod paa Tinden af sin Magt, burde de have givet ham Valget mellem Fred og Krig paa Kniven. De skulde have tvunget ham til at godkende deres beskedne Program til sidste Tøddel eller have stillet ham i Udsigt, at de i modsat Fald til sidste Mand gik over til Revolutionen. Det skulde de have gjort, istedetfor at bevare en hæderlig og uangribelig Passivitet, istedetfor at se deres Land blive lagt øde og dem selv sat ud af Spillet.

De hverken vilde føle Magten over sig eller selv gribe den. Det var Slavismens dybe anarkistiske Karakter, der blottede sig i denne Passivitet, i denne Uvilje mod at virkeliggøre Magten under nogen Form.

Det er ikke underligt, at Anarkismens største Apostle: Tolstoj, Krapotkin og Bakunin er Slaver, og at et Land, der fødte sådanne Sønner, rendyrker Anarkismen under alle Former.

Og det er ikke nogen Tilfældighed, at Magten i Rusland næsten altid har været virkeliggjort af

indkaldte Herrer eller af dem, i hvis Aarer det slaviske Blod flød meget tyndt.

Det vil vise sig en Gang i Fremtiden, at Slavismen først af alle virkeliggør et fuldt ud harmonisk Samfund, en social Fuldkommenhed, hvor den største Kærlighed til sig selv betinger og falder sammen med den største Kærlighed til alle andre Mennesker. . . .

Det var for sent, da Witte tvang Trepow til at træde tilbage. Durnowo kom i hans Sted.

Manifestet til Bønderne kom for sent, og det led af den samme Fejl som Manifestet om Friheden og Amnestien: Der manglede ét Ord!

Det gik som før i Historien: Reformerne kom en eneste Dag for sent, og der manglede hver Gang i Manifesterne et eneste Ord.

I det første var det Pressefriheden, i det andet Fangerne i Schlüsselburg, i det sidste Jorden til Bønderne.

Og naar man kaster Blikket tilbage over Wittes Virksomhed som Ministerpræsident, er der intet at fæste sig ved, ingen Stordaad, intet Skridt ud over det almindelige og nødtvungne. Hans Politik har været karakterløs og hans Holdning umandig. Hans Ry er skrumpet sammen ligesaa hurtigt, som det bulnede ud.

Der var en Dag, hvor han havde kunnet vinde alt, hvis han havde vovet. Ja, der var en Dag, da han enstemmigt kunde have blevet kaaret til Republikken Ruslands Præsident. Hvem véd, om

han havde slig en Tanke. Der er dem, som har haft den før ham. Men havde han den, da synker han ned til en endnu lavere Rang, fordi han ikke forstod at udnytte en eneste af selv de mindre Chancer, der i saa rigt Maal bødes ham. Historien vil tænke paa ham med et medlidende Skuldertræk. Han manglede et Standpunkt, det, der kendetegner en Personlighed, og som ingen kan frakende hans Fjender i de yderliggaaende Partier paa begge Sider af ham, hvilke han troede sig hævet over.

Revolutionen havde sit urokkelige Standpunkt, ligesom Pobjedonoszew, Plehwe og Trepow havde deres.

Derfor fængsler ogsaa de sidste vor Interesse om end ikke vor Sympati, som en Pobjedonoszew har fængslet Digteren og Læserne af „Anna Karenin“.

Intet Folk i Verden er saa beredt til at virkeliggøre en Frihed, der udvisker alle Grænser og Standsforskelle, som det russiske. Og det skal nok vide at tilkæmpe sig denne Frihed og forsvare den. Thi Ruslands Mænd og Kvinder er modnede i et Aarhundredes blodgødede Jord, modnede i den haardeste Kamp for Ret og Menneskelighed, som Historien kender.

Men for Bureaukratiet er et Folk aldrig modent nok til Frihed. En af de mest udtraadte og forslidte Fraser i denne Klasses Ordbog er Frasen om et Folks manglende Modenhed.

— De er ikke modne! Hvor tidt lød ikke disse kolde, saa tilsyneladende kloge Ord, denne hadefulde og bornerte Tvivl om Menneskeandens store og ubegrænsede Muligheder. Det er over hele Jorden store og smaa Sjælekræmmeres uforanderlige Løsen. I alle Forhold hersker to Slags Moral: Mandens og Kvindens, de Mættes og de Sultnes, de Modnes og de Umodnes. Til alle Tider og i ethvert Folk har de Besiddende og derfor herskende Klasser styret og dømt efter dette gemene og ukærlige Princip. Og jo mere det religiøse Vanvids Skum stod af de forkyndende Halse, jo stærkere bredte dette Princip Giftblomster sig i Tidens Mistbænke. Jo mere man i enhver historisk Periode forkyndte Evangelierne, jo mere hensynsløst forhaanedes de. Der har altid været den skønneste Samvirken mellem Kirkerne og Statsmagten. Naar Proletariatet begyndte at knurre, indpodede man det Religiøsitet, for lettere at kunne søndertrampe de i Andagt bøjede Nakker.

Alter, Teater, Skole, Presse og Literatur, Tribune og Baggaard blev taget i Brug for at dølge et Folks Krav om Lighed og Retfærdighed ikke blot hisset men ogsaa her. Thi den Sultne og Uvidende skal nøjes med Ydmygheden paa Jorden i Haab om Oprejsning i en bedre Tilværelse, den bedre Tilværelse som den rige Mand har her og trods al Forkyndelse og alle Vidnesbyrd ikke bryder sig om eller tror paa i et andet Liv. Det er

den inderste Tanke i de statsbeskyttede Religioner. Det er ogsaa det, man har faaet ud af vor Lære om Kærligheden til sin Næste. Men de, der virkelig er Kristne, dør paa Korset eller i Galgen den Dag i Dag som gennem alle Tider, thi det er den største Forbrydelse af alle.

I den Henseende er der ingen Forskel paa Vestens Bureaukrati og det russiske. Der som her opfinder man nye Helgene, Relikvier og Jærtegn til Beskyttelse for det bestaaende Samfund og de herskende Dynastier. Hver Gang Folket vaagner til Bevidsthed og knytter de haarde Næver, manes en Helgen som den sarowske Serafim af Jordan, væves der nye Christi Ligklæder, indvies der nye Bedehuse, vidnes der af nye omvendte, hvem den dogmatiske Tros Herlighed har forklaret og opladt Øjnene paa.

Og naar Vestens Bureaukrati flyder ud i Sentimentalitet over det russiske Folks Undertrykkelse og uhørte Lidelser, da er det kun Sentimentalitet, kun Følelshykleri, men ikke ægte Følelse for et lidende Folk. Forskellen mellem dem og Ruslands Overklasse er kun en relativ, kun den Forskel Loven paatvinger, men ingen, der bundes i Hjærtet.

Sæt Kniven paa Struben af Vestens Overklasse, da skal I se den Medfølelse, vort Proletariat kan vente sig. Den har let ved at hykle. Den har let ved at tro paa en bedre Retfærdighed hisset, fordi den ikke har Brug for Retfærdigheden

her. Den har let ved at hykle Medfølelse for Ruslands kæmpende Proletariat, fordi de Maal, der kæmpes for dér, er naaede her for et halvt Aarhundrede siden. Det Stridsraab, som lyder derovre, kan ikke mere skurre saa haardt i dens Øre. Men, hvis der lyder et nyt Stridsraab, et nyt Krav om mere og fuldstændig Frihed og Lighed, som baade Folkene og det enkelte Menneske altid er modne nok til, da skal I høre Svaret, det samme Svar som overalt: Valgrov, Undtagelseslove og Kanoner.

Men lad det koste aldrig saa meget. — Der er kun én Retfærdighed, og den er her paa Jorden, den Jord vi træder paa. Det, der „synes“ udover den, hører Spekulationen til og forringer ikke vor Ret til Livet. Og den Ret skal vindes og vil blive vundet Skridt for Skridt, efterhaanden som Folkene ryster den Lænke af sig, de store Sjælekræmmere har lagt dem i. Thi havde vi ventet paa, at Slavevogterne selv skulde løse os, da havde vi endnu trællet paa Herskervanvidets Pyramider.

De kan sværge en dyr Ed paa, at den højeste Overklasse ikke regner alle os tilstrækkeligt modne til den Frihed, vi har tilkæmpet os, og de kan sværge en endnu dyrere Ed paa, at hvis der gaves noget Middel, hvis der voksede nogen Alrune mellem Himmel og Jord, som kunde hjælpe til at berøve os den Frihed, vi har, da blev den brugt uden Betænkning, ufortøvet, skaanselsløst og listigt!

Tidt i Historien har man troet at have fundet

denne Alrune. Den sprang ud, naar Folkets Hjærte blødte under Blodnætter og Blodsøndage, men den visnede i samme Time, som Folket smagte, at det drak sit eget røde, boblende Hjærteblod.

En saadan Blodsøndag var det, da Forræderen Gapons Arbejdere faldt og begravede Kirkens og Magtens Symboler under blødende Lig. Men Rusland har siden da forstaaet, hvis Blod det fik at drikke, til hvilken Altergang dets Blod blev rakt.

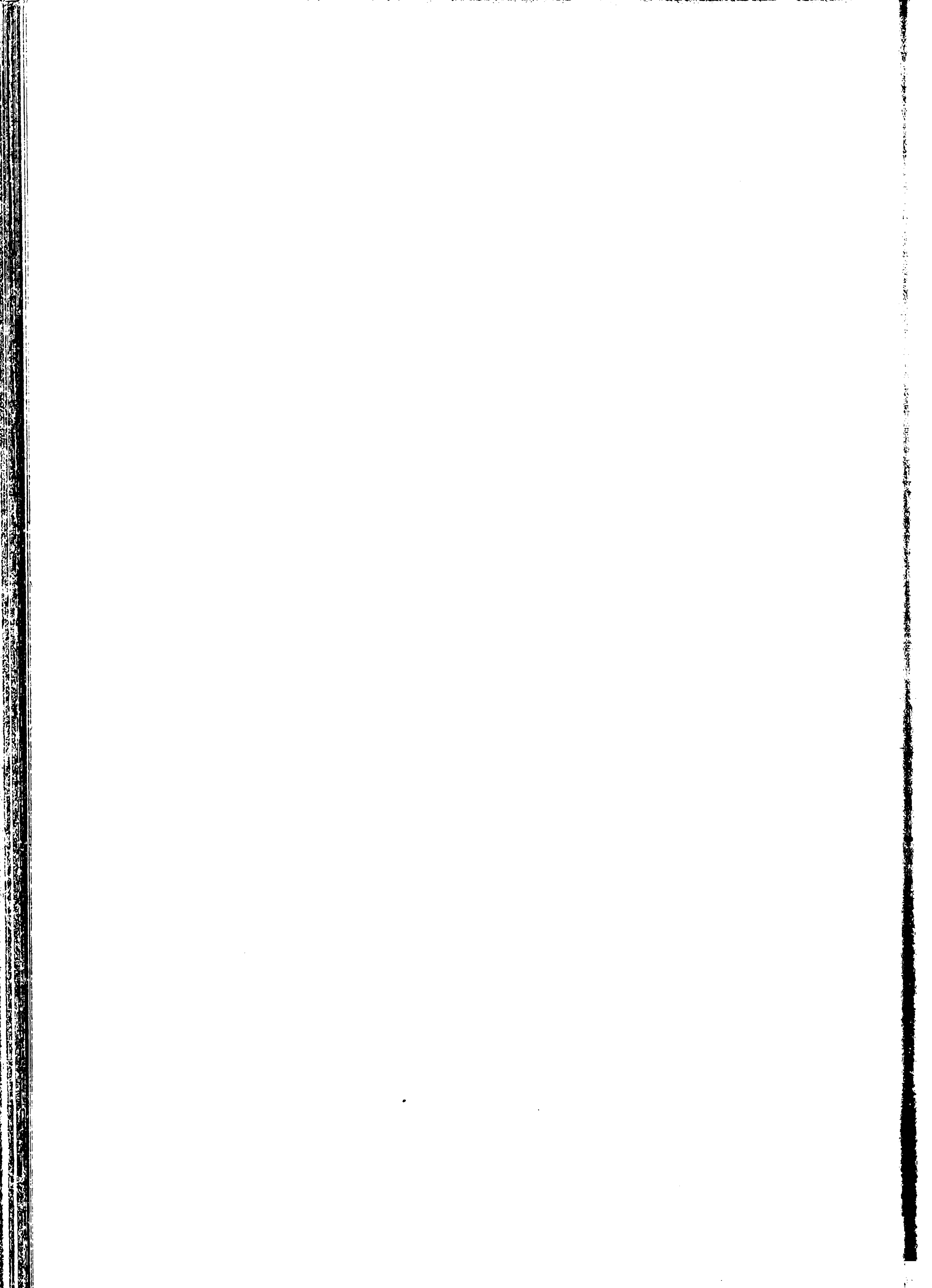
Og udenfor Rusland har man forstaaet det. I Ungarn erklærede Jernbanerne Strejke. Demokratiet og Arbejderne triumferer i England. Det tyske Proletariat rejser efter et halvt Aarhundrede de første Barrikader igen. Og Brandenburgerne i Syd og Nord søger efter Alrunen til at tvinge dem i Jorden med og tror, at den skal udfolde sig i Blodet af en evropæisk Krigs Hundrede Tusinde af Ofre.

Lad os se Evropas Folk, naar de faar deres eget Blod at drikke. Lad os da tales ved, alle I, som tvivler paa Menneskehedens ubøjelige og udødelige Fremadskriden mod sin Frigørelse.

En ny Menneskehed løfter sig som en uhyre Silhouet i det røde Fremtidsgry.

Lad dem der ikke ser den, vende sig mod Natten, at man kan kende Ven fra Fjende, naar den store Ragnaroksstrid skal udkæmpes.

DANSKE TILSTANDE - „RADIKALA
KLUBBEN“ I STOCKHOLM, 12-10-08. -
UNIVERSITETETS SOLENNITETSSAL I HEL-
SINGFORS, 30-10-08. - RAADHUSSALEN
I WIBORG, FINLAND 1-11-08. - TRYKT I
DET FINSKE TIDSSKRIFT „VALVOJA“ DE-
CEMBER 1908.

Dyrst maa man betale at komme til Magten. „Magten fordummer“, har Nietzsche sagt. Historien viser, at det er sandt. Thi, det at faa Magten i Hænde, er det første Skridt paa den Vej til Helvede, der er brolagt med gode Forsætter.

Den der fra Folkets brede Lag løftes op mod Magten vil altid ved Berøringen med den blive fristet til at glemme sin Fortid, glemme den salte og bitre Smag paa Folkets Læber, der gav hans Ord Styrke og hans Haand Fasthed.

Magtens Sødme svækker og fordummer!

Magthaveren blændes af Purporet, saa han ikke kender sin Begrænsning. Han fordummes, saa han ikke en Gang kan se, at det Folk, han bedrog, bærer en ny Fører frem, der har lovet endnu mere for at komme til Magten, skønt han maaske vil holde endnu mindre.

Dette er Magtbryndens uforanderlige Kredsløb.

Magtens Purpur og Folkets haarde Jern finder næsten aldrig hinanden.

Lettalte er de Navne i Historien, der som Kometer afveg fra de almindelige Baner og blev dem selv og deres fjærne Ungdom tro, da de steg til Magten.

Det var de store Personligheder med det harmoniske Styrkeforhold mellem Vilje og Evne, selv naar de i deres Løb beskrev en Elipse.

De opstaar kun i bevægede Tider under Oprør og Opløsning, fødes lysende og vældige midt under selve Begivenhederne og forsvinder, naar Sindene falder til Ro igen.

Disse Heroer, der rejser sig ved en elementær Kraftudfoldelse i Livet, er Magten i sig selv, dens naturlige Bærere og ikke dens snigende Skygger. De er Legemliggørelsen af en Idé, der springer af Menneskehedens Skød under Uvejrl og Blod.

Det ser ud til, at Menneskeheden ikke kan gaa fremad i en rolig og fredelig Udvikling, men maa tvinges af Veer. Den sløves og slappes, naar Agrene bærer for rig Høst, Kirken lover Salighed til for mange, og Døden har afskediget Pest og Massemord af sin Tjeneste.

Alt tyder paa, at Menneskeheden har Eruptionerne tilfælles med Jorden og ikke kan undvære dem.

Der behøves Katastrofer for at holde Menneskene vaagne og vække dem til Livet og Transformationen.

Stilstand er Død, og Livet kræver derfor en bestandig og uafbrudt Fremadskriden. Kan denne

ikke foregaa ved en langsom og gradvis Forskydning i Livsplanet, sker den i voldsomme Ryk, som Jordskælv, der tilintetgør Byer og Lande, som blodige Opgør mellem Folkene og Idéerne eller som sociale og finansielle Krach.

Et Folks Skæbne vil efter en af disse store Rystelser afhænge af, om det er stærkt og frugtbart nok til at forny sig selv. Har et Folk ikke saa intens en Sjæl, at den kræver en Fornyelse efter et Forfald, maa det gaa til Grunde, opløses i et andet Samfund, der har Raad til at skænke det den Fornyelse, som det ikke mægter at give sig selv.

Denne Fornyelse er, trods al mulig god Vilje, sværest for et lille Land, der engang har været stort. Man styrkes ikke af for tidt at blive amputeret. Blodomløbet hæmmes, og der kommer indre Skader til.

Et saadant Land er Danmark.

Fra et mægtigt Rige er det nu blevet en af de mindre Stater i Evropa.

Uduelige Konger og Folkets indbyrdes Ufordragelighed er Skyld i denne Tilbagegang.

De faa store Statsmænd, Danmark har haft, er døde paa Skafottet, i Fængslet eller i Udlændighed.

Efterhaanden som Landets Grænser trak sig sammen, blev der mindre og mindre Plads til oprindelige Begavelser.

Ogsaa Tænkningens og Kunstens bedste Mænd har maattet rømme Landet.

Astronomen Tyge Brahe, Digteren og Oprø-
reren, P. A. Heiberg og Reformatoren Georg Bran-
des har i Tidernes Løb maatte smage Udlændig-
hedens Bitterhed, fordi de var for store til det
lille Land.

Det er et truende Tegn for et Lands Fremtid,
naar de bedste Borgere maa expatriere; thi det
beviser, at Folket ikke tør se den uforfalskede
Sandhed i Øjnene

For et halvt Aarhundrede siden blev Danmark
rystet af Krigen med Tyskland.

Der er i denne Tid, hvor en ny, omend indre
Rystelse, har sat Danmark i Bevægelse, blevet
vist tilbage paa hin ulykkelige Krig og dens Følger
for Landet. Og med Rette mindes man i disse
Dage, at Danmark ogsaa før har været styret af
et Parti, der søgte at bevare Magten for sig selv
uden Hensyn til, hvad Folket maatte bøde derfor.

„Er Fortiden helt glemt?“ spørger en politisk
Veteran fra hine Dage.

„Har man helt glemt, at Folkets kaarne Mænd
ogsaa før har styrtet Danmark i Ulykke!

Den sidste selsvigske Krig blev ført, fordi det
nationalliberale Parti vilde bevare Magten for sig
i Slesvig“.

Denne Krig, der bragte Danmark til Afgrun-
dens Rand, blev ført, fordi det herskende Parti
var fordummet af Magten og ikke vilde give slip
paa den, koste, hvad det koste vilde.

Et gammelt dansk Land, Millioner Kroner

og Tusinder af Menneskeliv blev ofret til Magtbrynden.

Folkets sande Følelser blev forfalskede. Det nationalliberale Parti vilde ikke opgive Magten, selv da den ulykkelige Krig var endt, og det værkede i Saarene efter den.

Men det danske Folk, den radikale Intelligens og Bønderne rejste sig ravende efter Blodtabet for at kræve det styrende Parti til Regnskab. Nu vilde Folket sige sin Mening, efter at det med Formue og Liv havde maattet betale de politiske Magthaveres Fordummelse. Nu skulde Fornyelsen og Genoprejsningen komme.

Det varede dog længe, inden den politiske Fornyelse kom.

Oppositionen blev holdt nede ved Brud paa Grundloven.

„De Nationalliberale satte sig endnu mere fast i Administrationen, demoraliserede Domstolene og indrettede dem, saa de kunde afsige de forønskede Domme over Modstanderne.

De mobiliserede flyvende Kommissioner, der jog Landet rundt, slog ned i de oprørte Bygder og fængslede og dømte Oppositionens Førere.“

Den Gang viste det danske Folk, at det havde den intense Sjæl, der kræves til en Fornyelse. Der begyndte at gaa Oprør i Landet. Muskedonen og Riflen kom frem. Bønderne dannede Riffeforeninger og lærte sig at skyde. Navnlig i

Jylland, det gamle, stridbare Land, var man betænkt paa at bruge Vaaben.

Men Magthaverne, der hyklede at ville Folkets Vel, veg ikke tilbage for en Borgerkrig.

De sendte et helt Korps Gendarmere i Marken, indkvarterede dem Landet over og tog Sold til dem af Statskassen trods Folkets Protest.

Paa Valgmøderne indfandt Politiet sig for at provocere Uroligheder og Strid.

Man gik med andre Ord frem efter de bedste Mønstre.

Og som Kronen paa Værket tog den samme Regering henvend 80 Millioner af Statsformuen til noget, den kaldte „Danmarks Livssag“. Det var den Befæstning, der nu anses for saa værdiløs, at man maa bygge paa den igen for at foregøgle Folket en ny „Livssag“.

Der er just i disse Dage, hvor moralske Hyklere i de øverste Samfundslag er blevet saa højt-talende, Grund til at minde dem om deres Fædres Forsyndelser mod Danmark. De skal ikke skjules, selv om en senere Tid ej heller har kunnet undgaa at fordømmes af Magten.

For nægtes kan det ikke, at Magten har fordummet ogsaa Danmarks første Venstreministerium.

Med Stolthed blev det hilst, da det tvang sig frem, med Foragt er det nu blevet fulgt til Graven.

Men blandt de begravne er der ingen af dem, der i sin Tid var Førere for Folket og vakte dets Trods og Krav om Retfærdighed.

De store Fornyere af det politiske Liv i Danmark er døde en ærlig Død.

Chr. Berg og Hørup er under Jorden, og Georg Brandes er udødelig. De var de store Personligheder, der fødes midt under Begivenhederne, naar et Folk mest trænger til en Genoprejsning. De var Magtens naturlige Bærere og ikke dens snigende Skygger. Thi de sad inde med Herredømmet uden at bære dets tvivlsomme Symboler.

De er Mændene fra Halvfjerserne med de rene, radikale Linjer, der fører ind mod det forrige Aarhundredes store, sociale Rejsning i alle Lande. Deres Aand er almen menneskelig, fordi den er runden af vor empiriske Viden, og med Rette har deres Fjender derfor kaldt dem europæiske. Det er et Tegn paa deres Omfang, naar Hadet mod dem kun har mægtet at smæde med Smiger.

Selvfølgelig har disse højtbegavede og retlinjede Personligheder ikke fundet den fortjente Anerkendelse. Reaktionen har anvendt alle Vaaben mod dem, selv forgiftede. Men det er uden for al Tvivl, at der kun kan være Tale om en Genoprejsning og Fornyelse af Danmark fra den radikale Grund, som disse Mænd stod paa.

Deres Virksomhed spænder over alle Felter af Frisind i det danske Folk, og i disse tre Navne er Modsætningerne og Ufordrageligheden mellem forskellige Opfattelser, mellem By og Land, Øerne

og Jylland forligte og udjævnede mere end i alle andre.

Thi Chr. Berg var foruden Bondeven ogsaa en Ven af Byerne og en Ynder af Kunst og Videnskab. Han søgte kun godt Selskab, og man kan næppe tænke sig ham færdes i de Krese, hvor Bondevennerne af næste Generation holdt til.

Chr. Berg var udgaaet af Grundtvigianismen, men den havde hos ham en anden Karakter end den, der senere skulde skille By og Land.

Der er dem, der mener, at Præsten Grundtvig mere end nogen anden har bidraget til Danmarks Genoprejsning efter Tabet af Slesvig. Paa hans Liv og Virksomhed er i alt Fald saa godt som hele den danske Højskole bygget. Og i den har den danske Bondestand modtaget den aandelige Vækkelse, der omsider gjorde den indflydelsesrig nok til at overtage Regeringen.

Om man skulde gaa med til at sige, at Grundtvig har været Brødet for den danske Bondestand indtil nu, da maa det bestemte med det samme hævdes, at Georg Brandes og Radikalismen for det danske Folk som Helhed har været og vil vedblive at være Surdejgen, uden hvilken Brødet ikke hæver sig.

Brandesianismen og Grundtvigianismen er de to store Linjer, der har løftet Danmark efter Nederlagets Forydmygelse. De gaar ikke parallelt, staar snarere vinkelret paa hinanden, men Kraftens Retning ligger imellem disse to Linjer.

Indenfor dem ligger alt dansk, aandeligt Liv, enhver dansk, social Bevægelse. Selv Socialdemokratiet brød Brandes Breschen for, omend han aldrig sluttede sig til dette Parti.

Han brød nemlig Hul paa den kinesiske Mur uden om Danmark og ledede „Hovedstrømmingerne“ fra det europæiske Aandsliv ind i det udtørrede Land.

Der har til den sidste Tid været Strid i Danmark om, hvem Fornyelsen skyldtes, og den vil vel sagtens vedblive endnu, skønt Bondekulturen i disse Dage er blevet ramt af et Næveslag, saa det længe vil gnistre for dens Øjne. Men hvem Æren end skal tilskrives, Danmark har rejst sig efter den store Aareladning under den tyske Krig.

Dansk Digtning, Kunst og Videnskab har indtaget mange Lande og Stæder siden da. Danske Opfindere omspænder Jorden med deres traadløse Tale og Skrift. Skibe under dansk Flag sejler paa alle Have og breder dansk Foretagsomhed, hvor de pløjer sig frem. Det danske Landbrug staaar højere end noget andet og har skabt Andelsbevægelsen og Sammenslutningen af de smaa Jordbrug.

Danmarks Bønder har i Løbet af et halvt Aarhundrede genrejst Danmark i deres Jordbrug og selv taget Landets Styre i deres Hænder.

Men det maa vel bemærkes, at de Bønder, der svor til Chr. Berg i Ufredens og de bitre politiske Kampes Aar, ikke var de samme som de nuværende

brede Andelsbønder, Fabrikanterne af Føde- og Fedevarer til det engelske Marked.

Hine Bønder med Oprørsaanden i sig, havde endnu ikke glemt Herremandens Pisk og Slaveriet paa hans Gods. De Bønder aad ikke af Fad med Herremændene, gik ej heller deres Ærinder, som den næste Generation har været saa villig til.

Den danske Bondestand har i kortere Tid end nogen anden rejst sig efter Ophævelsen af Tvangsarbejdet under Herremændene, den har i kortere Tid end nogen anden svunget sig op til den højeste Magt i sit Land, men den er ogsaa blevet fordummet af Magten i kortere Tid end nogen anden Stand i noget andet Land. Og dyrt har den i det Herrens Aar 1908 maattet bøde derfor.

Der er i flere Aar og navnlig i den sidste Rigsdagsforsamling blevet rettet graverende Beskyldninger mod Venstre-Reformpartiets Justitsminister.

Han beskyldtes for paa en uhørt Maade at sammenblande Administration og privat Geschäft. Der var Punkter i hans Virksomhed, der ikke blot var angribelige, men ligefrem af forbryderisk Karakter.

Man fremlagde dokumenterede Beviser for disse Beskyldningers Rigtighed, men Reformpartiet og Regeringen afviste dem, og Konsejlspræsidenten overøste Alberti med de højeste Æresbevisninger og Tillidsposter, da denne af Oppositionens Presse og den offentlige Mening blev tvunget ud af Justitsministeriet.

Endvidere gav Konsejlspræsidenten ham samtidig af Statskassen et Laan paa 1 1/2 Million Kr. Og dog var det paavist, at Alberti som Formand for „den sjællandske Bondestands Sparekasse“ havde aflagt to fejlagtige Regnskaber: Direktionen i Nationalbanken havde allerede forlængst, men uden Resultat, gjort Indenrigsministeriet opmærksom paa visse Misligheder i Posteringen af Sparekassens Laan.

Man staar her overfor et Væv af Bedrag, Uvidenhed og Godtroenhed, politisk Beregning og Klamren sig til Magten, som forhaabentlig en Rigsretsanklage vil udrede til de allerfineste Traade.

I denne Udrednings større eller mindre Hensynsløshed mod alle indblandede Personer, vil man kunne danne sig et Begreb om det danske Folks Æresfølelse.

Hvor mange Skyldige der er, faar staa hen, men en Ting kan siges med Sikkerhed: Den danske Bondestand har i en lang Aarrække ladet sig bedrage for tyve Millioner Kroner og dupere af en Svindler, der forstod at benytte sig af Bondens mindre heldige Egenskaber.

Havde der været flere Penge i de Kasser, Alberti forvaltede, havde han været Gehejmekonferensraad og Bondeven p. p. endnu.

Men der var ikke flere Penge, og derfor skete den enestaaende Begivenhed, at Danmarks almægtige fhv. Justitsminister, Moralens strænge Vogter, meldte sig selv til Politiet for Falsk og Bedrageri.

Den foregaaende Dag havde han siddet paa en Æresplads til Fest paa Skydebanen, og den næste gik han op ad Raadhustrappen og meldte sig selv til Opdagelsespolitiet.

Der var mange, som ikke troede det, da Rygtet fløj ud over København, som ikke en Gang troede det, da de saa det sort paa hvidt paa Tryk:

Men det viste sig dog, at Albertis Selvangivelse til Politiet var sand.

Der gik Feber i København. Gaderne fyldtes af ophidsede Borgere. Folk grebes af meget forskelligartede Stemninger.

En stor og uventet Begivenhed var sket. Den historiske Dom var faldet over et forhadet og misbrugt System.

Men Nemesis havde skjult sit furede og bitre Ansigt under en Satyrmaske

Der var dog dem, hvis Ansigter var bitre nok. Det var den Regering, der havde spillet højt politisk Spil og havde tabt, og den Bondestand, der som blind Makker havde maattet betale Indsatsen i Spillet. Regeringen forstod ikke, at Spillet var forbi og vilde ikke gaa.

Men den maatte gaa og gaa paa en for et saakaldet Venstreministerium pinlig Maade.

Grev Raben, den eneste Aristokrat i Regeringen og vel nærmest Højremand, havde nemlig Takt nok til ikke at ville blive siddende. Og da de andre ikke begreb, at de maatte gaa, gik han alene. Privatim indgav han sin Begæring om Demission til Kongen og sprængte derved Kabinettet.

Ogsaa denne Forsmædelse klæber ved dette Venstreministeriums Navn

Hvorledes Alberti ved sine kriminelle Manipulationer har udført Bedragerierne er ikke mere interessant end falske Veksler og Kassebedragerier i al Almindelighed. Kun hans uhyre og frække Koldblodighed samt Tyveriernes Omfang er ualmindeligt.

Der ligger allerede en mytisk Sagnglans saavel over de svundne Millioner som over den eneste, gamle Enøre, som Rettens Folk fandt blandt uordentlige Bunker af private og administrative Papirer i Arrestantens Pengeskab.

Men, som sagt, det er ikke interessant, hvorledes Justitsministeren i Enrum gik til Værks, naar han lavede falske Stempler og efterskrev andres Navne.

Her har han intet præsteret, som enhver Falskner ogsaa i de lavere Rangklasser let kunde gøre ham efter.

Men Alberti har vist, at han besad en kold og beundringsværdig farlig Kendskab til Menneskene i al Almindelighed og Tvedragten i det danske Folk i Særdeleshed. Og her er det bemærkelsesværdige psykologiske Punkt i denne Sag.

En Mand, som han var, uden Idealer, uden andet Parti end sit eget personlige, absolut blottet for Skrupler af nogen Art, fuldstændig amoral, har han som den udeltagende Jagttager lige fra sin Ungdom været klar over alle Tilstande i det danske Folk.

Han har set og udnyttet de svage Linjer i den danske Folkekarakter, opmaalt, kortlagt og kombineret dem med en Nøjagtighed og Forstaaelse, som man kan kalde umenneskelig. Thi intet er i Længden saa vanskeligt, som at eksperimentere med psykologiske Faktorer og manøvrere med dem, hvor nøje man end kender hver enkelt Faktors Størrelse.

Men ingen har som denne Mand demonstreret paa selve Patienten den Sot, der hærger mange af Danmarks Indbyggere. De er nemlig angrebne af nogle Forestillinger, der udsætter Danmark for farlige politiske Forviklinger udadtil og en haabløs Splittelse indadtil, der let kunde ende i Opløsning, hvis Magtfordelingen i Evropa en skønne Dag skulde forskyde sig saa en Okupering af Danmark var ønskelig og mulig fra den ene eller anden Side.

Mange i Danmark har endnu ikke kunnet frigøre sig fra Idéen om de svundne Tider og vil ikke forstaa, at Landet kun eksisterer som selvstændig Stat paa Grund af Ligevægten i Stormagternes Styrkeforhold. Brydes denne Ligevægt, kan ingen Fæstning og ingen dansk Armé forsvare Landets Neutralitet.

Det har vist sig før, sidst da England for hundrede Aar siden uden Krigserklæring ødelagde hele den danske Flaade. Man er nemlig ikke sentimental i Krig.

Men desforuden bærer mange Danske ind-

byrdes Nag til hverandre. Mest faar Nationens store Mænd dette at føle.

For ikke længe siden døde Holger Drachmann, Danmarks største Lyriker, en højbaaren og fyrstelig Aand. Ærbødigt fulgtes han til Graven af alle frie danske Mænd og Kvinder, forsmædeligt søledes hans Minde til af de andre.

Et fremmed Lands Konge havde i levende Live modtaget ham med aabne Arme og givet ham Broderkys. Fra Slottet i hans eget Land hilste man ikke en Gang hans Baalfærd med Flaget.

Efter den Tid er „Danmarkekspeditionen“ vendt hjem fra Grønland, hvor den har opmaalt ukendte Kyster og mistet sin Fører og to Mand. Men midt i den festlige Modtagelse af de hjemvendte Polarerobrere lød de samme skumle Stemmer, de samme Smædeord, det samme Nagets og Misundelsens Tungemaal, fordi der var andre, som havde udrettet noget stort.

Selvgodheden og Naget mellem Landsdelene og Befolkningslagene er de Linjer i den danske Folkekarakter, Alberti har kortlagt og opereret efter.

Som alle talentfulde Forbrydere er han gaaet ud fra en enkel og simpel Idé. Og denne Idé var det danske Folks Splittelse.

Han isolerede en hel Stand fra det øvrige Folk, blændede den med Smiger, berøvede den al kritisk Sans ved Embeder, Gaver og Fordele,

som han selv stjal fra den samme Stand, hævede den til Pavemagten ved at lovgive ud fra dens Moralbegreber og erklære disse for ukrænkelige og guddommelige.

Det er Fabelen om Kællingen med Æggene om igen.

Alberti er ikke nogen æstetisk Natur, ja han foragter Kunst og den Slags, men det burde dog vist nok regnes som en formildende Omstændighed ved hans Dom, at han i det mindste har læst denne gamle Fabel og er blevet synlig paa-virket af den.

Men maaske har han ogsaa lært noget af Forholdene mellem de forskellige Nationer, der ogsaa ved alle mulige Midler isoleres fra hinanden.

Dynastierne bygger jo deres Troner paa denne Isolation af Folkene. Blev den ikke af Skole og Kirke holdt oppe gennem de respektive Fædrelandskrønikers Partiskhed og Fordrejelse af Sandheden, vilde det traditionelle Had mellem Nationerne og dermed Rigsgrænserne forsvinde af sig selv.

Thi hvem tror vel, at en Svensker eller Russer eller Dansker eller Tysker i og for sig hader og foragter hverandre og finder hinanden latterlige og udannede.

Der er ingen, som tror det uden de, der kun har læst deres eget Lands og Regerings Forklaring af Begivenheder og Forhold. Men det er desto-værre de fleste!

Riget bevares ved at isolere Folket, Magten ved at isolere en enkelt Stand og ophøje den paa de andre Stænders Bekostning.

Dette gjorde Alberti.

Han havde, da han begyndte, alle Fordele paa sin Side. Faderen var en radikal Bondeven af den gamle Skole og nød en ubegrænset Tillid i Bondestanden. Sønnen tvang sig ind paa hans Plads takket være sit Navn. Han begyndte straks at stjæle af Bøndernes Penge, stjal ved Forræderi Hørups Rigsdagsmandat og Ministerporteføljen i det første Venstreministerium.

Han eksporterede Bøndernes Smør og betalte dem mere, end han selv fik for det i England. Differencen stjal han af Bøndernes egen Sparekasse. Samtidig konkurrerede han med dem ved at importere Smør til England fra Kanada.

Han isolerede Bønderne fra de danske Smør-eksportører. De fik jo mere for deres Varer end nogen anden kunde betale. Det smigrede deres Standsbevidsthed. Det smigrede dem, at de selv var Tillidsmænd og Garanter i Sparekassen. De kom for lutter Ære og Selvfølelse aldrig til at kontrolere. Og den Bonden iboende Mistænksomhed afledede Alberti paa de andre Stænder. Han kastede sig over det københavnske Sodoma og Gomorrha, skærpede Censuren, forbød Revuerne, som han selv frygtede, rejste den ene Skandalesag efter den anden, indførte Pryglestraffen, satte under vældige Bodsprædikener i sin underkøbte

Presse nogle smaa Sædelighedsforbrydere i Tugthuset, men lod de store løbe. Der var ikke det lumpne og nedrige Fif, som han ikke benyttede for at hidse Bønderne op mod de andre Samfundslag og navnlig København. Han førte Bønderne til Korstog mod Intelligensens Nihilisme, mod Hovedstadens Fordærvelse og Urenhed. Han var den store Udrenser!

Bønderne havde andet at tænke paa end at kontrolere de Alberti-betroede Kasser.

Saadan gaar det, naar der lokkes for en enkelt Stands brutaleste og forfængeligste Egenskaber, naar der gives dem frit Løb og de tvinges i Forgrunden af en kold og kyndig Haand.

Dyrt maa man betale at komme til Magten!

Uretfærdigt vilde det dog være at lægge hele Skylden for disse Begivenheder paa den danske Bondestand.

Den halvpietistiske Højskole bør med Rette bære sin Del af denne Skyld. Fremstaaende Mænd indenfor den har i disse Dage indset det og aabent erkendt Højskolens Mangel paa kritisk Sans.

Den danske Højskole er forfaldet til en sentimental og søvndyssende Gentagelse og Opremsning af gamle, forældede Lærdomme.

Vor Tids Viden, Forskningens Resultater om Menneskets og Tingenes virkelige Væsen anses for kætterske af den. Der synges for mange Salmer paa de Skolebænke, hvor vor Tids revolu-

tionerende Viden for længst burde have holdt sit Indtog.

Men der kan næppe ventes nogen Fornyelse fra den Kant. Den grundtvigianske Højskole har udspillet sin Rolle, har overlevet sig selv og vil blive afløst af andre Dannelsesanstalter og Skoler, hvor en ny Generation vil søge Belæring, om den da vil. Men der er meget, der tyder paa, at denne Katastrofe bringer en ny Vækkelse med sig. Maaske vil man da lære, at man først og fremmest skal være Menneske, før man bekender sig til en bestemt Tro eller Nationalitet. Som oftest nøjes man nemlig nu med at være Tilhænger af en Tro eller Nationalitet. At være Menneske anses derimod for mindre vigtigt.

Endnu er man dog ikke klar over hele Katastrofens Omfang og alle Enkeltheder i den.

Alberti sidder tavs i sit Fængsel og tavs ved Forhørene. Han siger kun, hvad han tvinges til ved en systematisk Dokumentation. Og det er hans Ret. En Anklaget maa fortie og benægte saa meget, han kan. Alberti er en stor Forbryder og en stor Personlighed paa sit Gebet. Havde han haft Lykken med sig i Guldminespil, kunde han have gaaet i Graven som en ærlig og hædret Mand, ligesom saa mangen anden Røver før ham.

Men nu sidder han i sin Celle, bevogtet Dag og Nat som et farligt og sælsomt Uhyre, der ved et Tilfælde selv er løbet lige ind i sit Bur.

En Følelse af Uhygge rejser sig ved Tanken

om, at dette farlige Monstrum har bevæget sig frit omkring blandt Menneskene, og at det kun ved et Træf, en lykkelig Omstændighed blev gjort uskadeligt.

Men selv bag Laas og Slaa indgyder han Frygt og Uhygge. Det er som om der midt i Landets Hovedstad sad et mytisk Fortidsmonstrum inde-spærret i et Bur, og at man frygtede, det skulde bryde ud og lægge Land og Folk øde.

Thi det kan nemlig være farligt at sætte for store Dyr i Bur . . .

Hvilke Følger har nu den højtstaaende Forbryders Afsløring haft, hvilke Stemmer dirrer højest af Vrede og moralsk Indignation?

Er det de bedragne Bønders eller maaske Regeringens og Albertis politiske Modstandere i de radikale Partier?

Nej, ingenlunde! . . . Det er de samme barret- og kutteklædte Herrer, der fra deres Borge og Klostre tiljubede Korsridderen Alberti Bifald og Vivat, naar han i Spidsen for sin Bondehær drog i Leding mod Umoraliteten.

Men nu er de stegne ned i den ophidsede Mængde for at fiske i rørt Vand.

Næsten hver Dag dannes der en Forening til Danmarks Frelse. Opraab fordeles ved alle Døre. Der lyses efter trofaste og troende danske Mænd og Kvinder. Luften er fuld af en bedøvende, moralsk Torden. Men det mærkværdigste ved alt dette er dog, at Indbydelserne til alle disse „Dan-

marks Samfund“ og „Foreninger til Smudsets Bekæmpelse“ er underskrevet af noget nær de samme Navne, der var Albertis Beundrere og Støtter i de reaktionære Krese indenfor det hellige Embedsvæsen og Borgerskab. Reaktionen og den indre Mission udspyer en Syndflod af moralske Opraab og Formaninger. Hvad man end indbyder til i alle disse hellige Forbund til Danmarks Genfødelse, slutter de ufravigelig med Opfordringer til at bygge flere Kirker og befæste København, for at værne om Landets baade himmelske og jordiske Salighed.

Det er „Danmarks Livssag“, der gaar igen.

Man kan i Danmark, maaske ogsaa i andre Lande, opnaa alt, naar man blot forstaar at raabe paa Moralen i de rette Vendinger, og højt og tidt nok.

Alberti dækkede over sine Forbrydelser med Spekulationer i den letkøbte Moral. Reaktionen dækker over sine Befæstningsplaner for Land og Kirke med de samme Raab om den usle Moral og sorte Synd i Danmark.

Og dens Planer lykkes nok. Intet er saa lønnende som at spekulere i et saaret Folks Moral.

Danmark er blevet haardt saaret ved denne Katastrofe i sin sunde og kulturelle Udvikling. Andelsbevægelsen er blevet haardt ramt og Bondekulturen endnu haardere.

Der vil nu sikkert foregaa en Svingning i dansk Politik over mod Reaktionen og Milita-

rismen. Men denne Svingning vil bidrage til at trække en skarp Linje op mellem alt virkeligt Frisind i Landet og det forlorne Reformvæsen.

Det store Sammenbrud vil være godt til at klare Begreberne. Det var det, der behøvedes. Det danske Folk var sløvet og slappet i sine Begreber om Ret og Uret. Agrene bar for rig Høst, og Kirken lovede Salighed til for mange.

Det vil nu vise sig, om der efter dette store Sammenbrud er Styrke og Frugtbarhed nok til en Genrejsning og Fornyelse af Folket i de Samfundslag, der endnu ikke har baaret Frugt.

Thi det er med Fornyelsen i et Folk som med en Ager: Der maa af og til vendes nye Lag op, for at Jorden ikke skal blive udpint. Ploven maa stilles dybere.

Og i Danmark er der nye Lag i Samfundet, som nu vendes op til en ny Høst!

Det er Husmands- og Tyendebevægelsen.

Der foregaar, trods Andelsbøndernes og andres Modstand, en Sammenslutning og Organisation af disse hidtil urørte Samfundslag.

En ny, frisindet Højskole med et radikalt og moderne Undervisningsprogram skyder allerede op under den gamle, grundtvigianske Højskole.

Stærke Plove pløjer i den danske Jord.

Tyendebladet vinder større og større Udbredelse i de tjenende Klasser.

Det redigeres og skrives af Navne i den danske Literatur som: Jeppe Aakjær, Johan Skjoldborg og Chr. Bundgaard.

Ganske vist er disse Navne ved „den jydsk Bevægelse“ knyttede til Johs. V. Jensen og Bondekulturen, men Bondekulturen skal næppe i denne Forbindelse forstaas som Reformbondekulturen. I alt Fald har de tre første Navne altid staaet meget langt til venstre for den.

Og hvad Johs. V. Jensen angaar, Føreren og Opfinderen af den saakaldte „jydsk Bevægelse“, tør man maaske tro, at Navnet paa denne Retning ingen Betydning har haft for ham. Det kunde ligesaa godt have været et hvilket som helst andet. Han har sikkert dermed ment en hjemlig Form for den Renaissance, der spores i de angelsaksiske Folk.

Det maa være tilladt at tro, at det ligger Johs. V. Jensen fjærnt at ville saa Dragesæd mellem By og Land. Naar det kunde synes saadan, er det kun, fordi hans intense Sanser og digteriske Fantasi løfter det Stof, han i hvert enkelt Tilfælde arbejder med, saa højt op over alle Omgivelserne. Men i sin Digtning spænder han over alle Former for Liv. Og ensidig er han kun i hvert enkelt foreliggende Tilfælde. Derfor misforstaas han gennem sine tilsyneladende Selvmodsigelser. Han er nemlig ikke blot Danmarks største, nulevende Digter, hvad maaske kunde sige mindre, men han er endvidere en Verdensbegavelse, et Fantasiens og Sprogets Geni.

Stærke, blanke Plove pløjer dybt og haardt i den danske Jord.

De Lag, der er blevet udpinte og golde af for længe at skulle bære Grøde, maa vendes ned til Hvile i Mørket.

Nye Lag skal vendes op til Lyset i Stedet for dem.

Fremtiden vil sikkert vise, at man ikke skufes i sin Tro til deres fornyende Frugtbarhed.

Et Folks Skæbne afhænger efter et stort Sammenbrud af denne frugtbare Evne til Fornyelse.

Har et Folk ikke saa intens en Sjæl, at det kræver en Fornyelse efter et Forfald, maa det gaa til Grunde, lide den svages forsmædelige Død

Der er paa Domen i Strassburg et Relief, hugget i den haarde Sten.

Det er en Ørn med sine Unger.

Man ser den Gamle tvinge de unges Blik mod Solen for at prøve deres Fasthed.

En af dem blændes af Lyset og bøjer Hovedet.

Da griber den gamle Ørn sin svage Unge og styrter den i Dybet, thi kun den, der kan se ind i Solen, har Borgerret blandt Ørne . . .

Ethvert Menneske, ethvert Folk — det gælder os alle — der ikke kan taale Lyset, der blændes af Solen og den utilslørede Sandhed, bliver styrtet i Dybet, forstødt af Ørneætten!

DET EROTISKE PROBLEM. -
„DANSK KVINDESAMFUND“ „GRUNDTVIGS
HUS“ I KØBENHAVN, 15-10-08. - „SOCIA-
LISTKLUBBEN“ „FOLKETS HUS“ PAA JAGT-
VEJEN, 23-10-08. - RAADHUSSALEN I
WIBORG, 2-11-08. - „SOCIETETSHUSET'S“
STORE SAL I HELSINGFORS, 4-11-08. DEL-
VIS TRYKT I: PUBLIKATIONSORGAN DES
BUNDES FÜR MUTTERSCHUTZ „DIE NEUE
GENERATION“, BERLIN, NOVEMBER 1908.

To Ting behersker Verden: Forplantningsdriften og Selvopholdelsesdriften!

Mellem disse to Poler ligger alle Grader af Liv.

Den korteste Vej mellem Polerne er den lige Linje, Aksen, hvorum alle Zoner svinger. Den staar lodret som en Rygmarv gennem alle vort Væsens Afskygninger, og et Sted dybt nede paa den findes Tyngdepunktet, vort inderste Væsens Kærne.

Sjælen i alle Ting er dette hemmelighedsfulde Tyngdepunkt. Hvert Atom i Verden er besjælet af en Ide om at bevare sig selv og forskyde sig i nye Former. Denne Ide er Livsprincipet i sit Udspring. Den er Stoffets Sjæl, Drivfjederen i alt, hvad der foregaar om os og i os. Denne ukuelige Vilje til at bevare Legeme og Væsen, blot for at forskyde og forny det i en anden Form, er Livet i sin Almagt, „der Ding an sich“. Den er den skjulte Mening i det øjensynligt Meningsløse! . . .

Hos os Mennesker kaldes denne Drifternes

Drift: Kærlighed eller Elskov — Kærligheden til os selv og Elskoven til andre. — Det lyder som to Ting, men er dog kun en og den samme, selv om man istedetfor Egenkærlighed vil sætte Kærlighed til Næsten og helt fortie Elskoven. Thi, hvilke Benævnelser end Mennesket finder paa, og hvad det end fortier, Livets dybe Tone kan Mennesket dog aldrig omstemme eller bringe til Tavshed. Gennem Love og Bud, skrevne i Bøger og Sten, gennem skiftende menneskelige Begreber om Ære og Samvittighed stiger denne uforanderlige Tone fra sit Urdyb som en hed og voldsom Dirren, der trodser alt og overdøver alt.

Der er ikke den Ting paa Jorden og udenfor den, som ikke bestemmes af denne Tone. Den suser i Vinden, der løber over de forvitrede Sten, der først blev tildannet af Menneskehaand, tungsindigt sukker den af Ælde i Palisprogets guldene Palmeblade og raser i det udødelige Kaos af Blod og Lidenskab, der kaldes Bibelen. Herodot hørte den synge i den Verden, han berejste gennem et helt Liv. Han hørte dens Hvin i Niltempelernes Mysterier, saa hans Læber forstummede, men aldrig det, han havde hørt. Aldrig forstummer den, thi den er Livsfølelsen selv!

Alle Religioner, al oversanselig Længsel er bygget paa denne Følelse, alle Domme og Fordomme. Det eneste Problem, der beskæftiger Menneskeheden er uden Omsvøb: Kønnen og dets Ernæring. Alle andre løses gennem det af sig

selv. Man har under Forsøg paa at udrede dette Problem svinget fra den ene Yderlighed til den anden. Man har tilbødt Kønnen og fornægtet det, søgt at udmatte det ved Vellyst og kvæle det i Askese, smykket det med Purpur og Guld og kastet det for Hundene paa Gaden, og endelig har man nødtvunget taalt det i det skjulte, fordi det ikke lod sig bøje eller tvinge. Denne sidste Løsning af Problemet skyldes de ariske Folks totusindaarige, livsfornægtende, teologiske Filosofi.

Selvfølgelig har det kun været Mændene, der har faaet Lov til at fordybe sig i denne Spekulation. Det er jo kun nogle Hundrede Aar siden, at en Hob vise Oldinge paa en Kirkeforsamling kom til det Resultat, at Kvinden vel var noget i Retning af et Menneske, men dog maatte betragtes som værende uden Sjæl. Og der gives den Dag i Dag et Kirkesamfund paa over 100 Millioner Individuer, hvor Kvinden, selv den allerhøjststaaende, ikke maa betræde Templernes Allerheligste . . . Hvorfor? . . . Fordi hun er i en skøn og sælsom Harmoni med vor Jords eneste Drabant . . . Og dog var Gudernes Mødre for det meste Kvinder!

Men ogsaa Mændene indenfor Videnskaben frakender Kvinden fuld Ligeberettigelse. Man vejer hendes Hjerne, kortlægger hendes Organer og opstiller en psykologisk Hypotese om hendes Underlegenhed overfor Manden, som om denne Sammenligning var nødvendig eller blot havde

Spor af Interesse. Thi, Manden er Mand, og Kvinden er Kvinde, eller burde være det — det omvendte kommer nemlig for — Et Sammenfald af Mands- og Kvindetypen vilde være en Ulykke, og naar det sker, viser det sig i Skikkelse af Ufrugtbarhed og Abnormitet. Der er derfor ingen Grund til at bebrejde Kvinden, at hun er Kvinde, men der var maaske Grund til nu endelig en Gang at anerkende Kvinden, som en ligeberettiget og ikke mindre værdifuld Mennesketype end Manden.

Der var en Tid, hvor Kvinden herskede økonomisk og socialt over Manden. Hun holdt Mænd overensstemmende med sine Anlæg, og Børnene opkaldtes efter Moderen uden Hensyn til, hvem der var Faderen. De sidste Minder om denne Tid findes endnu lyslevende i Thibet og enkelte Steder i Ækvatorlandene. Men ellers har for længst Manden gjort Kvinden til, sin Slave og sat sin Hæl paa hendes Nakke. Dens haarde Tryk føles baade i den jordiske og himmelske Lovgivning. Thi begge er de skrevne af Mænd. Søstre arver ikke lige med Brødre, og bliver aldrig juridisk ligestillede med dem. En Kvinde kan overhovedet ikke kavere i Pengesager, og er hun gift, er hun finansielt retsløs. Saaledes er det i alt Fald i flere evropæiske Lande. Men selv i dem, hvor hendes Stilling er blevet bedre, mister hun ved Giftermaal sit Navn og mange af de Rettigheder, et frit Menneske aldrig burde

gaa miste af. Naturligvis er det dog bedre at miste sit Navn, naar man faar et nyt i Stedet, end slet intet at faa selv ved Fødslen. Saadan gaar det i Korea. Der rangerer Pigebørnene med de laveste Husdyr, der ogsaa er navnløse. Kun Drengbørnene faar Navn. Skulde mon det hærgede og undertvungne Korea alligevel ikke have Kolonier og Lydriger, der spændte vidt over Jorden, selv om de ikke er afsat paa Kortet.

Gejstligheden og Feodalismen er Ophavet til vor endnu gældende Lovgivning. Den har det Særpræg, at den mere er beregnet paa andre end paa de lovgivende Stænder selv, idet den i enhver Henseende søger at opretholde Uligheden i Formue og udøvende Magt. Det er derfor uden Betydning, at de priviligerede Stænder er gaaet med til en tilsyneladende ligelig Fordeling af Kvinderne blandt Mændene gennem Engifte; thi de besiddende Klasser har jo til enhver Tid den Udvej at kunne købe Underklassernes baade ledige og ikke ledige Kvinder tilbage i det ønskede Antal og Kvalitet. At dette sker og endda i uhyre Udstrækning, tør vel ingen betvivle.

Men, som sagt, juridisk er Fordelingen af Kvinder lige for alle Mænd. Man ser da her for første Gang det Særsyn, at Overklassen og Underklassen fordeler „et jordisk Gode“ lige. —

De fleste revolutionære Partiers Tænkere har nemlig til forskellige Tider udtalt sig til Gunst for den gamle Ordning af Formerelsen og saa-

ledes paa et afgørende Punkt sluttet sig til Overklassernes Anskuelse. De har ment, at det var tilstrækkeligt, naar Underklassens Mænd blev ligestillede med Overklassens. Kvinderne var jo allerede passende fordelt og kunde nøjes med den Beskyttelse de respektive Mænd ydede dem.

Foruden Bebel og ældre og yngre Anarkister er der saa godt som ingen revolutionære Tænkere, der er traadt i Skranken for Kønnets Frigørelse. Og Anarkismen har ialfald hidtil ikke kunnet løse dette Spørgsmaal, fordi det kun kan løses socialt indenfor et givet Samfunds Rammer. Hverken Louis Blanc, Rodbertus, Marxs eller Lassale har interesseret sig for denne Sag eller fraveget det gamle Spor.

Hele den St. Simonistiske Skole i Frankrig holdt fast paa de traditionelle Former for det uopløselige af Gud indstiftede Ægteskab, hvad man kan se af dens Manifest for Juli & Oktbr. 1830. Men denne Skole faldt fra hinanden i samme Øjeblik, som der af dens Midte fremstod Mænd som Duveyriers og Infantin med deres modsatte Moralbegreber og Anskuelser. Alt endte i Splittelse, og de dristige Kritikere af det hellige Ægteskab fik hver et Aars Fængsel.

En af de Socialister, hvis Værker om dette Problem nyder fortjent Anseelse er Fourier. I sit Værk fra 1808: „Theorie des quatres mouvements“ fremsætter han en meget sindrig Kombination af Mangegifte og fri Kærlighed. — Han

krævede en Række forberedende Stadier, før den fulde Gennemførelse af sit System. Saaledes foreslog han, at enhver Kvinde i hans Systems syvende Stadie skulde have Ret til en Mand, en Børnefader: „Geniteur“, en Favorit og et ubegrænset Antal Besiddere: „Possesseur“. Men da dette Stadie endnu ikke var det, han ansaa for det højeste i Udviklingen, og han ikke gav nærmere Regler for, hvorledes dette ret udviklede Forhold skulde ordnes i alle Enkeltheder, beredte han sine Adepter store og uoverstigelige Vanskeligheder.

At han kom Virkeligheden og Instinktet nær i sine Betragtninger er en anden Ting.

Fourier gik nemlig og med Rette ud fra, at det forhaandenværende Ægteskab gør Vold paa Naturen og Instinktet, ikke blot hos Manden, men endnu mere hos Kvinden, og at Følgerne er et almindeligt Hykleri i alle kønslige Forhold.

Mon ikke for store Værdier gaar til Grunde i vore Samfund ved den Tvang, der paalægges Driften til enten at atrofere eller fungere i det skjulte.

Hvormegen Lidelse, Sygdom og Sorg kunde undgaas ved at legalisere Funktionerne. Sindsygehusene vilde tømmes, Selvmordene tage af, og den falske Skam over at være skabt med Drifter og Begær vilde afløses af Stolthed over at være stærk og sund. Hykleriet vilde blæses bort af en Stormvind, saa Menneskene kunde se hinanden frit i Øjnene.

Det tør de nemlig ikke nu!

Deres Sanser lever kun i Mørket, og Sansernes Liv skjules af blege Løgne. Børnene og den opvoksende Generation forkvakles og fordærves.

Men Kønnen kræver sin Ret ogsaa af Ungdommen, og den slutter da Vaabenstilstand med Kønnen paa hemmelige Betingelser og saa dyre, at Ungdommen gaar slap og forødt til Ægtesengen for at give de sidste falske Løsepenge til Degenerationen og Affolkningen.

Det er ikke saadan at forstaa, at Ungdommens Opmærksomhed ikke bliver henledet paa Kønnen, skønt den intet, absolut intet lærer om det i Skolen. O nej! Det bliver gjort til Genstand for en hemmelighedsfuld Kultus navnlig hos Pigebørnene. De smykkes med intime Prydelser, Kniplinger og rosa Sløjfer. De lærer at fremhæve Figurens Linjer og at blotte den paa en Maade, der viser mere end den dølger. De opøves til en mystisk og uforklarlig Gudsdyrkelses Præstinder, føres Skridt for Skridt gennem dette gaadefulde Ritual, hvor alle Ting og Handlinger nævnes med ubegribelige, billedlige Navne. Langsomt nærmer de sig den Fuldkommenhed, der kræves til Indvielsen, Indvielsen til Elskoven, Vielsen til Manden.

Men fuld Besked ved de unge Piger ikke — i alt Fald ikke i virkelig gode Huse — thi de tror ikke, hvad Tjenestefolk og Naturens simple Børn fortæller dem.

Nej! Igennem hele deres Opvækst og Skolegang fortaber de sig i sygelige Grublerier over denne sælsomme Ting, der venter dem. Fantastiske og overspændt sygelige Forestillinger griber Sindene. Og en skønne Dag taler Kønnen sit hensynsløse Sprog til de unge og beængstede Hjærter, og de lytter til dets vilde og forfærdelige Tale og sniger sig i dets Vold. Og dette hænder med Kvinder, der er saa kyske, at selv den mindste Hentydning til sunde og naturlige Funktioner fylder dem med Had og Afsky. Hvor mange af disse Kvinder, har ikke følt en stor Illusion briste i Ægteskabet. Hvor tidt er vel den ægteviede Mand, som Slægt og Venner, Klassefordomme og sociale Forhold udpegede, den rette. Hvor tidt er han vel den ventede, den eneste og sande Elskovens Gud. Thi Kvindens Gud, kan kun være en Mand, selv om hun som Nonne for al Evighed har aflagt et ubrødeligt Kyskhedsløfte.

Den der har hørt vanvittige Nonner i Sindsygehusene aabne deres forpinte Hjærter, ved ogsaa hvor realistisk de opfatter et aandeligt Forhold.

Mennesket kan aldrig hæve sig over Jorden og kan intet tænke eller føle udover det, der betinges af de menneskelige Organer.

Hvorfor skal vi da fornægte Jorden, der naadigt har baaret os og vore Forfædre lige ned til den første Kulstofforbindelse, bærer os den Dag i Dag og lover os og vore Efterkommere en naadig Død.

Hvorfor forties mod bedre vidende Sandheden om Livet og dets Funktioner? Hvorfor lærer ikke den opvoksende Slægt alt, der vedrører disse saa uhyre betydningsfulde Spørgsmaal? Hvorfor gøres Ungdommens Livslykke afhængig af Tilfældigheder? Hvorfor hæmmes det frie Udvalg i sin naturlige Udfoldelse?

Der er kun en Forklaring, nemlig den, at den herskende dualistiske Verdensanskuelse er bygget paa en Fornægtelse af Kødet og en Forherligelse af Aanden.

Og om det man fornægter, kan man ikke blot ikke lære, men endnu mindre lære Sandheden:

„Verden bestaar af Kød og Aand, og Kødet er skrøbeligt.“

Med den rette Aand gives der dog Syndsforladelse for Kødets Skrøbelighed. Men da den erotiske Drift er baade den stærkeste og „syndigste“ af alle Kødets Drifter, udøver Kirke og Stat som den rette Aands Stedfortrædere en uhyre Magt ved at tillade eller forbyde den. Tilladt bliver den altsaa i vort Ægteskab og under de Former, som omgiver det.

Et almindeligt Frafald fra disse Former, vilde betyde Døden for den dualistiske Verdensanskuelse og alt, hvad der er bygget paa den. Ulykken var maaske ikke saa stor. En Mængde Mennesker kan jo ikke finde Plads i de forhaandenværende Samfundsrammer. Flere og flere træder ud og udstødes. De revolutionære Partier vokser,

Prostitution og Forbrydelse tiltager, fordi Samfundet ikke synes at være til for Menneskenes Skyld, men Menneskene for Samfundets. Der burde være Plads i det til alle paa Trods af forskellige Evner og Anlæg.

Destoværre kan man ikke øjne et eneste Program, der tager Spørgsmaalet om Individets Ret overfor alle og alles Ret overfor Individet op til Behandling i dets fulde Omfang. Hvert Program er et Klasseprogram, der kun tager Sigte paa en enkelt Stands særlige Interesser og øver Uretfærdighed mod de andre.

De er alle af økonomisk Karakter og er rettede mod Kapitalen og den fri Konkurrence i det økonomiske Liv. Men at udelukke den fri Konkurrence er at udelukke alle Muligheder for Individets frie Udfoldelse og den menneskelige Types Stigning i Udviklingen. Den fri Konkurrence bør paa alle Punkter være Hovedhjørnen i Menneskehedens Tilværelse. Kun den kan aabne nye Muligheder og spænde vore Nerver som et skælvende Næt over Jorden og Rummet.

Selvfølgelig hæmmes den fri Konkurrence i høj Grad af Kapitalens Sammenhobning paa enkelte Hænder gennem Arv og økonomiske Privilegier, gennem ulige og uretfærdig Adgang til Dannelse og Erhverv, men den hæmmes endnu mere af Monopolet paa Kvinden.

Ethvert Monopol burde ophæves, og kun den

være Besidder, der blev det i Kraft af sin Styrke til at hævde sig i en Kamp, hvor Sol og Vind var skiftet lige og retfærdigt.

Ved Begyndelsen af det store Løb, som kaldes Livet, burde alle sociale Betingelser for alle Deltagerne uden Undtagelse være ens. Da havde Samfundet gjort sin Pligt mod Individerne, og det fik være deres egen Sag at gennemføre Løbet, blive placeret i det eller styrte paa Banen. De stærkeste og klogste vilde da være sikre paa Sejren. Hvor tidt bæres de ikke nu nedbrudte bort fra Løbet, fordi de har sprængt sig under Forsøgene paa at indvinde det Forspring, som Penge og Fødsel gav andre Deltagere af ellers langt simplere Kvalitet.

Den priviligerede Dumhed sejrer alt for tidt over den upriviligerede Intelligens i vore Samfund!

Der ligger en Fare for den menneskelige Types Fuldkommengørelse i dette Faktum!

Naar de socialistiske Partier synes at være mod den fri Konkurrence i Erhvervslivet, da maa dette kun forstaas med Forbehold, thi Konkurrencen kan ikke undgaas selv i en socialitisk Stat. Men de divergerende Resultater vil da sandsynligvis kun skyldes rent individuelle Fortrin. Det vil blive en Skærpelse af Kampen for Tilværelsen, af Kampen for Kønnets Ernæring, men denne Skærpelse i Kampen vil gaa i den rigtige Retning. Den vil udelukkende være begrundet paa naturlige, medfødte Evner!

Naar Monopolet paa Erhvervet ophæves, kan man da tænke sig, at Kvinden ikke destomindre vil vedblive at være en ved Lov og Moral monopoliseret Genstand?

Meget vel!

En Frigørelse paa dette Punkt vilde nemlig medføre et uhørt Mandefald. Kvinden vilde aabent og hensynsløst vrage alle underholdige Mænd. Dumheden og de tvungne Afholdsmænd vilde blive udelukkede fra den Deltagelse i Befrugtningen, som Monopolet paa Kvinden nu berettiger dem til. Alle virkelige Underklasseindivider vilde blive tilsidesatte eller henviste til deres Lige af det andet Køn. Og Frugterne af disse Forbindelser vilde være saa blottede for Muligheder indenfor den fri Konkurrence, at de vilde gaa til Grunde og derved befri den øvrige Menne-skehed for den nuværende tvungne og ensidige Blanding af sundt og daarligt Blod.

For disse Perspektiver synes mærkværdigt nok Underklassens Partier at vige tilbage: Monopolerne i Erhvervslivet skal tilintetgøres, men Monopolet paa Befrugtningen opretholdes. Det ser næsten ud til, at Arbejderpartierne frygtede den fulde Frihed. Eller frygter Førerne Traditionens Magt over Sindene?

Hvad end Grunden er, fristes man til at tro, at de nye Menneskesamfund saa vidt muligt ønsker at producere en Gennemsnitstype, en Sum af middelmaadige Individer, blot fordi alle Mænd skal have lige Ret ogsaa til erotisk Nydelse.

De privilegerede Mænd, de intelligente og potente kan foreløbig ty til Prostitutionen, forbuden, fri Elskov og Ægteskabsbrud med alle deraf følgende sociale Misforhold og Sygdomme. Og saaledes sker det da ogsaa! . . .

Ved en konsekvent Undersøgelse af dette Spørgsmaal, kan man ikke komme til noget andet Resultat, end det, der her er naaet

Men hvad mener Kvinden selv om sin Lod, Kvinden, der endnu aldrig er blevet spurgt og aldrig har haft Lejlighed til at tale sin egen Sag? Ønsker hun vedblivende at være Livegen, retsløs, en, en Gang for alle, i et Ægteskab monopoliseret Ting, et Nydelsens Objekt i en lovbeskyttet Herres Arm, eller Vestalinde ved en affældig Morals Alter, hvis ingen vil ægte hende? Hvad mener Kvinden selv, og har hun begyndt at tale?

Jo, Kvinden har begyndt at tale. En hel Række højtbegavede Kvinder er i de sidste Aar tier traadt i Skranken for Kvindens Ret. Kvinde-retsbevægelsen er blevet en Sag, som der maa regnes med.

I flere Lande har denne Bevægelse allerede givet betydelige Resultater.

Finland og flere engelske Kolonier har maattet indrømme Kvinderne Valgret. Andre Lande følger langsomt efter. Men Maalet, den fulde Frigørelse er ingen Steder naaet endnu.

Hvilket er da det Maal, som Kvinden i Kulturlandene stræber imod?

Det er den fulde Ret til Selvbestemmelse i alle Forhold, der vedrører hende!

Halvdelen af Menneskeheden fordrer at faa lige Ret med den anden Halvdel:

Ret til lige Uddannelse i alle Fag og Adgang til alle Embeder i Samfundets Tjeneste, Ret til at stemme ved alle Valg og selv modtage Valg, Ret til at elske og blive Moder uden Hensyn til traditionelle Former og Ret til at faa Moderskabet, ethvert Moderskab beskyttet moralsk og materielt.

Dette er i Korthed den moderne Kvindebevægelses Program!

Allerede i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede tiltvang enkelte Kvinder sig Adgang til de højere Skoler i forskellige Lande, og efterhaanden aabnede Universiteterne deres Porte for alle Kvinder, der søgte Dannelse Side om Side med Mændene. Resultatet var en Tilgang af det kvindelige Element indenfor de liberale Professioner. Men ogsaa udenfor dem trængte Kvinderne frem. Flere og flere fik Ansættelse i Samfundets Tjeneste. Kvinden søgte at gøre sig materielt uafhængig af Manden. Kravet om juridisk og politisk Ligeberettigelse voksede frem af denne Stræben efter Uafhængighed. Tomme for Tomme tilkæmpede Kvinderne sig deres Ret, nye Skarer strømmede til, indtil vi nu staar overfor en Bevægelse, der gennem Kvindernes Indflydelse paa Lovgivningen vil sætte dybe Spor i det tyvende Aarhundredes Udvikling.

Thi det tyvende Aarhundrede vil sikkert blive Vidne til den store Slutkamp mellem Mandens og Kvindens Retsbevidsthed.

At den vil ende med en Sejr for Kvinden, tyder alt paa, saa vist som vi staar overfor et stort aandeligt Opsving, en Fornyelse af Livsværdierne og et Brud med alle mørke Magter.

Denne Strid bliver ublodig i almindelig Forstand, men de største Revolutioner fuldbyrdes uden Blod. De slaar ud inde fra ved en Stigning i Bevidstheden, ved en Højnelse af Selvfølelsen, og denne Stigning og Højnelse er de eneste Bærere af alt virkeligt Fremskridt.

Den store Kamp vil komme til at staa om Kvindens erotiske Frigørelse, denne for Menneskehedens Vel saa uhyre vigtige Sag. De første Fægtninger er allerede begyndt, og et Tilbageog er ikke muligt, fordi Sindene er modne til at udkæmpe denne Kamp.

Indenfor den gamle Samfundsmoral er Kvinden berøvet al Ret til Selvbestemmelse. Hendes Køn kan kun ad lovlig Vej blive erotisk forløst, naar en Mand udvælger hende og indvilliger i at tage hende til Ægte for Guds og Menneskers Aasyn.

Der forlanges da som *conditio sine qua non*, at hun er en urørt Jomfru. Den samme Betingelse stilles dog ingenlunde til Manden, ja man vilde anse den for taabelig, hvad den ogsaa var, hvis den gjaldt begge Parter.

Der forlanges endvidere efter Ægteskabets Indgaaelse, at Kvinden under ingen Omstændighed maa give efter for en mulig ny Følelse til en anden Mand. Ægtemanden kan i de fleste Lande ustraffet skyde sin Hustru ned eller aflive hende paa anden Maade, hvis hun gør sig skyldig i Ægteskabsbrud. Det omvendte er ikke tilladt. Kun Mandens Følelser har Ret til at være undergivne „Forvandlingens Lov“.

Hvis en Kvinde ikke af en Mand bliver udsat til at spille denne ikke misundelsesværdige Rolle, kan hendes Køn kun paa lovlig Vis udfolde sig i den statsbeskyttede og statskontrollerede Prostitution.

Det er haarde Betingelser, et Enten-Eller med et Spring imellem. Men det er den nøgne og uforfalskede Sandhed. Al anden Forløsning af den Kvinde iboende Følsomhed og Trang til Lykke og Kærlighed er forbudt og straffes med Døden, Udstødelse af Hus og Hjem, Forbandelse af Forældre, Foragt fra Samfundet og Fortabelse af det evige Liv, hvis man vender sig til Kirken.

Haanden paa Hjærtet: Hvem foragter og fordømmer vel den prostituerede! Hun er Genstand for Mændenes hemmelige Beundring og Længsel og for Kvindernes Nysgerrighed. Hun skaber i de store Byer Moderne i Dragt og Smykker, og mangan god og dybtrammende Aandfuldhed falder fra hendes bitre Læber og gaar videre fra Mund til Mund.

Nej, foragtet og forbandet bliver kun den Kvinde, der giver sig hen af Kærlighed uden at være viet til en Mand, thi der er Statsmonopol paa hendes Jomfrudom og at bryde det er Kontrabande.

Der gives, siger Frank Wedekind i sit Drama, „Hidalla“ tre barbariske Livsformer, der hviler paa tusindaarige Fordomme: Skøgen, der som et vildt Dyr er brudt ud af det menneskelige Samfund, den til legemlig og aandelig Forkrøbling dømt og for hele sit Følelsesliv bedragne gamle Jomfru og den unge Piges for det bedst mulige Giftermaals Skyld bevarede Uberørthed.

Ja, disse tre Livsformer, der stammer fra de mest barbariske Tider, er Kvindens Lod i vore Samfund.

Er der mon nogen der tror, at Prostitutionen tiltager, fordi Kunsten og frie Mennesker kæmper for Kønnets Ret.

Nej!! Det er videnskabeligt bevist, at jo mere den erotiske Drift undertrykkes hos Ungdommen, jo færre tidlige Ægteskaber og Forhold der stiftes, jo stærkere tiltager Prostitutionen. Men hvem køber Kvinderne, hvis ikke den Overklasses Sønner, der altid paakalder Pietismen og Reaktionen mod enhver Frihedsbevægelse og naturlig Udfoldelse af Livet.

Vort Ægteskab er ingen naturlig Udfoldelse af Livet. Det frie og naturlige Udvalg kommer ikke til sin Ret, og Kvinderne maa bære hele Byrden af dette Misforhold.

Jo dybere man gaar i vore Samfund, jo større bliver denne Byrde materielt set. Thi Overklassen har jo Raad til at have Hustru og Børn og Tjenerinder for dem og gør sig ingen Skrupler af at begrænse Formerelsen for ikke at splitte deres Formuer. Derved lægger Overklassen ogsaa Formerelsen af Befolkningen over paa Underklassen. Arbejderne bevarer ikke blot Retten til Kvinderne, men det overlades dem at skabe den Tilvækst i Fædrelandenes Befolkning, som er nødvendig for disses Bestaaen som Nationer.

Det er uforstaaeligt, at Underklasserne ikke ogsaa begrænser Formeringen og derved tvinger de mere formuende Samfundslag til at opgive „le système des deux enfants“, for at redde Fædrelandet fra Undergang.

Men der er i flere Lande Tegn i denne Retning. Den brede Befolkning begynder at strejke mod Formeringen. Kvinderne nægter at føde Børn og skaffe Føden til dem. Ægteskabet begynder ogsaa der at blive illusorisk i alt Fald i sine Resultater.

Jo tungere Kampen for Tilværelsen bliver i Kulturlandene, jo mere aftager Antallet af Fødsler. Kulturfolkene strejker mod Forplantningen under de forhaandenværende sociale Misforhold.

Hele Folk fornægter Barnefødselen. Frankrig hører et Tomhedens Pust gaa over de hundredetusinde Senge, der, efter hvad Napoleon sagde, paa en Nat skulde kunne rekrutere en Hær efter et stort Slag.

Erobrerne og de store Nationers Førere begynder at lytte til dette Tomhedens Pust. I Tyskland har man fra højeste Sted udtalt Tanken om at indføre en særlig Ungkarleskat for derved at fremtvinge flere Giftermaal. Man vil rimeligvis ogsaa foreslaa en Skat paa barnløse Ægteskaber.

Som altid gaar Lovgivningen den bagvendte Vej, eller fortsætter i det gamle Spor.

Tysklands Kvinder derimod kræver med stedse stigende Styrke Statsforsikring af Moderskabet, ethvert Moderskab uden Hensyn til, om det er saakaldt „ægte eller uægte“.

Denne Vej vil trods al Modstand sikkert ogsaa blive fulgt.

Kvinderne kræver Ret til at blive Mødre, selv om de ikke indgaar Ægteskab og derved tvinges til at opgive deres Selvstændighed.

Som det nu er, er den ugifte fødende Kvinde en Paria. Men Kvindesagens Forkæmpere trodser denne tusindaarige Fordom og fordrer samme erotiske Frihed for Kvinden som for Manden. Og er Kvindens økonomiske eller sociale Stilling af en saadan Natur, at hun ikke kan eller tør blive Moder, behøver hun derfor ingenlunde at fornægte sine Sanser og Længselen efter Lykke.

De sociale Forhold vi lever under opfordrer ikke til at tage Formerelsens Byrde paa sig. Men hvorfor formerer de, der er tilfredse med den herskende Samfundsordning sig ikke langt stærkere. Og hvorfor har de selv begyndt denne

Strejke mod Barnefødslerne, som alle Misfor-
nøjede nu efterhaanden slutter sig til.

En Forkyndelse af et almindeligt „Nolo“ i
denne Sag vilde nemlig ryste Samfundene til
Grunden.

Det turde maaske derfor være paa Tiden at
søge en Udvej, selv om Driften underlægges For-
standen, ialfald hvad Resultatet angaar.

I Indledningen til „Mutterschutz, Zeitschrift
zur Reform der sexuellen Ethik“, 1ste Hefte, Ber-
lin 1905, skriver Dr. phil. Helene Stöcker, Sjælen
i den tyske Kvindebevægelse: „ . . . Vi vil ikke
være saa hykleriske at paastaa, at Kønsforholdet
kun da er sædeligt, naar det tjener Slægtens For-
merelse. Saaledes som Mennesket har underlagt
sin fornuftige Indsigt alle andre Ting, saaledes
bør det ogsaa stedse mere blive Herre over et
af Menneskehedens vigtigste Anliggender: Tilbli-
velsen af et nyt Menneske. Det er maaske ogsaa
et af de sørgeligste Misbrug af Naturen, at Kvinden
saa ofte er blevet Moder uden at ville det, eller
i bedste Tilfælde viljeløst, tankeløst. Og dog
skulde det kun være i de højeste Øjeblikke under
legemlig og sjælelig Styrke og Harmoni, at For-
ældrene skulde ønske at fortsætte deres Liv i et
nyt Menneske.“

Et berømt Navn, en fin og højtbegavet Kvinde
har skrevet dette.

Altsaa, Elskoven forpligter ikke til Moderskab,
siger Helene Stöcker. Kun under fuld Styrke og

Harmoni er Fortsættelsen af sig selv sædelig. Deraf følger, at Mennesket med fuld Ret griber til en Regulering af Forplantningen. Thi hvor ofte mangler ikke Styrken i mange af de vane-mæssige Forbindelser, og hvor langt tiere mangler ikke Harmonien, den Ligevægt i Sindet, der er brudt af økonomiske og sociale Misforhold. Her gør baade Fattigdom og Sygdom sig gældende, men allermest Frygten for Følgerne af et frit, men omhyggelig hemmeligholdt Forhold.

Hjalmar Bergstrøm har behandlet dette sidste Spørgsmaal i sit Drama „Karen Borneman“.

Men det er vel ikke Meningen, at vi skal uddø, fordi vi „undfanges i Synd“, som det hedder!

Nej, siger Kvinderne, vi fornægter kun Moderskabet, indtil dette under en hvilken som helst Form ikke mere er nedværdigende, indtil der bydes Garantier for, at Moder og Barn, enhver barnefødende Kvinde uden Forskel kan nyde fuld Beskyttelse af det Samfund, for hvis Bestaaen hun er uundværlig.

Vi forlanger en Stats-Forsikring af ethvert Moderskab, saa stor, at enhver Moder kan ernære sig og sine Børn uden Afhængighed af Faderen. Midlerne hertil kan komme ind ved en progresserende Skat paa al Indtægt. Samfundet bør sikre de Kvinders moralske og materielle Uafhængighed, der føder nye Indvaanere, Borgere, Arbejdere og Forkæmpere for Samfundet og Racen. Anses det for en Ære at kæmpe for

sin Nation og Race, da bør det være en endnu større Ære at føde disse Erobrere til Verden.

Man kunde synes at disse Fordringer er urimelige og fantastiske. Men der er ingen Tvivl om, at Kampen mod gamle Fordomme, Kravet om individuel Frihed til Gavn for den enkelte og alle, at Strejkebevægelsen mod Barnefødslerne vil føre til en saadan Ordning.

Mennesket har alt i sin Magt, og det, der for et Slægtled synes uopnaeligt bliver med Lethed overfløjet af det næste. Selv den dristigste Hjerne kan den Dag i Dag, til Trods for Videnskabens og Tænkningens Blomstring i vor Tid, ikke maale de uhyre Perspektiver, der aabner sig for det kommende Slægtled.

De sociale Forhold vil undergaa uhyre Forandringer. Den mest formaalstjenlige Type, den Type, der forener legemlig Styrke med den højeste Intelligens, vil blive Genstand for en glødende Kultus, og det at fremstille den, bære den under Hjærtet og føde den, det største Æreshverv.

Det vil ikke blive de Samfund, hvor Kvinden staar saa lavt, at hun endnu ikke er Mandens Ligestillede som Borger og Menneske, der først tildeler hende dette Æreshverv, ej heller de, hvor man endnu formerer sig godt nok paa den gamle Maade. Men der vil findes Folk, der bliver kede af at uddø.

Hvad om Frankrig nu ogsaa skilte Kirken fra Sengen og ophøjede Moderen, enhver der

føder til Samfundets og Frugtbarhedens Gudinde!

Hvad om Finland, der har givet sine Kvinder alle en Borgers Rettigheder, tog Skridtet fuldt ud og anerkjendte enhver Kvinde, der føder Børn til Kampen om Finlands Jord.

De første Tegn paa, at Udviklingen gaar i denne af Kvinderne fremtvungne Retning, spores allerede i enkelte Lande.

I Danmark har man forhøjet og garanteret Alimentationsbidragene, og i Frankrig er „Legaliseringen“ af de fribaarne Børn paa Dagsorden.

Men Kvinden er dog stadig afhængig af den enkelte, af Faderen i hvert enkelt Tilfælde, og dette Princip bør opgives.

Kan man forsikre Samfundets Medlemmer mod Ulykker og Sygdomme, kan det samme Samfund ogsaa forsikre Moderskabet og Børnene. Vanskelighederne ved det sidste er ikke større end ved det første. De Bidrag til Fødsel og Opdragelse af Børnene, som nu udredes privat af den enkelte, kunde meget let kapitaliseres for et helt Lands Vedkommende og fordeles af Staten. Kan Staten være Mellemand og Garant i Forholdet mellem Barnefader og Moder udenfor Ægteskabet, kan det samme ligesaa let gennemføres i alle Forhold, der resulterer i Barnefødsel. Børn kommer nemlig trods alle ydre Formaliteter til Verden paa en og samme Maade og er derfor lige ægte allesammen. Og hvis Midlerne til en saadan Forsikring kom ind ved en progresserende Ind-

komstskat paa alle Samfundets Medlemmer, vilde dette være det første Skridt til en retfærdig Fordeling af Formue og Lykke. Selvfølgelig maatte der ligesom nu være en vis minimal Indtægt, der var skattefri, ligesom Forsikringsraterne for Moderskabet og Børnene.

Ethvert skattepligtigt Medlem af Samfundet kunde da med Stolthed pukke paa, at det deltog i Forsørgelsen af alle Mødre og Børn i Landet. Alle skattepligtige Mænd og Kvinder, baade med og uden Børn, blev paa den Maade solidariske i Befolkningens Tilvækst, hvilket ogsaa Retfærdigheden kræver. Det blev envidere en absolut Privatsag, om man officielt vilde underkaste sig en Publikation af sit Ægteskab eller kort og godt indgaa det uden nogensomhelst Indblanding af andre end de to, der er de eneste nødvendige Forudsætninger, nemlig: Manden og Kvinden.

Ethvert Medlem af Samfundet, der havde naaet kropslig Myndighed og ikke led af smitsomme Sygdomme eller uhelbredelig Sindssyge, skulde have Ret til at indgaa frit Ægteskab.

Men forøvrigt vilde det naturlige Udvalg gøre sig gældende i hele sin formaalstjenlige Ubarmhærtighed. De syge og svage vilde blive udelukkede og kun de harmoniske og kongruente, seksuelle Naturer finde hinanden.

Et Folk af Kærlighedsbørn vilde blomstre op paa den gamle Morals Ruiner. Et Børnenes Land foruden Graad af Sult og Kulde vilde vidne om

de Muligheder for Lykke, som Livet ejer, naar blot Menneskene selv vil Lykken.

Daarlige Familjefædres Tyranni over Hustru og Børn vilde være uholdbart, fordi de ikke længer var uundværlige som Forsørgere.

Den fødende Kvinde behøvede ikke at slide sig op for at deltage i Ernæringen af Børnene.

Hun vilde faa Tid til at give sig af med sin egen aandelige Højnelse og Børnenes Opdragelse, hvilket er af afgørende Betydning for Menneskehedens Fremtid.

En uvidende og ufri Kvinde sender uvidende og ufri Børn ud i Verden, og Dumheden og Trællesindet er det største Despoti af alle. Det kan ikke overvindes med Sværdet, men kun inde fra gennem en Vækst og Udfoldelse af det menneskelige „Jeg“. Og derfor er Kvindens Frigørelse og aandelige Højnelse den største Betingelse for Menneskehedens Frigørelse. Thi Kvinden føder og opdrager Børnene i alt Fald til Skoletiden, og det bør hun. Instinktet fordrer det.

Der vil ingen Raahed i Sæder og Skikke følge af denne Frigørelse. Prostitutionen vil ophøre af sig selv sammen med al anden Brøst og Unatur, der klæber ved Mystificeringen af Kønnen.

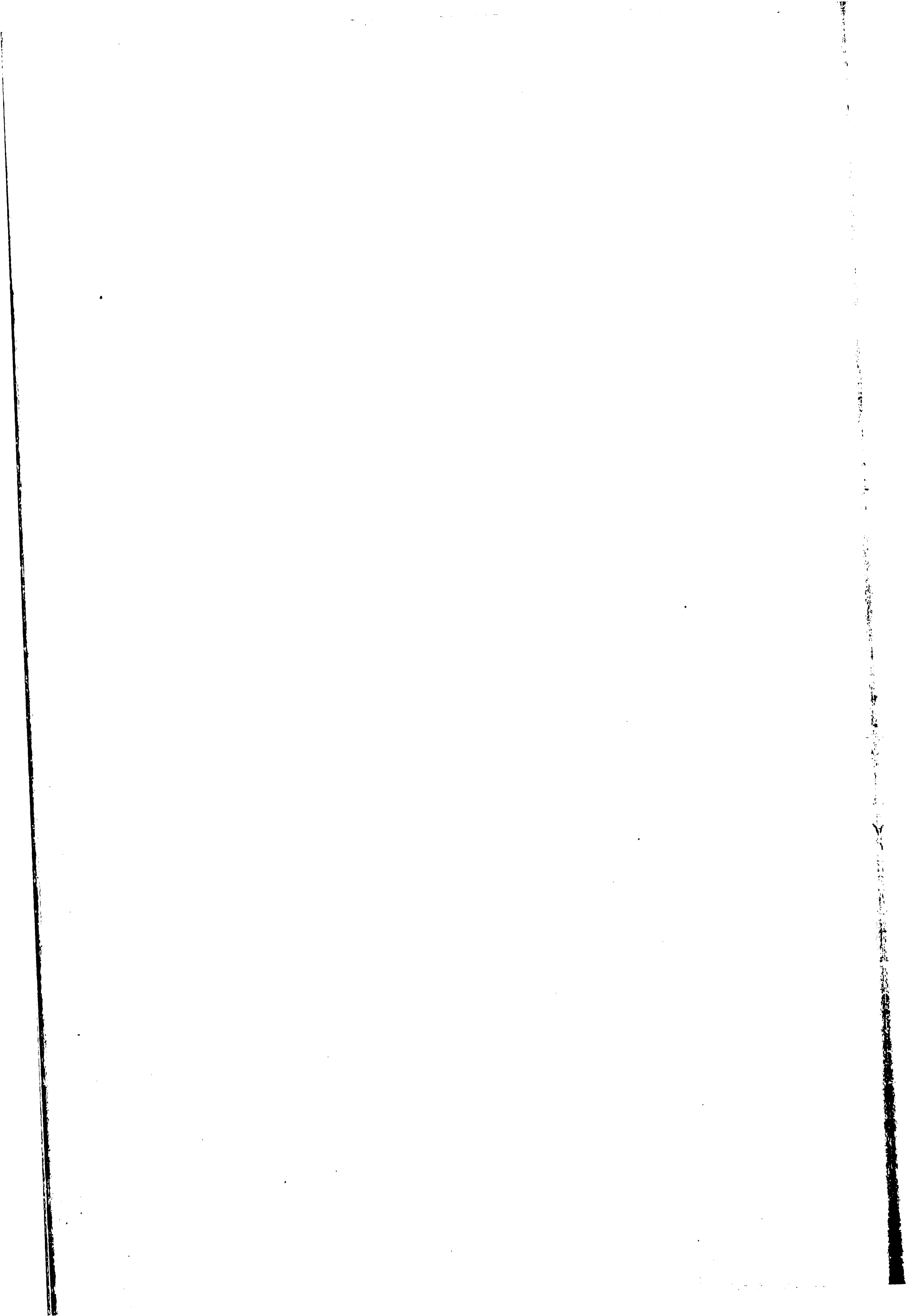
Den dybe og dirrende Tone i Verden vil lyde fuldtonende i al sin Renhed, og de, der elsker hinanden og stemmer sammen, vil mødes med aabne Øjne og holde fast ved hinanden. Thi det Naturen sammenføjer er stærkere end alt Menneskeværk!

Familjelivet vil blive opbygget paa et nyt og retfærdigere og visere Grundlag. Dér hvor Lov og Fordom og økonomisk Afhængighed bandt Mand og Kvinde til hinanden i vore Ægteskaber, vil der under de nye Livsformer vaagne andre og værdifuldere Følelser i Samlivet mellem Mand og Kvinde.

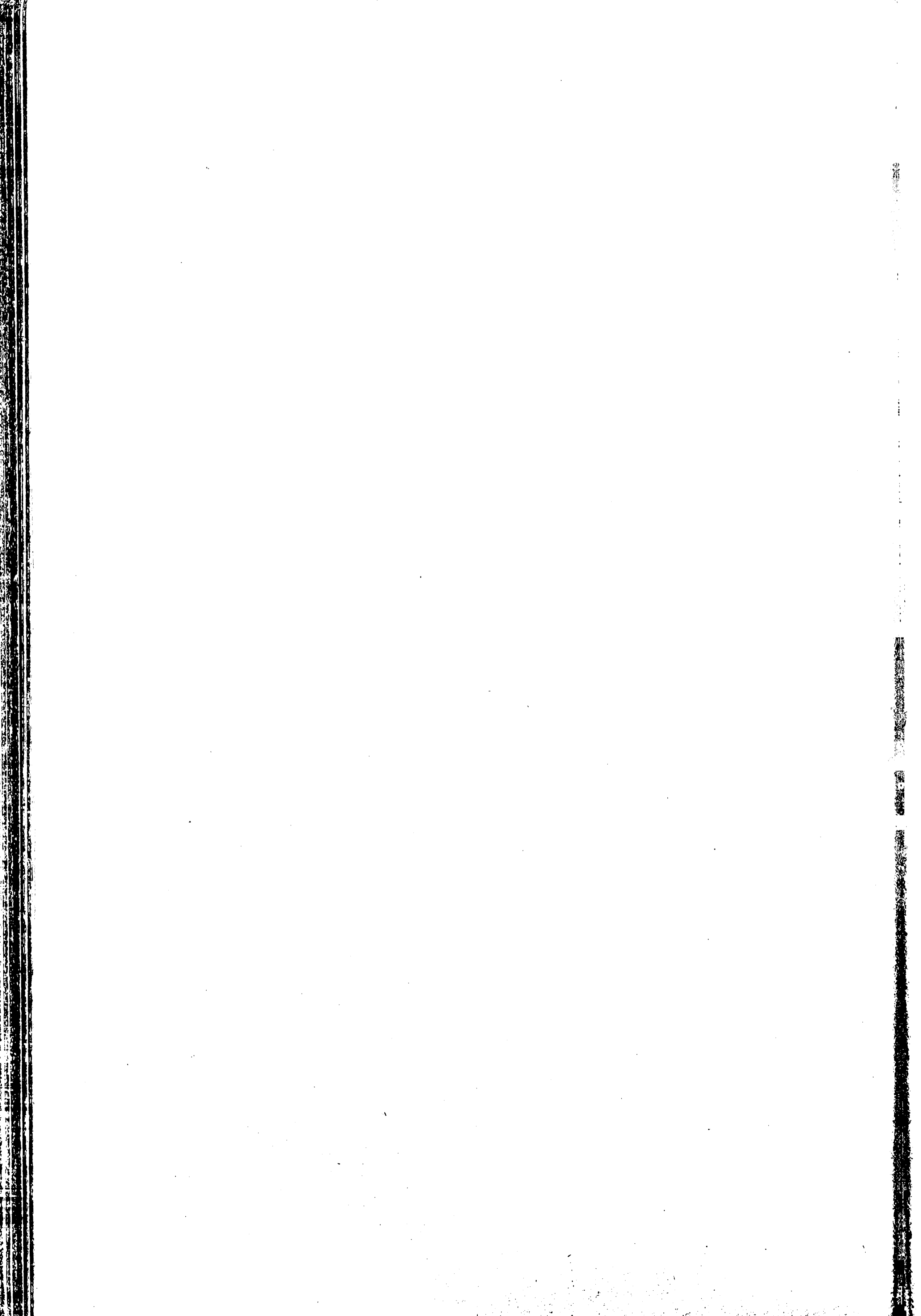
Som ligeberettigede, frie og uafhængige Individuer vil de uddybe Livsfølelsen, højne Menneskevæsenet og stolte modtage Jordens brændende Liv og dens forsonende Død.

Dette er den store Frigørelse, den der skal komme!

Thi, det eneste, det lønner sig at leve for, er Friheden!

DET XX. AARHUNDREDES
RENAISSANCE. - UNIVERSITETETS
SOLENNITETSSAL I HELSINGFORS 3-11-08.
- „FRISINDET UNGDOM“ 6-1-09.

Medens virksomme, fremragende Aander, oplyste gennem den berømte Giotto og hans Efterfølgere, anstrængte sig for at give Verden en Prøve paa den Kraft, som Stjernernes Velvilje og den rette Blanding af Safterne havde givet deres Talent, og i deres Higen efter ved Kunstens Fortræffelighed at efterligne Naturens Storhed paa alle Omraader — — anstrængte sig for, at naa til hin yderste Indsigt, som mange kalder Intelligens, vendte Himlens gavmilde Styrer Øjnene mod Jorden“.

Saaledes begynder Vasari Skildringen af sin Samtidige, den store Renaissancemester Michelangelo.

Men denne Indledning burde have staaet som en Overskrift til den ganske Renaissancetid. Intet er nemlig saa betegnende for den som disse opstlytede, men dog saa klare Ord.

Thi „Stjernernes Velvilje og den rette Blanding af Safterne“ har været de Tegn, under

hvilke Menneskeanden har svunget sig opad i enhver Genfødsels Tid.

Stjærnerne har lyst de store Opdagere frem over Havet og har oplyst dem, der opdagede den sande Sammenhæng i vort Solsystem. I Stjærnernes Lys løste Copernicus Gaaden om Planetbanerne.

Men alene Stjærnernes Velvilje var ikke tilstrækkelig — de lyser jo over vor Jord altid — der krævedes desuden „den rette Blanding af Safterne“, den Harmoni mellem Fordøjelsen og Tanken, der giver Mennesket Styrke og Ligevægt til at træde baade paa Jorden og paa Uendelighedens taagede Stjernebro.

Den store Forening af „Kød og Aand“ til en dyb og ubrydelig Enhed, det er den rette Blanding af Safterne, som Menneskeheden kan takke alt Fremskridt for. Hverken „Kødet“ eller „Aanden“ har nogensinde formaaet hver for sig at sige en eneste uomstødelig Sandhed om vor Tilværelse. Thi Dualismen var bygget paa den menneskelige Hjærnes Ufuldkommenhed og svundne Tidens Uvidenhed om Tingenes virkelige Væsen. Den var bygget paa den store Menneskehobs Dumhed og sørgelige Godtroenhed! Den dualistiske Forestilling om „Kød og Aand“ adskiller sig i intet som helst Punkt fra de allerlaveststaaende Menneskeracers primitive Forklaring af Fænomenerne.

Derfor kendes enhver Renaissance paa den

rette Blanding af „Kød og Aand“. Og da den overnaturlige Aand har hersket over Menneskeslægten i umindelige Tider, kendes det sande Renaissancemenneske kun derpaa, at det bryder med denne ensidige Aand og lader Organernes Safter bruse i Takt med Jordens eget Ildhjærte.

I Sandhed sælsomt er det at læse, hvorledes Michelangelo og Lionardo da Vinci, disse Malerkunstens Ypperste, kastede sig over Anatomien og flaaede og parterede ikke blot saadanne Dyr som Heste, men ogsaa Mennesker. Der findes endnu en Haandbog i Anatomi fra hin Tid, som Lionardo da Vinci har illustreret. Men foruden at være Anatom og Maler, Billedhugger og Krigs-kyndig, Arkitekt og Digter, Musiker og Taler, Mekaniker og Ven af Kvinder og Vin var han en Grubler, der fordybede sig i Stjærnernes, Solens og Jordens og Maanens dunkle Himmelveje. Og derved kom han til Resultater, hans Samtid kaldte kætterske og lidet stemmende med den kristelige Himmel.

Fire hundrede Aar er svundne siden Lionardo levede. Jorden har skiftet Karakter og Fysiognomi siden da og dens Beboere med, men hvis Lionardo opstod fra de døde og kom frem midt iblandt os, belyst af Elektricitet og Radium, omhvirvlet af vore hurtigløbende Maskiner paa Sø og Land og i selve Luften, vilde han ikke slaa ud med Hænderne og besvime af Forskrækkelse, men smile forbindtligst anerkendende til os over, at

vi havde forstaaet ham saa nogenlunde. Han vilde gaa til Byens første Skrædder og bestille sig moderne Klæder og være den mest moderne, mest oplyste og derfor mest frisindede imellem os alle. Saa stor og kættersk vilde han være, trods de 400 Aar, der svandt, at naar det for anden Gang betimedes ham at dø, ingen Konge vilde støtte hans Hoved under den sidste Dødstrækning, saaledes som det berettes, at Kong Frants I af Frankrig gjorde det.

Renaissancemennesket handler efter Instinktet og dets geniale Indskydelser. Al hæmmende Tradition af enhver Art kastes bort som ubrugelig, og Sanserne og Forstanden mødes i en brændende Forening, af hvilken Jorden og Verden stiger nyfødt frem.

Petrarca og Boccaccio skaber i det 14. Aarhundrede en ny Literatur om det menneskelige i Mennesket.

Klosterbroderen kaster 100 Aar senere i Lionardos Tid sin Munkekutte, saa Filippo Lippi's høje Pande, store Øjne, lige Næse og livstørstige Mund kommer til Syne. Han maler ikke sine Helgenbilleder under Bøn og Paakaldelse, men indvier dem under Orgier. Sine Billeder skænker han Livets Linjer under sit hede Hjertes ubændige Livsdyrkelse og blander Farverne paa sin Palet med de rette Safter.

Og ingen bebrejder den fordums Klosterbroder dette. Nej, tværtimod fandt man det naturligt,

at Talentet var naturlig stærkt i alle sine Drifter.

Hvor langt uslere har senere Tider ikke været! Hvor smaaligt og ondt har man ikke fordømt ethvert stærkt og rigt Temparements frie Udfoldelse.

Renaissancemenneskene havde Lov til at gøre alt, og havde de ikke Lov, tog de sig Retten selv. De var utilnærmelige i deres Kunst og Viden, utilnærmelige i Begæret efter Livet og dets Lyst og end mere utilnærmelige, naar de med Vaaben i Haand forsvarede deres Person.

De overtraadte rask væk alle de Bud, der er skrevne i Kileskrift og andre Skriftegn, og det bekom dem selv og Menneskeheden vel.

Ingenlunde er dette mærkeligt, thi Rennaisance er at sige Ja til Livet, er at vende sit Jeg udad mod Verden og optage den i sig. Det er en Overskriden af de menneskelige Forestillingers Rigsgrænser, en Laden Korsene bag sig, en Forsværgelse af sin menneskelige Salighed for at finde den begravede Skat ved Jordens yderste Rand.

Forsvor mon Colombus ikke sin menneskelige Salighed, og vendte han ikke som Fabelens Mefistofeles Ryggen til den gamle Verdens Kors, da han sejlede over det yderste Hav for at finde den Skat, som laa begravet der ude, hvor det ender i et skummende Afgrundsfald ned i det isnende Verdensrum.

Thi Colombus sejlede jo i den daværende

Menneskeheds Bevidsthed ikke langs med Jordens Runding, men hen over en flad Skive, hvis Rand var et fraadende Fald mod Usalighedens tomme Dyb.

Faa Mennesker har overvundet større Tvivl end denne Søfarer, som opdagede en Verdensdel ved Usalighedens Kyst.

Det skete under Renaissancetidens højeste Blomstring i Slutningen af det 15de Aarhundrede.

Men Columbus blev ikke den eneste Fornyer af vor Jord.

Kort efter sejlede Vasco di Gama rundt om Afrika til Indien, og Magallan fuldførte Værket ved at sejle saa længe til en Side, at han kom helt rundt om Jorden.

Uafbrudt tog disse Erobrere Verden i Besiddelse. Det synes derfor saa naturligt, at Luther omtrent ved den samme Tid gaar levende gennem Skærsilden, opdager Himlen og indvinder den for de angelsaksiske Folk.

Luther var nemlig, skønt Præst, et af de sidste Renaissancemennesker. Han var blodrig og frisk, sund i Hoved og Krop, havde den rette Blanding af Safterne og priste Jordens Herlighed. Intet Under, at den katolske Kirke lyste ham i Ban, og at hans Navn fik samme Klang som selve Satans. Ogsaa Luther vendte Ryggen til den gamle Verdens Kors, og det betyder intet, at han dog vedblev at gøre Korsets Tegn. Thi de Kors Luther slog for sig og andre var kætterske og mærkede af Banstraalen fra Rom.

Men Opdager og Fornyer var han, fordi han brød med Fortiden, overvandt dens Forestillinger, udvidede Jorden og gjorde den mere menneskelig.

Columbus sejlede til Jordens yderste Rand, Magallan overskred den og omfavnedes Jorden i en eneste Rejse, Copernicus opdagede vort Sol-systems Gaade, og Luther gik uskadt gennem Skærsilden og skabte bag den en ny Jord og Himmel, en ny Illusion om Naade for Menneskeslægten.

Dette synes at være de praktiske Følger af Renaissancekunstnerens Drømme i Farver og Linjer, af deres Forsken i Stjernernes Spind og Organernes Væv.

Det vil altid afhænge af et personligt Skøn at afgøre, hvornaar Renaissancen begyndte og sluttede, og hvor den gaar over i Humanismen. Men her tales der kun om den rige og samtidige Udfoldelse af Kunst og Videnskab, der kendetegnede et enkelt Aarhundrede i Italiens Historie. I det følgende skal der da ogsaa i Særdeleshed paavises, hvad vi kan vente os af det Aarhundrede, vi nu levende for ikke længe siden har paabegyndt, og som man sikkert kan kalde en ny Renaissancetid.

I de forløbne 400 Aar har kun enkelte store Tænkere holdt Forbindelsen med Eftertiden vedlige. Disse enlige Aander flammer i en Tid, hvor kun Kætternes Baal lyste op i Mørket. Snart brændes de store Kættre på Baalet, snart brændes af Munke og Fyrster og Pøbel de store Kætterses Værker.

Men Tanken kan ikke opbrændes paa Baalet. Dens lutrede Ildtegn falder som Gnister over Landene, farver Bogtrykkersværten rød som Blod og kalder Tryktypernes frygtelige og usaarbare Frihedsskarer under Vaaben.

Sætterkassens Blysoldater rejser sig Led efter Led i uafbrudt voksende Proportioner, vinder Sejre uden Tal, trodser Banstraalen, knuser Tyrannerne, lader haant om alle Straffedomme og sætter Mennesket og Humanismen paa Tronen.

Gennem disse mørke Tider leder blandt mange andre Navne Spinoza og Lamarck frem til den store Goethe, til Darwin, Opdageren af Arternes Oprindelse, og Grubleren Robert Mayer.

Spinoza var den største spekulative Aand, der har levet. Han skabte med en eneste Tanke det samme, som Guderne bruger syv eller flere til, da han forenede Verdensaltet i en Enhed. Lamarck nedstyrkede Mennesket fra dets selvgjorte Gudommelighed, saa det fandt sig selv mellem de andre Hvirveldyr paa Jorden. Goethe var Geniet, der omfattede alt og udkastede de dristige Tanker om Transformationen. Darwin var den store Opdager, der som Columbus ved Skabelsens Rand opdagede og kortlagde en ny Verden: Forbindelsen mellem alt levende.

Og endelig brød Robert Mayer ind i Evighe- den, da han overskred Grænsen mellem det organiske og uorganiske, slog Liv og Død sammen, erklæredes for sindssyg og omkom i et Galekus.

Saa store var disse Opdagelser og saa dybt Tidens Mørke, at vi først nu har kunnet betræde disse nye Lande og optage dem i os. Thi Videnskaben bliver nemlig forkættet endnu og optages kun saa saare langsomt i Folkenes Bevidsthed.

Dog er vi nu kommet saa langt, at engelske Præster udgiver Værker, hvor Skabelsens syv Dage forklares guddommeligt med Illustrationer fra Udviklingslæren. Det er efter disse Præsters Mening, lykkedes Darwin at give den rigtige Forklaring paa Mosebøgernes syv Dages Skabelse af Jord og Kryb: Altsaa er Kirkens Lære sandfærdig.

Det er Tegn baade paa stor Snuhed og Svagheit, naar Kirken maa slaa ind paa slige Veje, men den kommer nok til at følge disse Veje saalænge, til al Forbindelse med Mosebøgerne er afskaaret, og den i Noahs Ark sejler til Jordens yderste Rand uden at kunne opdage nogen ny Verden og derfor opsluges af det store Fald mod Tomheden derude. Thi i Virkeligheden harmonerer de teologiske Dogmer kun med Jorden, naar denne anses for flad og er Verdens stillestaaende og eneste beboede Midtpunkt.

Og tvinges man ud til Jordens yderste Rand for at søge sig en ny Verden og ikke finder den, da er man fortabt. Skylden har man selv at bære. Thi hvem, der ikke formaar at følge med sin Tid maa finde sig i at finde en andens Fane plantet paa den Jord, man selv for sent besluttede sig til at opdage.

Og Menneskeheden har opdaget og vil vedblive at opdage Ting af en saadan Beskaffenhed, at de teologiske Forestillinger mere og mere trænges ud mod deres egne flade Jords yderste Rand og Afgrundsfaldet derude.

Fatalismen og den guddommelige og uforanderlige Forudbestemmelse er ikke mere holdbar. Mennesket bliver selv alvidende og allestedsnærværende.

Det er betegnende, at nogle store videnskabelige Opdagelser og tekniske Fremskridt i det nittende Aarhundrede har været forudsagt i Literaturen.

Edgar Poe skildrer en Ballonrejse over Atlanterhavet, længe før det ansaas for muligt at styre et Luftskib.

Jules Verne bygger i en af sine Romaner en Undervandsbaad og befarer med den Havets Dybder.

Den engelske Forfatter af fantastiske Romaner H. G. Wells, der skriver nu i vor Tid, forudgriber Begivenhedernes Gang. Han lader Mennesket opdage et Stof, der paavirker Legemet saaledes at Lysstraalerne gaar lige igennem det, hvorved det altsaa bliver usynligt for Øjet. Det paa denne Maade usynliggjorte Menneske rendyrker Individualismen til dens yderste Grænse: Terrorismen, og omkommer tilsidst i Vanvid over sin egen Magt.

Men Wells gaar videre. Han ophæver Tyngde-

loven og lader Marsbeboerne flyve over paa Jorden og indtage den med deres koncentrerede Lys og overmenneskelige Intelligens, som bestaar i en harmonisk Forening af den højeste Egoisme og højeste Altruisme.

Da Menneskene derved faar det for trangt paa Jorden, overflytter han dem til Maanen, i hvis Indre de træffer en højt kultiveret Race, der til Fuldkommenhed har gjort sig til Herre over alle elektriske Fænomener.

Wells holder sig dog ikke til Rummet alene. Han konstruerer ogsaa en Maskine, paa hvilken han befærer Tidens Linje i begge Retninger, fremad og tilbage. Men her glemmer han dog, at Tiden kun er en Forestilling i vor Hjerne.

Ikke destomindre er vi med Wells inde i det tyvende Aarhundrede, og selv om vi ikke finder en Maade at gøre Legemer usynlige paa eller ophæver Tyngdeloven, saa har vi allerede opdaget saa mange sælsomme Lysfænomener i Form af Røntgen-Straaler og andre, at vi maa være forberedte paa sælsomme Ting.

Ganske vist er Marsbeboerne ikke komne til os endnu, men vi har nøjagtige Kort over Mars og Forestillinger om Vegetation og Kanalsystemer deroppe. Det lykkes saamænd ogsaa en Dag at etablere en Forbindelse med Fornuftvæsnerne deroppe.

Man maa nemlig gaa ud fra, at Mennesket næsten aldrig har fantaseret over positive Ting,

hvor fantastiske de end var, uden at de senere har vist sig opnaaelige og tilgængelige i Virkeligheden.

Og her er vi inde paa de Ting, der paa en saa sælsom Maade adskiller vor Tid fra alle andre, idet den nemlig gør enhver Fantasi til Virkelighed, ja endda foregriber den.

Ganske vist kendetegnedes den svundne Renaissancetid ved en enestaaende Forening af kunstnerisk Aandfuldhed og manuel Færdighed, af Fantasi og Teknik; men de manglede den Gang Maskinerne og Elektriciteten, hele den Kombination af undertvungne Naturkræfter, der gør vort Liv saa mangeartet og ejendommeligt.

Den fantasirige Flugt og Stigning i vore Dages Videnskab og Maskinteknik har næsten gjort disse Ting til Kunst og løftet dem ud over det hidtil poesiløse Haandværk. Ialfald er vore Dages videnskabelige Fantasi meget nær beslægtet med den kunstneriske, og det turde være muligt, at den videnskabelige Kunstretning vil faa størst Betydning for den kommende Slægt.

Det var før i Tiden saadan, at Æstetiken brød de nye Baner for Bevidstheden og indvarslede Epokerne. I vor Tid derimod indvarsles Epokerne af de videnskabelige Opdagelser.

Den gamle Renaissancetid sluttede med Opdagelsen af Jorden og dens Vej i Rummet. Den ny Renaissance begynder med Opdagelserne og følges af Æstetiken.

Dette er meget bemærkelsesværdigt.

Der er ingen Tvivl om, at Videnskaben og Tekniken med urokkelig Sikkerhed vil tilintetgøre alle overnaturlige Forestillinger i Menneskets Bevidsthedsliv, thi de indvinder jo det overnaturlige og gør det positivt og virkeligt, saa man kan tage og føle paa det.

Det, der tidligere, for blot en Generation siden, vilde være bleven anset for Vanvid eller Troldom, hører nu Hverdagslivet til og er Led i det almindelige, daglige Samkvem.

Man meddeler sig baade skriftligt og mundtligt paa store Afstande uden Traad, og det vil endda snart være muligt at se den Person, man samtaler med, selv om et Verdenshav er imellem.

Afstandene mellem os og vore Antipoder er paa den Maade ikke større, end at de tilbagelægges i nogle Sekunder. Og man opnaar ikke blot Forbindelsen gennem Telegrafsprogets lakoniske Kortfattethed, men hører den levende Menneskerøst illustreret af det kinematografiske Fotografi.

Har man Bekendte og Venner i alle Jordens Egne, vil det saaledes være muligt paa faa Minutter at samle dem til en selskabelig Sammenkomst, der vil være saa illuderende, som om de i Virkeligheden var tilstede.

Det uvirkelige bliver virkeligt!

Jordens samlede Befolkning paa saa og saa mange Millioner fremmede og ukendte Individier svinder ind til en Del Mennesker, der naar som

helst kan træde i Forbindelse med hverandre og meddele sig indbyrdes.

Det vil faa sine Vanskeligheder at opretholde Forestillingerne om Lokalpatriotisme, naar Opfindelserne opløser de territoriale Afstande mellem Menneskene paa en saa uomstødelig Maade.

Hvilken Stigning i Individets Karakter vil ikke dette Samkvem medføre, hvilken Udvikling af det psykologiske Skarpsind! Nu kan Menneskene dække sig bag Tavshedens eller Usynlighedens Maske. Men inden længe maa de lære at tale og høres, at se og blive set under enhver indbyrdes Meningsudveksling paa ligegyldig hvilken Afstand.

At blive afskaaret fra de individuelle Samkvemsmidler vil ramme haardere end at blive afskaaret fra Samfærdselsmidlerne i vore Dage.

Og dog befinder Samfærdselsmidlerne sig i en Udvikling, der med Rette kan kaldes fantastisk.

Hvor fjern synes ikke den Tid, da det første Lokomotiv og Dampskib blev sat i Gang, skønt det dog er saa kort Tid siden.

Nu gaar man Jorden rundt paa en Tid, som vilde have forfærdet Magallan, den første Jordomsejler. Og Hastigheden vil stige uafbrudt til svimlende Højder.

Men vi holder os ikke mere til Jorden og Vandet. Vi løfter os op i Luften og erobrer den.

Det, der for Benvenuto Cellinis Fangevogter i Rom var en vanvittig Drøm om Flagermusflugt, er idag en Kendsgerning.

Mennesket flyver med en Maskine, der er tungere end Luften.

Flyvemaskinen er ikke mere et Foster af Vanvid eller et Fantasiens Monstrum.

Vor Slægt vil opleve at se den komme en mørk Aften, oplyst af elektriske Diamanter, Rubiner og Smaragder. Som et storlinjet, funklende Monogram vil det svinge sig i dristig Flugt over undrende Byer, beskrive Nathimlens Dunkelhed med flammende Uendelighedstegn, stige og synke lynsnart og sikkert som en brændende Kondor.

Men maaske vil det blive saa let og derfor saa kedeligt og dagligdags at flytte sin egen Person fra et Sted til et andet, at man vil foretrække at holde sig hjemme og lade Jorden flytte til sig.

Regn og Hagl behersker man jo allerede med Kanoner — det er forresten typisk for vor Tid, at den retter Kanonerne mod Himlen, — men Videnskaben vil sikkert finde Midler til at opmagasinere Sollyset eller andre Varmekilder for dermed at betvinge Vinteren i de kolde Zoner. Vi laver kunstige Isbaner og Is, det omvendte turde ikke lade vente saa længe paa sig. Det gøres jo allerede i det smaa af Gartnere og mindre Jordbrugere. Væksternes Bæreevne og Frugtrigdom forøges uafbrudt ad kunstig Vej, saa man høster flere Fold i et koldt Klima end i de frugtbareste og mest gavmilde Tropelande.

Arealet og dermed Arbejdet ved Fremstillingen af en given Mængde Produkter aftager uaf-

brudt i omvendt Forhold til Væksternes Frugt-udbytte.

Mennesket er allerede nu ikke afhængig af Klimaet.

Men mange rejser rundt paa Jorden for at se fremmede Egne, Bjærg og Skove og berømte Udsigter.

Det vil ikke mere blive nødvendigt. Man indstiller sit traadløse Fotografiapparat til den paa-gældende fjærne Egns Station og lader Bjærg og Skove og Udsigter danse for sit Øje.

Vi har jo allerede Biografteatrene. Foreløbig besøges de ganske vist mest af Børn og Underklasserne, og Programmet er vel derfor derefter, men det mest intelligente Menneske kan dog i Løbet af en Timestid med Glæde berejse fjærne og mærkelige Egne siddende i et Biograf-teater. Films'en opruller med Troskab geogra-fiske Vidundere for ham. Farverne mangler endnu, Duften af Troperne, Bræens kolde Aande, Flodernes vandmættede Luft, men det kommer altsammen. Intet er uopnaaeligt for os. Vi har gjort os til Jordens Herrer!

Kinematografen træder direkte i Kunstens Tjeneste, rent bortset fra, at den er det ypperligste Middel til Anskuelsesundervisning. Skuespilkunsten har nemlig allerede holdt sit Indtog paa Biografteatret. Den folkelige Farce følges af mimiske Billeder og Optog, af historiske Op-trin, af Drama og Tragedie i mimisk Fremstil-

ling. Naturligvis er der ingen Vanskelighed ved at lade Films'en tale. Det gøres allerede, men det er unødvendigt, thi det stumme Spil ejer en Dybde af Rigdom og Indtryk, som godt kan undvære Stemmen, ja virker stærkere uden den.

I Biografteatret ligger Begyndelsen til en ny Kunststart: „Det stumme Teater“. Her vil man, træt af Larmen og vort moderne Livs mangfoldige Kor af Stemmer og rastløse Rækkefølge af Indtryk, søge hen for at hvile Nerverne i den tavse Genspejling af store Skuespilleres mimiske Fortolkning af Glæde og Smerte. Vor Pantomime og Ballet er forældede og latterlige. Der vil nu blive skrevet Skuespil og Dramer uden Ord. Livet og dets Stemninger vil blive gengivet alene ved Bevægelsen og Udtrykket hos Skuespilleren. Disse Ting er nemlig vigtigere i den sceniske Kunst end det levende Ord, hvad mange ikke tror.

Der vil opstaa store mimiske Skuespildigtere. De er maaske allerede opstaaede. Alle Landes største Skuespillere, alle de sceniske Genier, der nu findes spredte enkeltvis ved hvert Teater over hele Jorden, vil slaa sig sammen og give Premiere ikke for et æret og udvalgt Publikum, men for hans Højhed „Films'en“.

Det stumme Drama, det mimiske Skuespil vil faa sin rigtige Førsteopførelse paa én Dag og Time paa alle de stumme Filmsteatre over hele Jorden. Skuespilkunsten bliver derved international, almenmenneskelig, tilgængelig for alle, lige

fra Picadilly Circus til Punta Arenas i Patagonien.

Thi kun det almenforstaaelige, det internationale, almenmenneskelige Udtryk i Kunsten for Følelser og Stemninger har Fremtiden for sig.

Her har da Tekniken været Forløberen for Kunsten!

Men den er ogsaa Forløberen for Evighedsillusionens Virkeliggørelse og Aabenbaring paa Jorden.

At dø er at udslettes paa Jordens Overflade, at forstumme for evigt. Det skrevne Ord og tegnede Billede har nemlig aldrig kunnet skabe nogen virkelig levende Illusion om Budhas, Sokrates, Julius Cæsars, Napoleons, Luthers, Goethes eller enhver anden tidligere Afdøds Røst eller personlige Ejendommelighed i levende Live. De er døde, forstummede, udslettede!

Noget andet er det nu.

I Sandhed mystisk gribende er det nemlig at se en afdød Ven trine lyslevende ind paa Biografteatrets Scene, agere, leve, le og vise Tænder i aller bedste Velgaaende, som om der aldeles ingen Død var til i Verden. Og dog kan man ved en hastig Beregning, hvis man har Mod og Hensynsløshed nok, nøjagtig fastslaa, hvorlangt hans Opløsning og Skelettering er fremskredet.

Maaske taler han ogsaa, lader sin egen levende Menneskerøst høre fra Fonografens Valser. Stemmens Modulationer, de mindste Nuancer er

de samme, som da han levede og talte med sin egen forgængelige Tunge af Kød og Blod.

Han siger maaske Ting, han har sagt i sit Livs højeste Øjeblikke: Jeg elsker dig! Jeg hader dig!

Han omfavner med sine Arme, knuger Hænderne sammen, bevæger Læberne, smiler eller ser med et tungt og haardt Blik ud af Øjnene. Han er ikke død, han lever, elsker og hader, er ikke udslettet af de Levendes Liste. Kald ham et Spørgelse, et Febersyn, bortforklar hans Eksistens paa Jordens Overflade ved al Verdens Postulater, grav ham op for at se, om han ligger, hvor han blev lagt og skal ligge, intet hjælper, han er til paa Filmsens, gaar igen, blot man trykker paa en elektrisk Knap, er udødelig og uforgængelig og „evig“.

Der er aldeles ingen Forskel paa denne afdøde Ven og en anden endnu levende Ven, der boer saa fjærnt, at man aldrig har Haab om at møde ham mere.

De er nemlig begge fraværende, opslugte af Afstande, som er lige relative, enten de maales med saa og saa mange Tusinde Kilometer langs Jordens Overflade eller tre Alen i Dybden under Jordskorpen. De eksisterer begge i ens Forestilling og kan kun blive virkelige ved et personligt Møde. Med den levende kan man mødes ved at rejse til ham, med den døde ved at gaa i Biografteatret. Maaske bliver endda den sidste derved den mest levende.

Mennesket foreviger altsaa nu sig selv og det paa en Maade, der ingen misvisende Forklaringer taaler. Thi Filmsens og Fonografens ubarmhjærtigt virkelighedstro. Det skal ikke blive saa let for Eftertidens Historikere at slaa deres personlige Yndlinge op, hvis disse da ikke virkelig var store. Thi nu kan de kontrolleres. Ej heller bliver det for nye Religionsstiftere saa let at gøre Mirakler, som før i Tiden. De maa ialfald først og fremmest være store Opdagere paa tekniske og videnskabelige Omraader, hvad forøvrigt ogsaa nogle af de gamle var.

Men som sagt Mennesket er i Lag med at omplante „Evigheden“ paa Jorden. Thi det maa vel bemærkes, at Evighed kun betyder den personlige Evighed og aldrig har haft nogen anden Betydning.

Men det ligefrem mirakuløse i vor Tids Samkvem og Samfærdsel har desuden forrykket Tiden, det enkelte Menneskes Livsindhold paa en mærkværdig Maade.

Et enkelt Menneske oplever nu i sit Liv lige saameget som mange Tusinde forskellige Individer tidligere. Hele Jorden gøres tilgængelig for Sanserne, Elementerne opløses i deres Bestanddele, Stjærnehimlen udvider sig mere og mere under vore Kikkerters skarpe Blik, Sammenhængen mellem alt Levende, mellem organisk og uorganisk Stof er Kendsgerninger, der fylder Bevidstheden med nye Rigdomme, Døden trænges tilbage

og bekæmpes ved at anvende dens egne Mikrober mod den.

Livsindholdet vokser i rivende Proportioner. Livet forlænges og udvides mere og mere. Der begynder snart at blive Mening i at være Menneske. Men Kravene til Mennesket vokser ogsaa mere og mere. Fantasien og Forstanden, de haarde Nerver og den stærke Ryg gør sig mere og mere gældende. De individuelle Fortrin fremhæves i stærkere og stærkere Relief i god Forstaaelse med Solidariteten blandt de Mange.

En ny solidarisk Individualisme arbejder sig frem i Sindene, en Harmoni mellem Egoisme og Altruisme.

Enhver anden Opfattelse af vor Tids sociale Bevægelser er misvisende. Thi de rent personlige Evner og Fortrin vil under dem gøre sig souverænt gældende. Det betyder ingenting, at den socialistiske Menighed endnu ikke har set saa langt ud i Fremtidsperspektivet.

Det maa nemlig forudses som givet, at Blindavlen hos Mennesket meget snart vil blive opgivet, saaledes som den allerede er opgivet hos de Dyr, der tjener Mennesket. Raceforædlingen foregaar jo allerede hos Husdyrene efter bestemte Regler. Ganske vist bygger disse Regler kun paa praktiske Erfaringer, der nærmest bestemmes af det øvede Øje og Skøn hos Opdrætteren, men Videnskaben arbejder af al Kraft paa at afsløre de Love og Principper, der er afgørende for Individet og Typen under Befrugtningen.

Saasnart disse Principper er lagt i en bestemt og ubrydelig videnskabelig Definition, vil man være istand til at producere en hvilkenksom helst Mennesketype. Og selv om man ad Lovens Vej skulde paabyde at producere en bestemt Gennemsnitstype af Middelmaadigheder, vil der nok findes Lovbrydere, der producerer Genier, Opdagere, Erobrere og Folkeførere i tilstrækkeligt Antal.

Det tekniske Geni vil blive de kommende Samfunds Despoter. Thi de vil gøre Opfindelser, der kan true Jorden som Klode og beboelig Verden.

Man behøver kun at erindre hin Opfinder, der for faa Aar siden døde i samme Øjeblik, som det var lykkedes ham at finde en Metode til paa Afstand at overføre saa store Sprængninger, at en hel By kunde ødelægges med et eneste Slag.

Fremtidens store Oprørere og Kættere vil udgaa fra Videnskaben, bevæbnede med forfærdelige Magtmidler. De vil levendegøre Myten igen om Tordenguden, som slyngede Lynet fra sig med de bare Hænder.

Men de vil ikke være omgivne af nogen overnaturlig Nimbus som mystiske Gudefigurer. De vil simpelt hen være jordiske Genier, der har fundet paa noget nyt, og Solidaritetsfølelsen hos alle de andre vil tilsidst overvinde Geniet og rive Vaabnet ud af dets Haand for at føje det til de andre geniale Opfindelser og tekniske Magtmidler, der allerede er indvundne og gjort almenmenne-

skeligt nyttige og frugtbringende. De store Opfindelser vil blive Fremtidens Vaaben i Solidaritetens og Menneskelighedens Tjeneste. De vil afløse de enkelte Nationers Rustninger mod hinanden, samle Menneskeheden i et Samfund med fælles Interesser hos den enkelte for alle og hos alle for den enkelte.

Det tyvende Aarhundrede vender sig helt mod Jorden, og hvad der tilhører den.

Det er derfor selvfølgelig, at det tyvende Aarhundrede har faaet en ny positiv Religion, der kun er rettet mod den jordiske Tilværelse.

Denne Religion er: Socialismen.

Saaledes som Kristendommen for to Tusinde Aar siden blev Slavernes Religion mod den antikke Herrereligion, saaledes er Socialismen nu blevet et nyt Slavernes Evangelium mod Kristendommen.

Thi Kristendommen er jo forlængst helt og holdent blevet en Herrereligion.

For to Tusinde Aar siden nøjedes Slaverne med en Forskrivning paa Evigheden og en bedre Verden, Nu, da Evigheden er inddraget i de jordiske Sfærer, og denne Jord er den eneste og bedste Verden, vi regner med som Beboelse for Individet, har Menneskeheden med Begærlighed grebet Tanken om Retfærdighed i dette, eneste Liv.

Det fortjener Opmærksomhed, at de brede

Lag saa beredvilligt har sluttet sig til denne Religion.

Socialismen er nemlig en Religion og intet andet. Dens Program skal ikke tages og forstaas politisk. Det vil undergaa mangfoldige Forandringer som enhver anden Lære, men et Dogme vil den beholde urokkeligt, nemlig Dogmet om Retfærdighed allerede i dette Liv og her paa Jorden.

Uden politisk set at være Socialist, vil dog næppe nogen kunde frigøre sig for Tanken om denne Religions store Fremtidsmuligheder.

Man finder da her Renaissancetidens Kendetegn om igen. Menneskeheden opdager Jorden, forlader Traditionen og vender sig bort fra Pietismen, Selvfordybelsen og Selvpinslerne.

Men vor Renaissance har paa enkelte Undtagelser nær i det nittende Aarhundrede begyndt med de store Opdagelser og Fremskridt, foretaget Vendingen i Anskuelse om Jordens sande Form og Udstrækning i et saa haardt Tempo, at Kunsten ikke har kunnet følge med. Og Spekulationen paa de gamle filosofiske Gebeter er blevet saa langt tilbage, at det moderne Menneske helt har tabt den af Syne.

Man kan nemlig ikke spekulere sig filosofisk til den traadløse Telegraf, Radium og X Straaler.

Digtningen i Staal og Elektricitet, i Mikrober og Kemi har overfløjet Kunsten og er blevet det tyvende Aarhundredes egen mærkelige og fantasirige Kunst.

Der stilles derfor nye Fordringer til den saakaldte Kunst. Den maa forny sig i de undertvungne Naturkræfters Billede, optage det moderne Livs Former og Farver i sig, digte og fantasere i Farver og Toner om blanke og svingende Staalakser, om Turbiner og elektriske Bølger, om Livets og Alnaturens indbyrdes uløselige Sammenhæng og Enhed. Den maa skildre Mennesket som Guddommen midt i Naturkræfterne og opgive svundne Tiders pietiske Jamren over alle Tings Forgængelighed og vor jordiske Tilværelses Syndefuldhed og betydningsløse Intethed.

Den maa kaste Munkekutten og blotte en høj Pande og en livstørstig og livsanerkendende Mund, digte og male med den rette Blanding af Safterne paa sin Palet.

Kunsten har foreløbig forsket nok i Menneskets Hjerter og Nyrrer. Dér er ikke mere at opdage. Nu gælder det om at være med til Opdagelsen af Jorden og Tingenes sande Sammenhæng, indtil Hjærtet og Tanken har fornyet sig med et Indhold saa stort og rigt og mægtigt, at Bevidstheden kan lukke sig over det for at foretage en ny psykologisk Analyse af det, der har fyldt og omstemt Menneskevæsenets Indre.

Uendelige Jagtmarker aabner sig for Kunsten. Uvirkeligheden forvandles til Virkelighed, det overnaturlige bliver naturligt, det fjærneste inderligt bevægende nær.

Kong Midas er opstaaet i Kunsten. Alt hvad

han rører ved bliver Guld, og Fordøjelsen er saa skrap, at den omsætter Guldet til det rødeste Blod og hedeste Hjærteslag.

Fra de enfoldigste og primitiveste Dybder i den fri Natur svinger Kunsten sig til de højeste Højder i den undertvungne Natur, men udad, opad og nedad, kun ikke indad, tilbage til Fortidens lille, skumle og fattige, naadeløse Jeg.

Livet er den store Naade, Livet i alle dets Facer, i dets Fødsel og Død og selvforbrændende Meteorflugt over Jorden.

Enhver Tanke, ethvert Udslag af Kunsten, der fornægter Livet og Livets almægtige Ret og blodige Menneskepurpur vil møde uforsonligt Fjendskab hos dem, der befrugter den ny Tid, bærer Genfødselen under sit bankende Hjærte: vor Tids Renaissance.

Med en Fanfare og tilbagekastet Munkehætte bryder det tyvende Aarhundredes Renaissance-mennesker frem i Udviklingen og bemægtiger sig vor hellige Jord.

Det er Opbrudet mod en ny Tid!

Og paa Fanen staar der med lysende Skrift:
Stjærnernes Velvilje og den rette Blanding
af Safterne!

Vend om!

AAGE MADELUNG:

Jagt paa Dyr og Mennesker

SJÆLDENT har nogen Forfatter med sit første Arbejde vundet en saa ubetinget og hæderfuld Sejr som Aage Madelung med sin Bog: »Jagt paa Dyr og Mennesker«. Fra alle Sider, selv fra Udlandet, hvor Bogen er udkommen paa tre Sprog, lød der enstemmig beundrende Anerkendelse af dette fuldt udviklede, stærke og ejendommelige Talent, der jævnstilledes med vor Tids betydeligste danske Forfatter, Joh. V. Jensen, ja selv med Mesteren Kipling.

». . . . naar Forfatteren i sit smukke, kraftige og billedrige Sprog skildrer sine Strejftog sammen med sin Hund, der er klog som et Menneske, saa ser man for sig de store Floders glidende Spejl, Tundraernes øde Ismarker, den sorte Mulds bugnende Velstand og Skovenes mørke Dybder, man hører Urfuglenes Kalden og Rørdrummens vemodige Triller, Ulvenes Hyl og de mange Lyde, som er karakteristiske for den store, endnu saa uberørte russiske Natur.

Naar Forfatteren er Jægeren, naa'r han højest. En Fortælling som »Tops« er en lille Perle af Naturskildring og Jagtliv. Men ogsaa i sine Skildringer af Mennesker hæver han sig op over Jævnmaalet af de Forfattere, som har benyttet fremmede Lande og Forhold til Æmne for deres Produktion. Det Billede, der i Fortællingen »Den sidste Tschernjaew« oprulles af en Djævel i Menneskeskikkelse, en russisk Adelsmand, som minder om Ivan den grusomme, er saaledes ganske uhyggelig i al sin Kraft og Voldsomhed. Denne Fortælling er iøvrigt kulturhistorisk interessant, fordi den sikkert er en Virkelighedsskildring fra den sidste Livegenskabstid.

Alt i alt er Aage Madelungs sidste Bog vel værd at stifte Bekendtskab med og Forfatteren selv en Personlighed, der af tvinger Respekt.«

(H. R. i „Dannebrog“.)

»Det knude se ud, som om der var ved at opstaa en dansk Kipling. Der er over de fleste af Aage Madelungs Fortællinger noget af det samme store Syn paa Naturen, Dyrene og Menneskene, af den samme Oprindelighed i Følelsen og af den samme maleriske Fremstillingskunst, som gjør Rudyard Kipling til en af Nutidens betydeligste og mest fængslende Forfattere.

Madelung har med fuld Føje kunnet benytte nogle Udtalelser af Lafcadio Hearn (en amerikansk Forfatter, hvem man skylder skønne og intime Skildringer af Japan og Japanere) til Motto for sin Bog: »Det ser ud, som om der af den gamle oprindelige Kjærlighed til den vilde Natur skulde udvikle sig en kosmisk Emotion, i hvilken vi formaaede at omfatte Uendeligheden og opnaa Forbindelse med den. Thi denne Kjærlighed springer af vort Væscens dybeste Kilder, den voxer og tiltager i Styrke og Bredde med vor egen Væxt og vort Følelseslivs højere Forfinelse.« Der er virkelig Punkter i Aage Madelungs Fortællinger, hvor man føler sig løftet over Tid og Sted og glemmer at spørge om, hvor man befinder sig, for helt at give sig hen i en Fornemmelse af Samhørighed med Naturen, som er Bogens inderste Nerve. Aage Madelung indskriver en Gang sit Navn blandt Literaturens bedste. (Th. F. i „Jyllandsposten“)

»Vist er det, at Madelung i denne sin første Bog viser sig som en fremragende Skribent. Han er Johs. Jensen jævnbyrdig i sanseligt Skarpsyn, overlegen ved aarelang praktisk Indlevelse i de skildrede fremmede Forhold. I Fremstillingens lunefuldt beherskede Voldsomhed, i Stilens øjeblikkelige Overføring af Sanseindtryk og Sindstilstande staar han som en Mester. Og Kraft er der i ham.« *Valdemar Rørdam i „København“.*

»Jagt paa Dyr og Mennesker« er en betydelig og maalbevidst Forfatters Værk. Dets Sprog er rigt og levende, som herhjemme kun Joh. V. Jensens, og Handlingen i Bogens Fortællinger er opbygget med kunstnerisk Fasthed og en betydelig Sans for dramatisk Effekt. Det er en Prosadigtning, der har Realitetens Kraft og Mytens endeløse Perspektiv.« *H. S.*

. . . . Han danner sig hurtigt et Overblik over Kendsgerningerne; han forstaar at skildre med Farver, der giver den største Virkning, og han virker ogsaa uden direkte at uddrage nogen Moral af det, han fortæller, agitatorisk . . . sikkert er det, at saadanne Beretninger som »Tolvhundrede frosne Mænd«, der skildrer et Optrin fra den russisk-japanske Krig, eller »En Pogrom«, virker med Virkelighedsbilledets hele brutale Skarphed og ikke lettelig lader nogen Læser upaavirket.

A. G. i „Nationaltidende“.

I en Tid, hvor altfor mange af vore Forfattere er optagne af at skue ind i sig selv, af at granske og beskrive deres egne Sjælstilstande og aandelige Fornemmelser, virker en Bog som denne forfriskende. Den er skrevet af en Mand som ser udad, og som har haft Lejlighed til at se et fremmed Lands Mennesker og Forhold Aage Madelung viser i sin Debutbog, at han ejer den gamle, oprindelige Kærlighed til den vilde Natur, han taler om i Bogens Motto, og for denne Kærligheds Skyld er han en ny Mand, hvis Bekendtskab det er en Fornøjelse at gøre.

„Aftenposten“ (Ferslev).

. . . . Længe lyder ogsaa i Øret det Skud, der førte Hunden og Vennen »Tops« over til de evige Jagtmarker og »den tungsindige Serenade« som den vanvittige Doktor spiller paa Harmonika, medens 1200 Saarede fryser tildøde langs Banelinien paa den mantschuriske Slagmark.

B-d i „Berlingske Tidende“.

. . . . I den sidste af Fortællingerne stiger Forfatterens Fortællekunst til sandt Mesterskab. — Vi ser et Drama i ubøjelig følgerigtig Stigning oprulles for os — alt forekommer forfærdende utroligt, men dog i mindste Enkelthed troværdigt. Har Forfatteren selv været Vidne til alt dette? Vi ved det ikke, men man har en Følelse af selv at have været med.

Dr. Herman Gummérus i „Framtid“ (Helsingfors).

»Aage Madelung har Raadighed over en ualmindelig fast formet og knapt virkende Fremstillingskunst, der i »Terror« gør Læseren til Øjenvidne til Begivenheden. Han kan genskabe en Progrom med næsten organisk medlevende Fantasi. Han kan fremmane stemningsfulde Naturbilleder med megen Anskuelighed. Og han kan bringe Skikkelser af fantastisk Vildskab som den sidste Tschernjaew næsten legemligt nær.

. . . . ret mange saa lødige, saa dygtigt skrevne og saa interessante Bøger, som denne, finder man ikke i vore yngre Forfatteres samlede Produktioner.

Ikke at læse den, er at give Afkald paa en dyrebar Frugt af Kundskabens Træ! *Paul Fjeldgård i „Politiken.“*

. . . . Hans bevidste og betydelige kunst skjæmmes aldrig af bredde eller vidløftighed. Og ingen kommer Danmarks første prosaforfatter nærmere for tiden end Aage Madelung.

„Arbejdet“ (Norge).

De er skreven med en Kraft og en Ordfrodighed, som river Læseren med. En Beretning som om de tolv Hundrede frosne Mænd i Slaget ved Sandepo er et helt Mesterstykke.

„Vort Land“.

. . . . Der er i en Fortælling som den om Jagthunden, Tops en Naturberusning, der suges ind med alle Sanser, og som rummer den stærkeste Livsfølelse. Naturens Farver og Dufte, Insekternes, Blomsternes, Fuglenes Parringspragt vækker Minder og Længsler, dybe Drifter hos Manden, som vandrer om med sin Hund.

. . . . Skildringen (»Tolv hundrede frosne Mænd«) minder om Garschins Krigsbilleder. — Man skal læse Aage Madelungs Bog. Den fængsler ved sine fremmedartede Naturstemninger, griber ved sine Skildringer fra Revolutionstiden. Den er skrevet med en rolig Styrke, en skjult Glød i sit Tungsind. Forfatteren har set »en uhyre Skygge rejse sig i Synsranden og bøje sig lyttende frem over Himlen«. Den Skygge staar stadig over Rusland. Og overalt i Verden ventes og haabes der paa, hvad den bærer i sit Skød.

(C. E. i „Social-Demokr.“)

»En fortrinlig og stærkt personlig Bog er Aage Madelungs »Jagt paa Dyr og Mennesker« — en Række Billeder fra det moderne Rusland, som ingen læselysten bør lade sig gaa ukendt forbi.

Forfatteren maler med udpræget realistik Pensel, og Helhedsbilledet er af stor, gribende Virkning og giver et utvivlsomt sandt og træffende Refleks af det mærkværdige Liv, der rører sig inden for det kolossale Rige.«
»Loll. F. St. Tid.«

»Det er en meget betydelig Bog, der rager ikke saa lidt op over, hvad der sidste Aar er fremkommet herhjemme, og man glemmer den ikke saa snart igen.

E. Jespersens Forlag har udstyret denne Bog, som iøvrigt alt, hvad der fremkommer paa dette Forlag, paa det smagfuldeste.«
»J. P.«

»Der er adskilligt i denne Bog, der bringer Læseren til at mindes Turgenjews ypperlige Naturskildringer, især saaledes som vi møder dem i »En Jægers Dagbog«; det samme stærke Aandedrag fra den vilde Natur. Men Aage Madelung er ellers selvstændig nok i sine Synsmaader.«
(H. H.)

»Hr. Madelung viser sig i »Jagt paa Dyr og Mennesker« som medfølelse Dyreven og forstaaende Menneskekender. Medens han i sine Beretninger om Dyr nærmer sig den Kiplingske Eventyr-Fremstilling, der forstørrer de Umælende, holder han sig i sine Skildringer af Menneskene nede paa den jævne Jord. Han søger at forstaa, at begribe, at forklare, ja næsten undskylde Menneskenes Børn, selv naar de forhædedes og som den sidste Tschernjeaw bliver Udyr, fordømmer han dem ikke, men paaviser deres »Trældom af Tiden og dens Fordomme«.

Den unge Forfatter har hentet sit Stof fra Rusland: han fører Læseren gennem dets store Skove, over dets øde Vidder og ind i Byerne, hvor en Gnist kan tænde Racehadet i lys Lue, ja selv de fanatiske Udsendinge fra det underjordiske Rusland, hvor vulkanske Kræfter gløder og syder, skildrer han med Selviagttagelsens Liv. Hr. Madelungs Bog forener fantastisk Fremstilling og nøgtern Virkelighedstroværdighed.«

(A. A. i »Ekstrabl.«)

TIDLIGERE UDKOM AF SAMME
FORFATTER:
JAGT PAA DYR
OG MENNESKER

